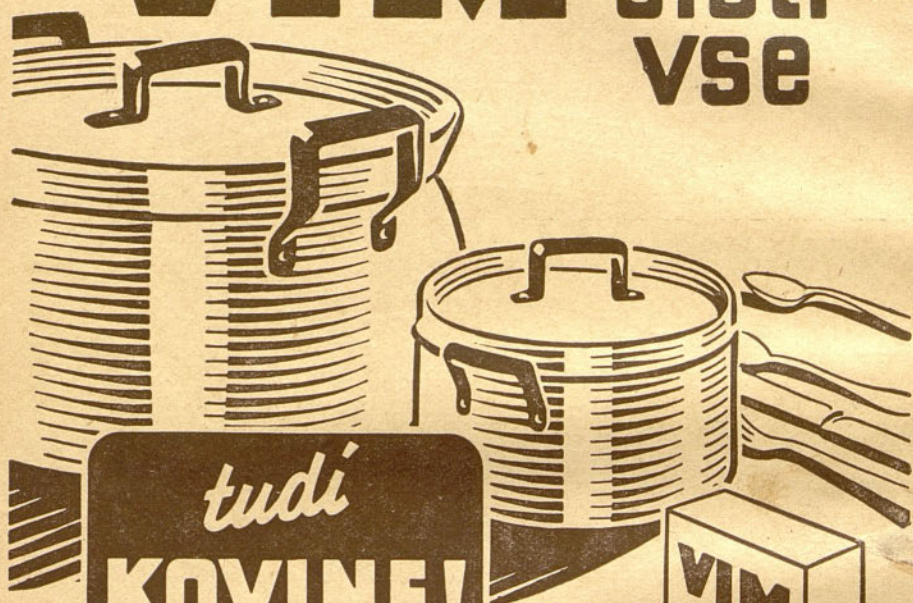

◆ 1937 ◆

VIM

čisti
vse

tudi
KOVINE!

Malo Vima na mokro krpo — za
aluminij se vzame suho — in je-
dilni pribor in lonci bodo ble-
ščeče čisti!

Čemu bi se mučili, če se da drugače napraviti!

Schichtov

RADION

pere sam

To je prednost Schichtovega Radiona. In v tem tiči njegova skrivnost: na milijone kisikovih mehurčkov se razvije med kuhanjem (vsaj 15 minut) v raztopini Schichtovega Radiona in poganja milno peno skozi tkanino. Tudi povsod tam, do kamor nikdar ne seže krtača. V 15 minutah Vam je perilo belo ko sneg, ne da bi ga bilo treba drgniti in mencati. Prizanesljivo in hitro opravi Schichtov Radion za Vas delo, kadar imate žehto, če uporabljate Schichtov Radion.

SPECIALE MELANGE

Menard Tea

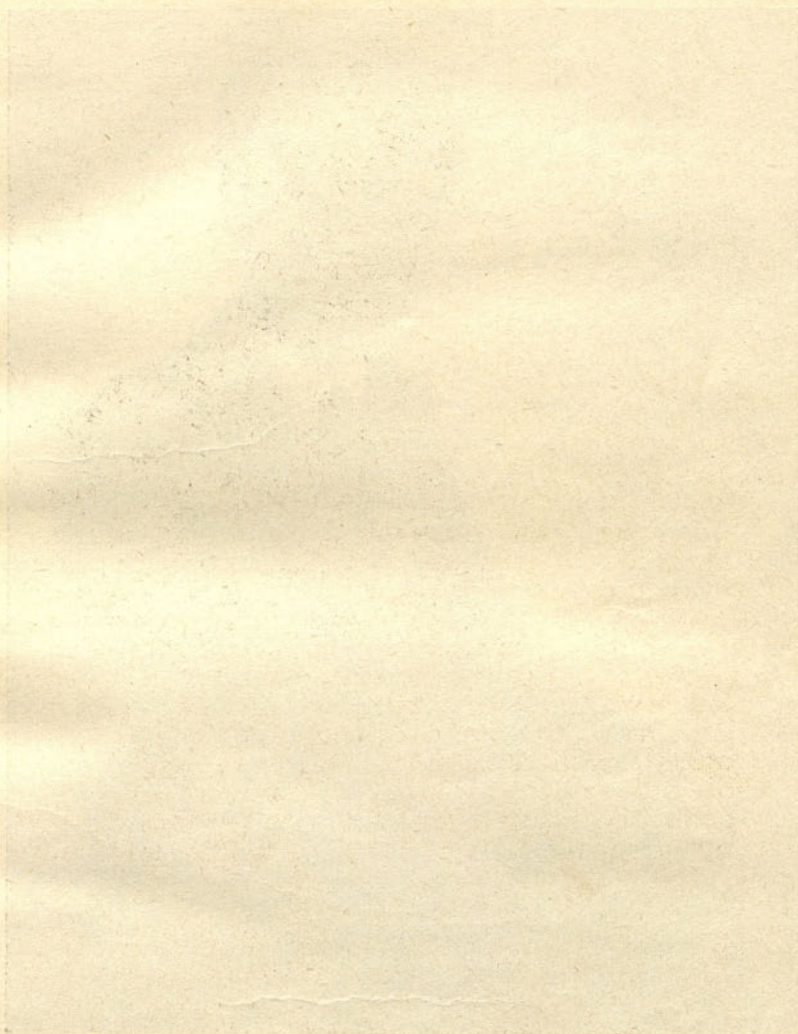
Priprava čaja:

Za kuhanje vode naj se uporabi izključno za to določena posoda, najbolje iz nikla ali emajla; posode iz aluminija morajo se pred uporabo nekolikokrat s čajem izkuhati. Vodo za čaj je treba vzeti vedno popolnoma svežo od vodovoda ali vodnjaka. Polivanje čaja z vrelo vodo. se ima vršiti v ilovini, glinasti, kamneni ali porcelanasti posodi. V dobro pregreto posodo deni čaj (za veliko čašo eno čajevno žličko čaja, okoli 2 grama. manje ni priporočljivo, ker trpi okus), nato ga polij z vrelo vodo in pusti, da stoji najmanje 7 do 10 minut. Čaj se sme politi samo enkrat. Na ta način nastavljen nalivek je jako okusen, aromatičen, jak in zdrav

Tvrdba Luka Menard uvaža najfinejše vrste čaja direktno iz dežel, kjer rastejo. Z največjim strokovnim znanjem in finim okusom sestavlja iz raznih vrst čajne mešanice v najnežnejših niansah. Vse te vrste paketira v srebrne zavitke, katere prodajamo v naši zadrugi

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Nj. Vel. kralj Peter II.

MARIBORSKI ZADRUŽNI KOLEDAR

1 9 3 7

IZDALA IN ZALOŽILA NABAVLJALNA ZADRUGA
DRŽ. USLUŽBENCEV V MARIBORU, R. Z. Z O. Z.

ZA UREDNIŠKI ODBOR:
ANTON FAGANELI

TISKALA LJUDSKA TISKARNA D. D., MARIBOR

420 / 1937

Rodovnik dinastije Karadjordjevićev

KARADJORDJE, rojen 3. novembra 1752 v Viševcu, umrl 13. julija 1817 v Radovanju.

Knez ALEKSANDER KARADJORDJEVIĆ, rojen v Topoli 29. septembra 1806, umrl 3. maja 1885 v Temišvaru.

Kralj PETER I. VELIKI OSVOBODITELJ, rojen 29. junija 1844 v Beogradu, umrl 16. avgusta 1921 v Beogradu.

Viteški kralj ALEKSANDER I. UEDINITELJ, rojen 17. decembra 1888 na Cetinju. Regent od 24. junija 1914; prestol je zasedel 17. avgusta 1921, umrl 9. oktobra 1934 v Marseilleu.

Njegovo Veličanstvo kralj PETER II., rojen 6. septembra 1923 v Beogradu. Prestol zasedel 9. oktobra 1934.

Njeno Veličanstvo kraljica-mati MARIJA, rojena 9. januarja 1900 v Goti, poročena 8. junija 1922 v Beogradu.

Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič TOMISLAV, rojen 19. januarja 1928 v Beogradu.

Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič ANDREJ, rojen 28. junija 1929 na Bledu.

Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič JURIJ, rojen 8. septembra 1887 na Cetinju.

Nj. kralj. Visočanstvo kneginja JELENA, rojena 4. novembra 1884 na Reki, vdova Nj. V. kneza Ivana Konstantinovića Romanova.

Nj. kralj. Visočanstvo knez ARZEN KARADJORDJEVIĆ, rojen 16. aprila 1859 v Temišvaru.

Nj. kralj. Visočanstvo knez-namestnik PAVLE, sin kneza Arzena, rojen 27. aprila 1893 v Petrogradu, poročen z

Nj. kralj. Visočanstvom kneginjo OLGO, hčerko grškega princa Nikole, rojeno 29. maja 1903 v Tatoju.

Nj. Visočanstvo knez ALEKSANDER, sin Nj. Visočanstva kneza Pavla, rojen 13. avgusta 1924 v White Lodge Richmond.

Nj. Visočanstvo knez NIKOLA, sin Nj. Visočanstva kneza Pavla, rojen 29. junija 1928, istotam.

Nj. Vis. kneginja ELIZABETA, rojena 7. aprila 1936.

KRALJEVSKI NAMESTNIKI:

Nj. kralj. Visočanstvo knez-namestnik PAVLE.

Gospod Dr. RADENKO STANKOVIĆ.

Gospod Dr. IVO PEROVIĆ.

2 420 / 1937
910628

G. 31. 7. 1936 N. Trabl.

Da ne pozabim!

Do kedaj moram naročiti blago v zadrugi: .....

Kedaj mi pripeljejo blago: .....

Godovi, rojstni dnevi itd. ....

Svoje obveznosti do zadruge moram točno izpolnjevati

Vlak odhaja v ..... ob .....

” ” ..... ” .....

” ” ..... ” .....

Vlak prihaja iz ..... ob .....

” ” ..... ” .....

” ” ..... ” .....

Z obroki ne smem zaostajati!

Autobus odhaja: ..... Autobus prihaja: .....

” ” ..... ” ” .....

Cenik dobro pregledati! Vedno je v njem kaj novega

Kje imam kaj sp avljeno: .....

Naslovi: .....

Zavarovalnino moram plačati: .....

RESOLUCIJA,

ki jo je sprejela Mednarodna Zadrúžna Zveza ob proslavi 14. mednarodnega zadrúžnega dne:

Zadrúžništvo pomeni razumeti se!

Razumeti se, se pravi zavarovati se!

Plod prvega in drugega je — mir!

Ob proslavi mednarodnega zadrúžnega dne se velika armada vsega sveta, združena v Mednarodni Zadrúžni Zvezi **svečano obvezuje**, da se izrečejo zadrúžniki v svojih organizacijah za **varnost in čuvanje miru**, s čimer se ne samo ohranja tradicija njihovega pokreta, temveč tudi ustvarjajo in branijo pogoji, pod katerimi edino se more zavarovati svoboden in naraven razvoj zadrúžništva, kakor tudi blagostanje človeštva v obče;

izraža nadalje svojo neomajeno vernost do splošnih načel svobode, demokracije in gospodarstva brez dobička, katera načela so temelj za socialno gradbo zadrúžnega pokreta, ki se bo ž njim gospodarsko življenje sveta ponovno uredilo in odstranile vse zapreke za svobodno izmeno dobrin med narodi;

izraža nadalje svojo vznemirjenost radi anarhističnih teženj, ki se pojavljajo v raznih oblikah v življenju naroda in grozijo škodovati nacionalnim interesom v okviru nacionalnih mej in to v dobi, ko nam nudijo ljudske potrebe in razvoj ekonomskih sil očividni dokaz, da je kulturni napredek odvisen od splošnega sodelovanja in medsebojnega razumevanja.

Zadrugarji vsega sveta so globoko razočarani nad nesposobnostjo odgovornih državnikov, ki ne znajo zastaviti vse svoje sile za ohranitev miru in za obnovo gospodarskega življenja na podlagi medsebojnega sporazumevanja, te edine podlage, ki najlaže dovede do varnosti in blagostanja. Zadrugarji pozivajo svoje vodje v vseh državah, da se stalno in z vso silo zavzamejo za visoki cilj: Mir po združevanju, varnost po medsebojnem razumevanju in boljše življenje za vse na osnovi čim jačjega ostvarjanja zadrúžnih načel.

GOSPODINJSKI DNEVNIK

Časi so težki: dohodki vedno manjši, a cene vsemu blagu rastejo iz dneva v dan. Državni nastavljenec leze vedno bolj v dolgove. Da se izognete premnogim nepravilnostim, da se lahko izkažete vsak hip pred vsakomur, tudi pred seboj, lotite se z vso skrbnostjo in natančnostjo gospodinjskega računovodstva. Vse izdatke, ki jih imate v mesecu in v letu, pišite sproti v gospodinjski dnevnik. Posamezne skupine seštejete po mesecih in letih in primerjajte.

Primerjajte! Kajti glavni namen gospodinjskega dnevnika ni, da se z njim pred komerkoli lahko samo izkažete, ampak gre za to, da izdatke vsake skupine primerjate. V mesecih ali letih boste mogoče zasledile napake, ki ste jih napravile. Tako boste n. pr. ugotovile, da ste v poletnih mesecih izdale preveč za suho meso in podobno, ker niste radi vročine ali iz drugih vzrokov hotele kuhati in bi bilo tedaj bolje, če bi bile naredile toplo večerjo. Računajte, primerjajte!

Ako ste imele večji izdatek s kako novo nabavo, s katero ste hotele izboljšati svoje gospodinjstvo, računajte ob koncu meseca in primerjajte, ali se je nabava izplačala. Tako če ste n. pr. kupile kuhalnik ali drugo. Kaj je bolje: spirit ali petrolej, plin ali drva, oziroma premog? Računajte: imate li radi tega prihranke ali morda celo zgubo?

Tako vam bo vestno vodeno knjigovodstvo nudilo novih izkušenj, dalo novih pobud za izboljšanje vašega gospodinjstva.

V življenju naletimo vedno na kaj novega, boljšega. Nobena gospodinja si zato ne sme utvarjati, da je že vse preizkusila, da se ne more nič več naučiti. Vedno in povsod stremite za izboljšanjem in izpopolnjevanjem gospodinjskih izkustev.

Ne mislite, da je za vas slabše situirane gospodinje ta dnevnik nepotreben. Nasprotno: čim manjša je vsota, ki vam je za gospodinjstvo na uporabo, tem večja je odgovornost do vaše družine! Če je rečeno, da vsaka gospodinja dvakrat obrne vsak dinar, predno ga izda, ga morate vi obrniti trikrat. Zato še enkrat: zapisujte sproti vse izdatke, seštevajte, primerjajte!

**Red pri posamezniku,
red v družini,
red v državi,
red na vsem svetu.**

—i.

<i>Januar</i>		Beleške
Katoliki	Pravoslavni	
P 1 Novo leto S 2 Makarij	19 Bonifacije 20 Danilo ap.	
N 3 Genovefa P 4 Ime Jezusovo T 5 Telesfor S 6 Sv. Trije Kralji Č 7 Lucijan P 8 Severin S 9 R. Kr. Marije	21 Juliana m. 22 Anastasija 23 Tucin dan 24 Badnji dan 25 Rožd. Hrista 26 Sab. pr. Bog 27 Stefan p. m.	
N 10 Pavel pušč. P 11 Higin šk. T 12 Ernest opat S 13 Bogomir op. Č 14 Hilarij šk. P 15 Mavricij S 16 Marcel op.	28 20.000 muč. 29 14.000 dece 30 Anisije m. 31 Melanija 1 Nova godina 2 Silvestar 3 Malahije	
N 17 Anton pušč. P 18 Priska dev. T 19 Kanut muč. S 20 Fab. in Seb. Č 21 Neža P 22 Vincenc S 23 Zar. Bl. D. M.	4 Jevstatije 5 Teona muč. 6 Bogojavljenje 7 Sub. Jov. Krst. 8 Georgije 9 Polijevtko 10 Grigorije	
N 24 Timotej P 25 Spr. sv. Pavla T 26 Polikarp S 27 Janez Zlatoust Č 28 Ildefons P 29 Frančišek Sal. S 30 Martina dev.	11 Teodosije 12 Tatjana m. 13 Jermil 14 Sv. Sava ap. 15 Pavao Tibejski 16 Č. ver. ap. P. 17 Antonije B.	
N 31 Peter Nol.	18 Maksim arh.	
Dan je dolg 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut. Dan naraste za 1 uro 1 minuto.		

<i>Februar</i>		Beleške
Katoliki	Pravoslavni	
P 1 Ignacij	19 Makarije	
T 2 Svečnica	20 Jeftimij	
S 3 Blaž šk.	21 Maksim	
Č 4 Andrej	22 Timotej ap.	
P 5 Agata dev.	23 Kliment	
S 6 Tit šk.	24 Ksenija	
N 7 Romuald opat	25 Grigorije	
P 8 Janez Mat.	26 Ksenofont	
T 9 Ciril A. šk.	27 Sv. Jovan	
S 10 Pepelnica	28 Jefrem	
Č 11 Prikaz. G. L.	29 Ignatije	
P 12 Evlalija	30 Vel. Tri Jerarha	
S 13 Štefan opat	31 Kir. i Jovan	
N 14 Valentin muč.	1 Trivun n.	
P 15 Favst. in J.	2 Sretenije G.	
T 16 Julijan	3 Simeon Bog.	
S 17 Donat muč.	4 Isidor	
Č 18 Simeon šk.	5 Agatija muč.	
P 19 Konrad	6 Vukol prp.	
S 20 Rajmund	7 Partenije	
N 21 Eleonora dev.	8 M. T. Strat.	
P 22 Stol. Sv. Petra	9 Ničifor m.	
T 23 Peter Dam.	10 Haralamp. m.	
S 24 Matija ap.	11 Đ. Kratovac	
Č 25 Viktor	12 Meletija sv.	
P 26 Aleks. šk.	13 Simeon sv.	
S 27 Leander šk.	14 Avksentije	
N 28 Teofil muč.	15 Onisim ap.	
<p>Dan je dolg 9 ur 29 minut do 10 ur 57 minut. Dan naraste za 1 uro 28 minut.</p>		

Marec

Beleške

Katoliki	Pravoslavni
P 1 Albin šk.	16 M. Pamfila
T 2 Simplicij p.	17 Teodor Tir.
S 3 Kunigunda	18 Lav papa
Č 4 Kazimir sp.	19 Arhip
P 5 Evzebij Mar.	20 Lav. ep. k.
S 6 Miroslav	21 Timotej pr.
N 7 Tomaž Akv.	22 Evgenije muč.
P 8 Janez od B.	23 Polikarp S.
T 9 Frančiška	24 Obret. gl. Pret.
S 10 40 mučenikov	25 Tarasp p. c.
Č 11 Heraklij	26 Porfirije
P 12 Gregor Vel.	27 Prokopije
S 13 Nikefor šk.	28 Vasilije
N 14 Matilda vd.	1 Evdokija
P 15 Longin muč.	2 Teodor
T 16 Cirijak m.	3 M. Evtropije
S 17 Jedert	4 Gerasim
Č 18 Ciril Jer. šk.	5 Konon muč.
P 19 Sv. Jožef	6 42 muč. u A.
S 20 Niketas šk.	7 Vasilije
N 21 Cvetna nedelja	8 Teofilakt.
P 22 Oktavijan šk.	9 40 muč. Sev.
T 23 Oton šk.	10 Kodrat. muč.
S 24 Gabrijel arh.	11 Sofronije
Č 25 Marijino ozn.	12 Teofin prep.
P 26 Vel. petek	13 Nikifor
S 27 Vel. sobota	14 Benedikt
N 28 Vel. noč	15 Agapija muč.
P 29 Vel. poned.	16 Savin muč.
T 30 Viktor muč.	17 Aleksije
S 31 Amos pr.	18 Kirilo p. j.

Dan je dolg 11 ur 1 minuto do 12 ur 46 minut.

Dan naraste 1 uro 45 minut.

<i>April</i>		Beleške
Katoliki	Pravoslavni	
Č 1 Hugo šk.	19 Hrisant m.	
P 2 Frančišek P.	20 Jovan i S.	
S 3 Rihard	21 Pr. Jakov	
N 4 Izidor	22 S. M. Val. A.	
P 5 Vinko	23 Pr. Nikon	
T 6 Celestin	24 Zaharija	
S 7 Herman	25 Blagovesti	
Č 8 Dionizij	26 Gavriilo S.	
P 9 Marija K.	27 Matrona m.	
S 10 Ezekij	28 Pr. Ilarion	
N 11 Leon I	29 Marko i Ćir.	
P 12 Julij p.	30 Jovan L.	
T 13 Hermina	31 Imatije č.	
S 14 Justin muč.	1 Pr. Marija	
Č 15 Anastazija	2 Tito čud.	
P 16 Benedikt	3 Nikita	
S 17 Rudolf	4 Josif pesm.	
N 18 Apolonij	5 Teodul	
P 19 Krescencij	6 Sv. Jeft.	
T 20 Agneta	7 Georgije	
S 21 Anzelm	8 Ap. Irid.	
Č 22 Soter in K.	9 Jevpsihije	
P 23 Vojteh	10 Terentije	
S 24 Jurij muč.	11 Antina	
N 25 Marko ev.	12 Cveti	
P 26 Klet in Marc.	13 Sv. muč. Art.	
T 27 Cita	14 Prp. Martin	
S 28 Pavel	15 Ap. Arist	
Č 29 Peter muč.	16 Vel. četvrtak	
P 30 Katarina S.	17 Vel. petak	
Dan je dolg 12 ur 49 minut do 14 ur 27 minut. Dan naraste 1 uro 38 minut.		

Maj

Beleške

Katoliki	Pravoslavni
S 1 Filip in Jakob	18 Vel. sobota
N 2 Atanazij	19 Uskrs
P 3 Najd. sv. Kr.	20 Uskrsni poned.
T 4 Florijan muč.	21 Uskrsni utorak
S 5 Pij V. papež	22 Teodor S.
Č 6 Vnebohod	23 Đurdev dan
P 7 Stanislav šk.	24 Sava St.
S 8 Prik. Mihaela	25 Marko A.
N 9 Gregor	26 Vasilije
P 10 Antonin	27 Simon
T 11 Frančišek	28 Jason ap.
S 12 Pankracij	29 Vasilije
Č 13 Servacij	30 Jakob ap.
P 14 Bonifacij	1 Jeremija C.
S 15 Zofija	2 Atanasije
N 16 Binkošti	3 Timotej m.
P 17 Bink. poned.	4 Pelagija
T 18 Venancij	5 Irina m.
S 19 Celestin, pap.	6 Jov. Prav.
Č 20 Bernardin	7 Akakije M.
P 21 Feliks muč.	8 Jovan ap.
S 22 Julijana dev.	9 Pr. m. sv. N.
N 23 Dezider	10 Simeon Z.
P 24 Janez Pr.	11 Čiril i Metod
T 25 Gregor VII.	12 Epifanije
S 26 Filip	13 Glikerija
Č 27 Sv. Reš. Telo	14 Isidor
P 28 Avgust	15 Pahomije
S 29 Marija muč.	16 Teodor O.
N 30 Ferdinand	17 Andronik
P 31 Angela dev.	18 Teodor

Dan je dolg 14 ur 30 minut do 15 ur 45 minut.

Dan naraste 1 uro 15 minut.

<i>Junij</i>		Beleške
Katoliki	Pravoslavni	
T 1 Pamfil	19 S. m. Patrik	
S 2 Marcel	20 M. Talalej	
Č 3 Klotilda	21 C. Konst. i c. Jel.	
P 4 Kvirin šk.	22 Sv. Vlad.	
S 5 Bonifacij	23 Mihajlo	
N 6 Norbert šk.	24 Simeon St.	
P 7 Lukrecija	25 Š. n. Gl. J. K.	
T 8 Medard	26 Karpo ap.	
S 9 Prim. in Fel.	27 Teratont	
Č 10 Margareta	28 Spasov dan	
P 11 Barnaba	29 Teodosije	
S 12 Janez Fak.	30 Isakije	
N 13 Anton	31 Jeremije ap.	
P 14 Vasilij	1 Justn mč.	
T 15 Vid muč.	2 Ničifor	
S 16 Beno šk.	3 Lukilijan	
Č 17 Adolf šk.	4 Mitrofan	
P 18 Efrem	5 Dorotej	
S 19 Julijana	6 Visarion	
N 20 Silverij	7 Duhovi	
P 21 Alojzij	8 Duh. poned.	
T 22 Ahacij	9 Duh. utorak	
S 23 Sidonija	10 Timotej	
Č 24 Janez Krst.	11 Vartolomej	
P 25 Prosper šk.	12 Onufrije	
S 26 Vigilij	13 Akilina	
N 27 Ladislav	14 Pr. Jelisej	
P 28 Vidov dan	15 Vidov dan	
T 29 Peter in Pavel	16 Tihon čud.	
S 30 Sp. sv. P.	17 Manojlo mč.	
<p>Dan je dolg 15 ur 46 minut do 16 ur 2 minuti. Dan naraste do 21. 19 min. in se skrči do konca za 3 minute.</p>		

<i>Julij</i>		Beleške
Katoliki	Pravoslavni	
Č 1 Presv. kri Jez.	18 Leontije	
P 2 Obisk. M. D.	19 Ap. Juda	
S 3 Heliodor šk.	20 Metodije	
N 4 Udalrik	21 Julijan	
P 5 Ciril in Metod	22 Ap. S. Jevs.	
T 6 Izaija prer.	23 Agripina	
S 7 Vilibald šk.	24 Rod. Jov. Krst.	
Č 8 Elizabeta kr.	25 Muč. Fevronije	
P 9 Nikolaj in T.	26 David pr.	
S 10 Amalija dev.	27 Pr. Samson	
N 11 Pij I. papež	28 M. K. i Jov.	
P 12 Janez G.	29 Petrov dan	
T 13 Margareta	30 Sab. 12 ap.	
S 14 Bonaventura	1 Kuz. i Dam.	
Č 15 Henrik c.	2 Polag. h. B.	
P 16 Mar. dev. K.	3 Muč. Jakint	
S 17 Aleš	4 Andrija K.	
N 18 Miroslav	5 Atanasije	
P 19 Vincenc	6 Prp. Sisoje	
T 20 Elija	7 Toma i Akakije	
S 21 Danijel	8 Prokopije	
Č 22 Marija Magdal.	9 Pankratije	
P 23 Apolinar	10 45. muč. u Nikeji	
S 24 Kristina dev.	11 Eufimija	
N 25 Jakob ap.	12 Mč. Pr. i Il.	
P 26 Ana m. B.	13 Sab. arh. G.	
T 27 Pantaleon	14 Ap. Akila	
S 28 Viktor I. p.	15 Muč. Kir. i J.	
Č 29 Marta dev.	16 Muč. Antinoget	
P 30 Abdon in Sen.	17 Vm. Marina	
S 31 Ignacij L.	18 Mč. Jak. i Em.	
Dan je dolg 16 ur 2 minuti do 15 ur 7 minut. Dan se skrči za 55 minut.		

<i>Avgust</i>		Beležke
Katoliki	Pravoslavni	
N 1 Peter v okovih	19 Pr. Makrena	
P 2 Alfonz	20 Pr. Ilija	
T 3 Avgust	21 Simeon	
S 4 Dominik	22 Bl. Marija	
Č 5 Marija Snež.	23 Muč. Trofil	
P 6 Sprem. Krist.	24 Hristina	
S 7 Kajetan	25 Smrt p. Ane	
N 8 Cirijak in T.	26 Paraskeva	
P 9 Roman muč.	27 Pantelej	
T 10 Lovrenc	28 Ap. Prohor	
S 11 Suzana dev.	29 Kalinik	
Č 12 Klara dev.	30 Ap. Sila M. A.	
P 13 Hipol. in Kas.	31 Jevdokim	
S 14 Euzebij	1 Nal. Kr. G.	
N 15 Vel. Šmaren	2 Pr. i A. St.	
P 16 Joakim	3 Isakije	
T 17 Hijacint	4 7 dece u Ef.	
S 18 Jelka	5 Evsignije	
Č 19 Ludvik šk.	6 Preobraženje	
P 20 Štefan kr.	7 Dometije	
S 21 Ivana Franč.	8 Emilijan	
N 22 Timotej muč.	9 Ap. Matija	
P 23 Filip Ben.	10 Lavrentije	
T 24 Bartol sp.	11 Muč. Evplo	
S 25 Ludvik kr.	12 Muč. Fotije	
Č 26 Ceferin p.	13 Maksim isp.	
P 27 Jožef Kal. sp.	14 Pr. Mihej	
S 28 Avguštin šk.	15 V. Gospojina	
N 29 Obgl. J. Krst.	16 P. Ubrusa G.	
P 30 Roza Limb.	17 Muč. Miron	
T 31 Rajmund	18 Flor. i Lav.	
Dan je dolg 15 ur 4 minute do 13 ur 30 minut. Dan se skrči za 1 uro 34 minut.		

	Kruh, mle- ko, jajca
	Sveže meso
	Suho meso, sir
	Zelenjava sadje
	Maslo, mast, olje
	Specerija
	Obleka, perilo
	Obuvalo
	Šol.potreb. knjige
	Raz- vedrilo
	Zdravnik zdravila

September

Beleške

Katoliki		Pravoslavni	
S 1	Egidij	19	Andrej S.
Č 2	Zenon	20	Samulo
P 3	Serafina	21	Ap. Tadej
S 4	Rozalija dev.	22	Agatonik
N 5	Lovrenc	23	Muč. Lup.
P 6	R. Kr. Petra II.	24	Rod. Kr. Petra II.
T 7	Marko Križ.	25	Vartol. i Tit.
S 8	Mali Šmaren	26	Andrijan
Č 9	Peter Klar.	27	Timen Vel.
P 10	Nikolaj Tol.	28	Pr. Mojsije
S 11	Prot. in Hij.	29	U gl. Jov. Krst.
N 12	Ime Marijino	30	S. S. p. i us.
P 13	Amat šk.	31	Pol. č. p. B.
T 14	Pov. Sv. Križa	1	Simeon S.
S 15	Marija 7 žal.	2	Momant
Č 16	Ljudmila	3	Joanikije
P 17	Rane sv. Fr.	4	Vavila i M.
S 18	Jožef Kub.	5	Zaharija
N 19	Januarij šk.	6	Jevdokije
P 20	Evstahij	7	Sozont
T 21	Matija ap.	8	Mala Gospojina
S 22	Mauricij muč.	9	Joakim i A.
Č 23	Tekla dev.	10	M. Minodora
P 24	Rupert	11	Pr. Teodora
S 25	Kleofa	12	Avtonom.
N 26	Ciprijan	13	Kornil
P 27	Kurz. in Dam.	14	Krstov dan
T 28	Venceslav	15	Vmč. Nikita
S 29	Mihael arh.	16	Eufimije
Č 30	Jeronim	17	Muč. Sofija

Dan je dolg 13 ur 26 minut do 11 ur 46 minut.
Dan se skrči za 1 uro 40 minut.

Oktober

Beleške

Katoliki	Pravoslavni
P 1 Remigij šk. S 2 Angeli varuhi	18 Evmenije ep. 19 Trofim
N 3 Terezija muč P 4 Frančišek As. T 5 Placid muč. S 6 Bruno sp. Č 7 Justina d. m. P 8 Brigita vdova S 9 Dionizij šk.	20 Mč. Jevstatije 21 Ap. Kodrat 22 Muč. Foka 23 Z. Jov. Krst. 24 Simeon prv. 25 Pr. Eufrosije 26 Smrt Jov. ev.
N 10 Frančišek B. P 11 Nikazij T 12 Maksimilijan S 13 Edvard Č 14 Kalist papež P 15 Terezija dev. S 16 Hedvika kr.	27 Kalistrat 28 Hariton 29 Miholj dan 30 Grigorije 1 Pokr. Bogor. 2 Kiprijan i Just. 3 Dionisije
N 17 Margareta P 18 Luka evang. T 19 Peter Alk. sp. S 20 Janez K. Č 21 Uršula d. m. P 22 Kordula dev. S 23 Janez Kapistr.	4 Stevan Štil. 5 Haritina 6 Ap. Toma 7 Mč. Sergije 8 Pr. Pelagija 9 Stevan 10 Evlampije
N 24 Rafael arh. P 25 Krizant in D. T 26 Demetriji muč. S 27 Sabina muč. Č 28 Simon in Juda P 29 Narcis šk. S 30 Marcel muč.	11 Ap. Filip 12 Prov. i Tarah 13 Karpo i Papila 14 Pr. i Paras. 15 Jeft. i Luk. 16 Muč. Longin 17 Pr. Osija
N 31 Volbenk šk.	18 Ev. Luka

Dan je dolg 11 ur 43 minut do 10 ur 1 minuto.
Dan se skrči za 1 uro 42 minut.

November

Beleške

Katoliki		Pravoslavni	
P 1	Vsi sveti	19	Prohor
T 2	Verne duše	20	Artemije
S 3	Hubert šk.	21	Ilarion
Č 4	Drago	22	Averkije
P 5	Emerik	23	Ap. Jakob
S 6	Leonard	24	Mč. Areta
N 7	Engelbert	25	Makrijan
P 8	Bogdan šk.	26	Mitrov dan
T 9	Teodor muč.	27	Mč. Nestor
S 10	Andrej	28	Arsenije
Č 11	Martin šk.	29	Anastasije i Av.
P 12	Martin papež	30	Milutin kr. s.
S 13	Stanislav sp.	31	Spahije i Am.
N 14	Jozafat šk.	1	Kuz. i Dam.
P 15	Leopold	2	Akindin
T 16	Janez Trog.	3	Đurdic
S 17	Gregor čud.	4	Joanikije V.
Č 18	Odon op.	5	Galaktijon
P 19	Elizabeta ud.	6	Pavle isp.
S 20	Feliks, Val.	7	Lazar, 33 muč.
N 21	Darov. D. M.	8	Sab. a. Mih.
P 22	Cecilija dev.	9	Mč. Onisifor
T 23	Klement p.	10	Erast. i Ol.
S 24	Janez od Kr.	11	Stevan D.
Č 25	Katarina dev.	12	Jovan Mil.
P 26	Konrad šk.	13	Jovan Zl.
S 27	Virgil šk.	14	Ap. Filip
N 28	Gregor III.	15	Muč. Gurije
P 29	Saturnin	16	Ap. Matej
T 30	Andrej ap.	17	Gr'gorije

Dan je dolg 9 ur 58 minut do 8 ur 42 minut.

Dan se skrči za 1 uro 16 minut.

<i>December</i>		Beleške
Katoliki	Pravoslavni	
S 1 Ujedinjenje	18 Ujedinjenje	
Č 2 Bibijana d.	19 Avdija i Varl.	
P 3 Frančišek Ks.	20 Grigorije D.	
S 4 Barbara dev.	21 Vaved. B. u hr.	
N 5 Saba sp.	22 Ap. Filimon	
P 6 Miklavž	23 Amfilohija	
T 7 Ambrozij	24 Vm. Katarina	
S 8 Brezn. Sp. M.	25 Kliment	
Č 9 Levkadija dev.	26 Alimpije St.	
P 10 Pren. Loret. h.	27 Jakob Perz.	
S 11 Damaz p.	28 Stevan novi	
N 12 Maksencij	29 Paramon i Fil.	
P 13 Lucija d. m.	30 Andrija Prv.	
T 14 Spiridion šk.	1 Pr. Naum	
S 15 Irenej muč.	2 Uroš car S.	
Č 16 Adela	3 Pr. Sofronije	
P 17 R. † Kr. Al. I.	4 Rođ. † Kr. Aleks. I.	
S 18 Pr. R. B. D. M.	5 Sv. Sava osv.	
N 19 Vladimir	6 Sveti Nikola	
P 20 Liberat	7 Ambroz Eg.	
T 21 Tomaž ap.	8 Patapije	
S 22 Zenon muč.	9 Zač. Bogor.	
Č 23 Viktorija	10 Jovan desp. S.	
P 24 Adam in Eva	11 Danilo St.	
S 25 Božič, R. Kr.	12 Spiridion	
N 26 Štefan p. m.	13 Jevstatije	
P 27 Janez ap.	14 Tirs i Levk.	
T 28 Ned. otroč.	15 Elevterije	
S 29 Tomaž šk.	16 Pr. Agej	
Č 30 David kralj	17 Dan. i 3 mlad.	
P 31 Silvester	18 Mč. Sevastijan	
<p>Dan je dolg 8 ur 40 minut do 8 ur 24 minut. Dan se skrči do 21. za 20 minut in naraste do konca 4 minute.</p>		

	Kruh, mleko, jajca
	Sveže meso
	Suho meso, si
	Zelenjava sadje
	Maslo, mast, olje
	Specerija
	Obleka, perilo
	Obuvalo
	Šol.potreb knjige
	Razvedrilo
	Zdravnik zdravila

Dohodki in izdatki

Mesec	Dohodki	Povračilo dolgov, obroki	Stanovanje	Postrežba	Razsvetjava	Kurjava		
						drva	premog	plin
Januar								
Februar								
Marec								
Aprill								
Maj								
Junij								
Julij								
Avgust								
September								
Oktober								
November								
December								
Skupaj								

V letu 1937

																		Hrana (po dnevniku 1-6)
																		Pohištvo
																		Kuhinjska oprema
																		Obleka
																		Obutev
																		Časopisi, knjige
																		Šolske potrebščine
																		Zdravniki, zdravila
																		Razvedrilo
																		Hranilne vloge
																		Razno
																		Izdatki skupaj

Zlatorog

OB 15. OBLETNICI ZADRUŽNEGA DELA ANTONA REHERJA

Zadružništvu je osebni kult tuj. Ideja demokratizma in enakopravnosti je v njem tako močno zasidrana, da ne dopušča nikake podrejenosti ali nadrejenosti. V tem pogledu je zadružništvo pravo nasprotje fašizma, ki slepo sledi svojemu voditelju, ki pa tudi z njim vred pade in se pogrezne v pozabljenje, dočim zadružništvo ne more izmreti.

Kljub temu, da zadružništvo ne pozna osebnega češčenja svojih voditeljev, ampak samo delo za interese skupnosti, pa je vendar hvaležno in priznava zasluge prvih zadružnikov. Kdor se je v zadružništvu s svojim znanjem, sposobnostjo, delavnostjo, nesebičnostjo in ljubeznijo do ideje tako daleč povzpел, da zavzema vodilno mesto v zadružnem pokretu, je deležen priznanja in hvaležnosti vsega zavednega članstva.

Taka markantna osebnost v zadružnem gibanju je predsednik mariborske Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev g. Reher Anton. Kdo ga ne pozna! Saj je spojen s postankom in razvojem omenjene zadruge. Rojen 17. januarja 1879. v Rogatcu se je po končanih študijah posvetil finančni stroki, v kateri je kmalu zaslovel kot strokovnjak. Ko je bila 1. aprila 1921. ustanovljena Nabavljalna zadruža drž. uslužbencev v Mariboru, je bil za davčni urad izvoljen v upravni odbor, kjer je deloval do 28. februarja 1923. kot odbornik in podpredsednik, od tega dne dalje pa ves čas kot predsednik. Na letošnjem občnem zboru, ki se je vršil 19. aprila l. l., je poteklo 15 let in 19 dni, od kar dela g. Reher v zadruzi in jo vodi od uspeha do uspeha. Ponovna njegova izvolitev za dobo nadaljnjih treh let je najvidnejši dokaz, kako priljubljen je med članstvom in kako znajo zadružniki ceniti njegovo delo, ki je vse in ves čas posvečeno izključno le zadružništvu, zlasti pa od kar je bil kot višji davčni upravitelj vpokojen.

V 15 letih je g. Reher vložil vse svoje bogato znanje in vso

svojo ljubezen v zadrugo. Pri predavanju 12. 20. 1936. je obrazložil svojim sodelavcem v odborih in uslužbencem, s kakšnimi težavami se je borila zadruga ob svojem postanku in v prvih letih razvoja. Treba je priznati, da je bila naši zadrugi usoda naravnost naklonjena, ker je dobila voditelja, ki je že po svoji službeni lastnosti bil veščak, čemur sta se pridružila še trgovski talent in ljubezen do združništva, tako da je v času najtežjih preizkušenj za zadrugo, ko so mnoge izmed njih propadale, ustvarjal naravnost čudeže. Pod njegovim skrbnim vodstvom se je zadruga hitro razvijala, kar najnazornejše dokazujejo sledeče številke:

Ob koncu leta 1921. je znašalo članstvo 789, promet pa Din 2,351.300.

Ob koncu leta 1925. je znašalo članstvo 1199, promet pa Din 5,858.626.

Ob koncu leta 1930. je znašalo članstvo 1880, promet pa Din 12,600.000.

Ob koncu leta 1935. je znašalo članstvo 4345, promet pa Din 22,533.354.

Zadruga se je širila tudi prostorno. Prodajalna, ki je bila spočetka v Cafovi ulici, se je sredi avgusta 1921. preselila v Stolno ulico, decembra 1926. pa v lastno poslopje na Rotovškem trgu, ki se je 1930. znatno razširilo s prezidavo; 1932. je bila otvorjena lastna električna pekarna, 1933. pa je bila manufaktura prenešena iz špecerijske prodajalne v poseben manufakturni oddelek, ki je bil znatno razširjen in izpopolnjen; 15. aprila lanskega leta je bila prevzeta oziroma otvorjena celjska prodajalna, za tem pa 1. junija druga prodajalna na Rotovškem trgu v Mariboru, kjer je poleg špecerije tudi poseben oddelek za posodo in steklo. Za člane je bilo uvedeno posmrtninsko, za uslužbence pa pokojninsko zavarovanje. Pa tudi idejno in propagandno delo se ni zanemarjalo. To dokazuje zadrughna knjižica, cenik, koledar, proslave mednarodnega zadrughnega dne, romanje na Oplenac, stalna predavanja itd. Skratka, vse ogromno delo se je izvršilo pod umnim in spretnim vodstvom g. Reherja.

Pri združništvu drž. uslužbencev je obstajala spočetka največja vrzel v tem, da so se morali v trgovskih poslih nevešči drž. uslužbenci sami lotiti težavnih poslov v vodstvu zadruge. Uspeh je odvisel predvsem od vodilnih oseb. Mariborska Na-

bavljalna zadruga je imela srečo, da je dobila v osebi g. Reherja moža odličnih sposobnosti, ki se ni strašil nikakih ovir in ki se nikakor ni dal omajati v svoji trdni veri v uspeh združništva. Uspehi 15 letnega ustvarjajočega dela govorijo dovolj razločno

zanj. Pa tudi številni člani, ki ga osebno poznajo vedo, da tam, kjer gre za zadružna načela, ne pozna kompromisa in pove vsakomur odkrito in odločno svoje mnenje, dočim je na drugi strani dober in mehak, če vidi resnično potrebo, ko se člani v stiskah nanj obračajo za pomoč.

Prvega združnika g. Reherja pa ne poznajo in cenijo samo mariborski združniki, marveč tudi ostali združniki široma po naši domovini, predvsem pa Savez nabavljalnih združ držav-
nih uslužbencev in vse v njem včlanjene zdruge kraljevine
Jugoslavije, kajti pred resničnimi dejstvi si pač ni mogoče za-
stirati oči.

Ob 15 letnem jubileju dela za združništvo želimo g. Re-
herju, da bi mu bilo usojeno še dolgo vrsto let aktivno sodelo-
vati v našem združnem pokretu in stati v prvih vrstah jugo-
slovanskega združništva.

ZADRUŽNI POKRET JE NA POHODU

Kljub težki in dolgotrajni gospodarski krizi se zadrugi ni samo obdržalo na svoji dosedanji višini, ampak stalno napreduje in raste. V sedanjem gospodarskem boju so se posebno obnesle kmetske zadruge, ki so bile kmetu močna opora. Nič ne zaostajajo za njimi nabavljalne zadruge delavcev in javnih nameščencev. Po nekod so pravi blagoslov in v vseh deželah, po vsem svetu se mali človek zateka k zadrugi in išče pomoči pri njem.

Zadruge se množe, izpopolnjujejo v svojem delovanju, se podpirajo s centralnimi organizacijami in skupnimi nabavkami ter izmenjavo blaga. V deželah, kjer je zadrugi že bolj razvito, imajo svoje velike nakupovalne centre, lastno industrijo, tvornice, mline, parnike itd.

V smeri izpopolnitve zadrugnega pokreta in medsebojne pomoči se iščejo in tvorijo stiki med nabavljalnimi in kmetскими ter drugimi proizvodjalnimi zadrugami. Pletejo se niti neposrednih zvez med narodi in deželami, preko deželnih in državnih mej.

Zadrugi ideja se je v deželah, kjer je do nedavna bila še v povojih, trdno zasedla, razrastla in izpopolnila z novimi dognanji in zakoni ter pridobila novih borcev. V zadnjih letih si je utrla pota tudi v dežele, kjer je še niso poznali.

Tako je bilo n. pr. na **Kitajskem** leta 1935. v osmih večjih provincah nankinške vlade 6864 zadrug (med temi štiri petine kreditnih) z 222.075 člani.

Na **Danskem** je bilo leta 1935. vseh zadrug 9800, z okrog 2 milijona člani, kar je skoro ena tretjina vsega prebivalstva. Preko 1000 je zavarovalnih zadrug s preko 1½ milijona člani. Vsak kmet je poprečno zavarovan pri treh takih zadrugnih za-

varovalnicah. Danski kmet je sploh najboljše situiran na svetu in se mora zahvaliti za to blaginjo ravno združništvu.

Nabavljalnih zadrug je bilo na Danskem 1800, s 310.000 člani.

V neki veliki združni prodajalni v Aalborgu so uredili otroško sobo, v kateri je prava panorama iz pravljničnega sveta in slike »miki-maus« na stenah. Na uporabo so otroške igrače ter knjige in časopisi za bolj odrasle. Za otroke skrbi posebna otroška vrtnarica. In vse to je urejeno za to, da bi mogle gospodinje nemoteno izbirati in kupovati blago.

Znani Japonec Kagava je dejal: »Kjer cvete združništvo, tam ne vznemirja dežele levičarsko gibanje. Danska nam je zato svetel primer.«

Na **Finskem**, kjer se je združniški pokret spajal z nacionalnim, imajo dve zvezi, ki sta tako močni, da določata n. pr. ceno vžigalic, ker imata največje tvornice.

Velika moč finskega združništva se zrcali tudi v tem, da tvorijo združniki večino v finskem parlamentu. Četudi pripadajo posamezniki raznim strankam, so — kar se tiče združništva — eno. Noben narod ni tako združniško organiziran kot so ravno Finci.

Švedske nabavljalna zadruga streme h koncentraciji in fuzioniranju, radi tega izkazujejo majhen padec edinic, a porast članstva. Manjše zadruga so se združile z večjimi, močnejšimi. Lansko leto je število nabavljalnih zadrug palo od 763 na 750, članstvo je pa poraslo od 535.000 na 550.000.

Angleški združniki so 1934. in 1935. leta imeli hud časopisni boj s tiskom tudi pri nas znanega lorda Rothermerea, ki je združništvu sovražen. Leta 1934. je bil namreč na kongresu sprejet sklep o desetletki angleških nabavljalnih zadrug. Tedaj je bilo sklenjeno, da se leta 1944. proslavi svečano stota obletnica ustanovitve zadruga ročdelskih pionirjev. V teh desetih letih do jubileja žele kolikor mogoče izpopolniti, razširiti, pomnožiti, sploh vsestransko razgibati posebno svoje nabavljalne zadruga ter jih spraviti do najvišje točke.

V začetku leta 1935. je bilo na Angleškem 1150 nabavljalnih zadrug s preko 7 milijonov članov. To se pravi: preko 20 milijonov ljudi, ali 40% vsega prebivalstva na Angleškem se danes poslužuje nabavljalnih zadrug. Računajo, da je neučlanjenih do 4 milijone družin. Od teh upajo pridobiti za združ-

ništvo $2\frac{1}{2}$ —3 milijone. Tako upajo, da bi po tej desetletki prišli na okroglo 10 milijonov članov. To akcijo, pridobivanja članstva, vršijo vse zadruge v svojih območjih, podpira jo centrala z izdajo propagandnih letakov, časopisno reklamo, z javnimi predavanji, zadrudnimi filmi in podobnim. Posebno intenzivno se vrši to delo v poletnih mesecih, specialno na zadrudni dan vsakega leta.

V okviru te desetletke se vrši tudi organizacija šolske zadrudniške izobrazbe, posebno glede smotrenega šolanja uslužbencev. S tem v zvezi se bo moral vsak uslužbenec v službeni pogodbi obvezati, da se bo enkrat v mesecu udeležil enodnevnega zadrudniškega tečaja. V tem pravcu delujejo tudi na izgradnji stalne zadrudne šole, ki naj bi se polagoma razvila v univerzo, kajti vzgojiti ni treba samo prodajalcev, ampak tudi inteligente, ki naj se zavedajo svoje odgovornosti do zadrudništva, ki naj bodo vsesplošno dobrohotni in zadrudno usmerjeni državljani.

Ta desetletka traja vse do 21. decembra l. 1944., do dne, ko je bila pred sto leti ustanovljena zadruga pravičnih ročdel-skih pionirjev v Žabji ulici.

Na Angleškem imajo tudi svoje zadrudniško mesto Kettering (kakor v Švici Basel). V tem mestu ne najdeš meščana, ki bi ne bil član ene ali več zadrug. Prebivalci tega mesta ne živijo samo v blaginji, ampak so tudi kulturno na zelo visoki stopnji.

Na **Poljskem** imajo 10 zadrudnih zvez, v katerih je včlanjeno skupno 11.762 zadrug z okrog 2 milijona člani. Najboljše uspevajo nabavljalne zadruge. 1935. leta jih je bilo 3331 s 550.000 člani. Nabavljalne in kmetske zadruge delujejo v zadnjem času skupno in so med vsemi izrazito protikapitalistične.

Tudi v šolah je zadrudništvo lepo organizirano. Na Poljskem je na osnovnih šolah okrog 3600 zadrug, na srednjih nekaj čez 500. Učenci osnovnih šol in dijaki srednjih ter visokih šol se tako navajajo k praktičnemu zadrudnemu delu, k samopomoči ter samostojnemu gospodarstvu. Šolarji si tako privzgoje smisel za gospodarstvo in skupnost.

Francoske nabavljalne zadruge z 2 milijona organiziranimi člani, 9000 prodajalnami ter z letnim obratom 4 milijarde frankov predstavljajo silo, ki je ni smeti prezreti, silo, ki prav nič ne zaostaja za ono velikih trgovskih podjetij in enakih privatnih družb. Zadruge so to že v več slučajih dokazale. Tako so

n. pr. med vojno napravile tako armadi kot civilnemu prebivalstvu neprecenljive usluge, ker so nabavljajoč živila zajezile vsako spekulacijo in navijanje cen. Tudi v mirnih časih zelo vplivajo na cene in omejujejo posameznikom prevelike profite.

Kaj izdatne so tudi podpore, ki jih nudijo kulturnim in gospodarskim ustanovam, kakor so ljudske univerze, šolske zadruge in druge delavske organizacije.

V **Rumuniji** so l. l. dobili nov moderen združni zakon. Interesantno je, da se poudarja med važnimi nalogami rumunskih zadrug preskrba armade. 1935. leta je bilo v Rumuniji 1770 zadrug z 258 tisoč člani.

V **Nemčiji** je bilo po vojni — radi nesigurnih valutnih razmer, težke gospodarske krize in nemalo tudi radi političnega trenja — združništvo sploh, nabavljalno še posebno v obupnem stanju. Leta 1924. je bilo v Nemčiji v nabavljalnih zadrugah preko 4 milijone članstva, leta 1932. le nekaj čez 3 milijone. Od tu dalje je število članstva še vedno padalo. Maja l. 1935. pa je izšel v Nemčiji zakon o nabavljalnih zadrugah, po katerem so morale likvidirati vse življenja nezmožne zadruge. Ta proces se vrši še danes, vendar kakor kaže, je zadeva že razčiščena, ker se poslednje mesece (do septembra) ne piše več o likvidaciji nabavljalnih zadrug.

V **Italiji** je bilo do fašističnega režima močno razvito združništvo, vendar neenotno in zelo politično pobarvano, zbog tega je bilo tudi vedno izpostavljeno napadom, sramotenju itd.

Ko je postal fašistični režim v Italiji državni red, se je mnogo pisalo o nasilnih likvidacijah raznih zadrug. Tedaj so prenehale delovati, oziroma so dobile fašistično vodstvo tudi premnoge slovenske združniške ustanove. Nedotaknjene so ostale kmetiške zadruge (razen slovenskih seveda) katerim gre novi režim zelo na roko.

Še leta 1922. se je Mussolini izrazil: »Vse moje simpatije so na strani onih zadrug, ki gredo preko vseh verskih in političnih predsodkov ter se borijo proti pohlepu in spekulaciji.«

Kakor sem že prej omenil, podpira novi režim posebno ustanavljanje kmetijskih zadrug. Tudi nabavljalne zadruge so v podeželju krepkejše kot v mestih. Vsaka, tudi najmanjša nabavljalna zadruga, stremi najprej za tem, da si postavi lastno pekarno in potem tvornico za testenine.

Leta 1935. je bilo v Italiji okrog 20.000 raznih zadrug, od teh 3506 nabavljalnih s 5122 prodajalnami in okrog 800 tisoč člani.

Amerika. Kljub silni moči velekapitalističnih družb je v U. S. A. okrog 2000 nabavljalnih zadrug, ki so v glavnem njih člani priseljenci in ki jih seveda tudi vodijo (Poljaki, Čehi, Nemci, Italijani, severni narodi). Na zborovanjih in v lokalih se sliši v glavnem le njih materinski jezik, angleščina malo ali nič, kar naj bi po mnenju nekaterih ljudi oviralo, da bi se jih posluževali tudi domačini in radi česar se niso mogle tako razviti, kakor bi bilo želeli. Toda v tej svetovni gospodarski krizi so tudi Amerikanci spoznali moč zadrugiškega gospodarstva in se začeli zanimati zanj vedno bolj. »Pensylvania Farm Review« piše v svojem poročilu o zadnjem zadrugiškem kongresu v Chicagu, da se nabavljalne zadruge širijo kot ogenj v preriji.

Vendar ne smemo tamkajšnjega zadrugiškega pokreta primerjati z našim. Ameriško zadrugištvo mora iti svoja pota, če naj bi uspelo, ne sme prosto kopirati naših zadrug.

Leta 1935. je izšla knjižica »Potreba ustanavljanja nabavljalnih zadrug in načrt za njih razvoj«. Načrt naj bi se izvršil v destih letih (torej tudi desetletka kot v Angliji!). Toda pravijo, klic po ustanavljanju nabavljalnih zadrug ni — kot je bilo v primeru ročdelskih pionirjev — **finančna potreba** (radi grožeče lakote), marveč **gospodarska**. Na koncu dostavlja pisec: Istotako kot avtomobili so nastale tudi nabavljalne zadruge v Evropi. Toda kakor kaže, bodo tudi nabavljalne zadruge — kot nekoč avtomobili — dosegle svoj največji razmah v Ameriki. Vendar kakor ni Amerika tedaj prosto posnemala, tudi to pot ne bo. Kajti kakor so naši inženirji izdelali avtomobile našim potrebam ustrezajoče, a so pri tem bili vezani na osnove dognanj evropskih tvornic, tako se bo tudi — bodimo prepričani — razvoj nabavljalnih zadrug naslanjal na ročdelske principe, kajti vse druge oblike nabavljalnih zadrug so odpovedale.

Lani, sredi julija je dospela na Angleško delegacija, ki jo je poslal v Evropo predsednik Roosevelt, da prouči ustroj in poslovanje zadrugiških podjetij. Obiskali so vse večje zadrugiške organizacije v severnih deželah Evrope.

V zvezi s prihodnjimi volitvami predsednika U. S. A. bo sedanji predsednik Roosevelt v svojem volilnem programu zagovarjal ustanavljanje zadrug.

V državi Wisconsin imajo že zakon, po katerem se mora v vseh državnih šolah vpeljati nauk o združništvu. Vsak učitelj, ki poučuje trgovske, socialne ali kmetske predmete, mora absolvirati tečaj o združništvu.

V Berkelyju v Kaliforniji so visokošolci prevzeli tri največje stanovanjske bloke, ki jih upravljajo na združniški podlagi ter nudijo članom stanovanje in hrano po nizki ceni. Začetni kapital so si izposodili pri tamkajšnji univerzi in bo kmalu celotno vrnjen.

Iz **Argentine, Avstralije**, južno afriških kolonij, južno ameriških držav itd. se sliši o porastu, skupnem delu in novih reformah združništva.

Tudi iz **Albanije** poročajo v zadnjem času o živahnem združniškem gibanju.

Združništvo je tu! Stalno raste in napreduje. Šlo bo svoja pota, pa če tudi to premnogim ne gre v račun. Tistih, ki jim je združga potrebna in koristna, je mnogo več kot pa tistih, ki jim je na poti in jih ovira v njih privatnih interesih.

Fanton.

Literatura: »Internationale genossenschaftliche Rundschau«, London 1936. — Walter Karl: »Genossenschaften in neuen Italien«. — »Schweizerische Konsum-Verein«, Basel 1935 in 1936. — »Die Konsumgenossenschaft«, Prag. — »Rundschau«, Hamburg 1935 in 1936.

Združništvo se ne naslanja na silo in zvijačo, ampak na nekaj še močnejšega, prepričevalnejšega, na nekaj življenje vsebujočega, ustvarjajočega, živega, zaupanja polnega, — na dejansko ljubezen.

Skoro vsaka gospodinja preizkusi razne
žitne kave. — Nebroj izjav imamo o takih
preizkušnjah in vse se glase približno enako:

ŽIKA

je najokusnejša /
porabi najmanj sladkorja /
je zato najcenejša /
Vam nudi brezplačno svoj družinski list

ČEŠKOSLOVAŠKO ZADRUŽNIŠTVO

Prof. Jan Šedivý

Pred božičem l. 1844. se je organiziralo v Rochdalu v Angliji 28 siromašnih tkalcev in odprlo ob splošnem posmehu majhno trgovino z življenjskimi potrebščinami za svoje člane, katerim so obljubljali delež od dobička. Tako je nastala prva zadruga. Kdo bi mogel tedaj pričakovati, da bo njihova zadruga misel prešinila čez 90 let že 4,500.000 Angležev, katerih zadruge oskrbujejo 42 odstotkov angleških prebivalcev, zaposlujejo 205.000 nastavlencev, uporabljajo lastno trgovsko brodogojstvo, so lastniki največjih angleških mlinov, 87 tvornic za vsakdanje življenjske potrebščine, a imajo tudi lastne ogromne plantaže kave in čaja v Indiji in največje skladišče čaja na svetu.

Kmalu po rochdalskih tkalcih je položil Nemeč Schulze-Delitsch temelj obrtniškim zadrugam z ustanovitvijo posojilnic, Riffeisen pa je ustanavljal kmetijske zadruge. Zadruga misel si je nato zmagovito osvojila ves omikani svet, celo Japonska in Indija sta sedaj prepleteni s tisoči zadrug. V Evropi se združništvo ni ukoreninilo edino v Albaniji, Španiji in Portugalski. Na zelo visoki stopnji pa je združništvo v Češkoslovaški.

Med Čehi je začel razširjati združniško misel zdravnik Ciril Kampelík, ki je izdal že pred Raiffeisenom spis, kjer je priporočal zadruge. Kampelík pa je umrl prej, kakor se je uresničila njegova zamisel, ki je obrodila plod šele v 90tih letih preteklega stoletja, vendar pa so si nadele kmetske posojilnice na Češkem njemu v čast ime kampeličke.

Pisatelj Fr. Šimáček, izdajatelj časopisa »Polos z Prahy« je v svojem članku prvi opozoril Čeha na hranilnice in dal navodila, kako naj se ustanavljajo. Pod vplivom župnika Josipa Kolbrusa je nato čevljarski mojster Jan Plateník izdelal pravila in ustanovil l. 1858. prvo češko posojilnico v Vlašimu. Ustanovitelji so zbrali po en goldinar, po pet goldinarjev pa so dali v

rezervni fond. Zavezali so se, da bodo znanprej vlagali tedensko od 10 do 40 krajcarjev. Tako je bilo prvi dan naloženih 25 goldinarjev in 25 krajcarjev, drugega dne pa že posojenih 5 goldinarjev in 24 krajcarjev za šestodstotne obresti. To je bil skromen začetek čeških posojilnic, ki jim je sedaj poverjenih okrog 10 milijard Kč (18 milijard Din) narodnega premoženja.

Med delavstvom se je širilo zadružništvo od l. 1866., ko so Prusi premagali Avstrijo, kar je imelo za posledico, da je dala Avstrija večje politične pravice svojim državljanom. V tej dobi se je začelo tudi češko delavstvo strokovno organizirati. Praški delavec Jan Chleborad je opozoril organizatorje delavstva na svojega brata dr. Chleborada, ki se je res z vsem ognjem mladega pravnika lotil organizacijskega dela zlasti v zadružništvu. Prvo delavsko konsumno društvo je bilo ustanovljeno sicer že pred njim leta 1861., toda šele dr. Chleborad je znal najširše delavske sloje pridobiti za nabavljalne zadruge. Že 1. marca 1868. je mogel sklicati v Prago prvi občni zbor nabavljalnih zadrug, ki se ga je udeležilo nad 4000 delavcev. V kratkem času je nastalo nad 500 podobnih delavskih zadrug. Toda leta 1878. so prišle vse v konkurz in dr. Chleborad, ki je znan tudi kot ustanovitelj banke Slavije, je nato odšel v Rusijo, kjer je umrl kot svetnik finančnega ministrstva.

Pod vplivom Šimačkovega »Posla z Prahy« je med Slovaki ustanavljal zadruge Danijel Linchart. Toda madžarska vlada je polagoma pomadžarila vseh 44 zadrug, ker ni dovolila samostojne zadružne slovaške zveze, ampak so morale biti včlanjene v madžarski zvezi, ki je odbornike imenovala seveda vedno iz vrst Madžarov in Madžaronov.

V teku zgodovinskega razvoja so se izcimile v Češkoslovaški štiri skupine zadrug: 1. mestne kreditne zadruge po vzoru Schulze-Delitzscha in obrtniške zadruge, 2. kmetijske zadruge, 3. delavske zadruge in 4. splošne zadruge.

Posojilnice in obrtniške zadruge.

Razen posojilnic so vse druge vrste čeških zadrug preživljale v preteklem stoletju hudo krizo. Zato so se mogle mirno razvijati od sredine 19. stoletja samo posojilnice in tako imajo ne samo največje rezervne fonde, ampak jim je ljudstvo zaupalo tudi največ premoženja.

Čim je Šimaček natančno opisal v svojem »Poslu z Prahy«

ustanovitev in prve uspehe posojilnice v Vlašimu, so po vlašimskem vzoru ustanavljali posojilnice tudi v sosednih mestih. Leta 1863. je bilo 47 posojilnic, ki so imele 657.000 goldinarjev vlog in 24.100 goldinarjev rezervnih fondov, dočim je stala režiža 6111 goldinarjev. Vlašimska posojilnica se je ponašala tedaj že s 53.830 goldinarjev vlog. Število posojilnic je naglo naraščalo in l. 1865 se je mogel vršiti že prvi kongres čeških in moravskih posojilnic. Izvolili so poseben odbor, ki bi skrbel za skupne interese vseh posojilnic, hkrati pa so dali pobudo za ustanovitev denarnega središča, kar je postala l. 1868 ustanovljena Živnostenska banka. Do l. 1873 so ustanovili na Češkem 450 posojilnic, na Moravskem 307, v Šleziji 27, skuaaj torej 784, dočim jih je bilo v vseh ostalih avstrijskih deželah samo 217. Medtem so tudi zelo narastle vloge. Če je bilo l. 1869 v vsaki posojilnici povprečno 111.000 gold. vlog in rezervnih fondov, se je dvignil ta kapital leta 1870. že na 150.000 gold., leta 1873. pa celo na 328.000 gold. Radi tega so posojilnice nazširile svoje področje. Če so prej samo sprejemale vloge in dajale posojila za navadne poslovne namene in so bile hipoteke na hiše v mestih redkejše, so začele nato vlagati denar tudi v industrijska podjetja.

Statistika izkazuje stalno naraščanje števila posojilnic vse do začetka krize leta 1929. Leta 1900 je bilo v čeških pokrajinah 547 čeških posojilnic in 340.000 članov; imele so 723 milijonov vlog, 35 milijonov rezervnih fondov in 19 milijonov kron deležev. Nemci so imeli 395 posojilnic in 99.800 članov; rezervni fondi so znašali 7 milijonov, deleži 20 milijonov, vloge pa 223 milijonov kron. Leta 1920 so imeli Čehi in Slovaki v vsej Češkoslovaški republiki 994 posojilnic, Nemci pa 362. Čehi in Slovaki so imeli v svojih posojilnicah 2694 milijonov Kč vlog, Nemci pa 697 milijonov Kč. V naslednjih desetih letih pa so se vloge početvorile. 1195 češkoslovaških posojilnic je imelo 594.995 članov, 94 milijonov Kč deležev, 337 milijonov Kč rezervnih fondov in 7518 milijonov Kč vlog. 389 nemških posojilnic je izkazovalo 149.520 članov, 78 milijonov Kč deležev, 47 milijonov rezervnih fondov in 2257 milijonov Kč vlog. Če se prištejejo še madžarske in poljske posojilnice, je bilo leta 1929. v vsej Češkoslovaški 1644 posojilnic in 737.960 članov, s 175 miljoni deležev, 385 miljoni Kč rezervnih fondov in 9823 miljoni Kč vlog, ki so imele 513 tisoč dolžnikov.

Obrtniške zadruge so se ustanavljale zlasti od leta 1896.,

ko je prispevala češka dežela milijon krón za podporo malim obrtnikom s pomočjo združništva. Poleg posojilnic so važne posebno tiste zadruge, ki so oskrbovale člane s potrebščinami njihove obrti. Zadrug, ki skrbе za skupno prodajo, je manj, ker gledamo pri obrtniških izdelkih predvsem na kakovost, a ta je redko pri dveh mojstrih popolnoma enaka. Sedaj je okrog 390 čeških obrtniških posojilnic in 600 milijonov Kč vlog, med njimi je 240 čeških s 340 milijoni Kč vlog. Nabavljalnih in prodajnih obrtniških zadrug je v vsej Češkoslovaški 1078 s 86.600 člani ter z obratom 1300 milijonov Kč pri 77 milijonih Kč deležev in 27 milijonov rezervnih fondov.

Kmetijske zadruge.

V Češkoslovaški so najbolj razširjene in imajo največ članov kmetijske zadruge. Ustanavljati so jih začeli proti koncu devedesetih let preteklega stoletja. Glavni razširjevalci združništva med kmeti so bili Jan Sedlak, Anton Blažek, dr. Ladislav Dvořak, kaplan Jan Holba in sedanji znani politik agrarne stranke Fr. Staněk.

Podlago češkega kmetskega združništva tvorijo kampeličke, t. j. kreditne zadruge z neomejeno zavezo, ki jih ne vodijo plačani uradniki, ampak odborniki brezplačno in raztezajo svoje področje samo na eno župnijo. Prva češka kampelička je nastala leta 1890. Črez deset let je bilo takih zadrug že 787 s 68.000 člani ter 23 milijoni Kč vlog. Ob ustanovitvi češkoslovaške države je bilo pa že 2577 čeških, 124 slovaških, 1115 nemških, 64 ukrajinskih in 54 poljskih kampeliček, odnosno raiffeisenovk. Do leta 1929. se je število znatno dvignilo. Tedaj je imelo 2810 čeških kampeliček 383.000 članov in 2840 milijonov Kč vlog, dočim so znašali deleži 5 milijonov Kč, rezervni fondi pa 52 milijonov Kč. Istočasno je imelo 1170 nemških raiffeisenovk 170.000 članov in 1314 milijonov Kč vlog, a deleži so znašali 4 milijone, rezervni fondi pa 20 milijonov Kč. Slovaške zadruge so medtem narastle na število 559, imele so 101.000 članov in 170 milijonov Kč vlog; rezervni fond je znašal le 5 milijonov, deleži pa 9 milijonov Kč. Vseh kampeliček, odnosno raiffeisenovk je bilo leta 1929. v vsej Češkoslovaški 5387, ki so imele 1703 milijonov vlog, 100 milijonov rezervnih fondov, deležev pa za 28 milijonov Kč. Organizirane so v devetih zvezah, od katerih so tri nemške in ena poljska. Najmočnejša je Ustředni

(Osrednja) jednota hospodařských družstev (zadruge), ki je v rokah Čsl. republikanske agrarne stranke. Šramkova Ljudska stranka ima svoje kampeličke združene v zvezi Ustředni jednota českých hospodařských společenstev (zadruge) s sedežem v Brnu.

V sedanjih razmerah so v Češkoslovaški mogoče še važnejše kmetske zadruge za proizvodnjo, nakup in prodajo. Ustanavljajo jih sistematično šele od začetka našega stoletja. Tako je delovalo leta 1929 že 394 mlekarskih zadrug in sicer 236 čeških in slovaških ter 156 nemških. Skladiščnih, mlinskih, nakupnih in prodajnih zadrug so imeli tega leta Čehi in Slovaki 318, Nemci pa 103. Čeških in slovaških zadrug za proizvodnjo skroba in spirita ter sadjarskih in zelenjavskih zadrug je bilo 320, nemških pa 32. Češkoslovaških živinorejskih zadrug je bilo 118, nemških pa 77. Zelo veliko je število električnih zadrug, kajti zlasti v zapadnem delu Češkoslovaške je že težko najti kmetško hišo, ki bi ne uporabljala elektrike za pogon in razsvetljavo. Češkoslovaških električnih zadrug je bilo 1139, nemških pa 343. Daleč za Čehi in Slovaki pa so zaostali Nemci s kmetскими nabavljivimi zadrugami, ki jih imajo le 15, a Čehi in Slovaki 1184. Skupno je bilo leta 1929. kmetских zadrug za proizvodnjo, nakup in prodajo 4679 in sicer 3344 češkoslovaških, 923 nemških, 87 ukrajinskih, 323 drugih, zlasti madžarskih in 2 poljski. Njihova moč se vidi po tem, da so prodale leta 1929. za svoje člane 31.200 vagonov kmetских pridelkov in jim nabavile 130.000 vagonov potrebščin, kakor umetnih gnojil, premoega itd.

Delavsko združništvo.

Kakor so kampeličke temelj kmetskega združništva, tako tvorijo konsumna društva os delavskega združnega gibanja. Chleboradovo delo je rodilo v začetku velike uspehe, toda konkurz leta 1873. je znižal število konsumnih društev od 500 leta 1880. že na 79, a tudi ta so kmalu propadla. Zadružno gibanje med češkim delavstvom se je obnovilo šele proti koncu preteklega stoletja. Leta 1929. je bilo vseh konzumnih delavskih društev v Češkoslovaški 1058 s 775.000 člani. Vloge so znašale 252 milijonov, rezervni fondi 53 milijonov, deleži 77 milijonov, promet pa 1838 milijonov Kč. Vseh nastavljenecv so imela 9603. Češkoslovaških je med njimi sicer samo 556, toda številke dokazujejo, da so mnogo močnejša ko nemška. Sama imajo namreč 524.000

članov, 6700 nastavljenecv, vloge znašajo 130 milijonov, promet 1285 milijonov, deleži 51 milijonov, rezervni fondi pa 36 milijonov Kč. Konsumna društva v Češkoslovaški so včlanjena v petih zvezah. Po številu članov in finančni moči je na prvem mestu Velkonakupna společnost, ki združuje češkoslovaške socialne demokrate in komuniste. Češkoslovaška narodno socialistična stranka ima svojo zvezo, ki se imenuje Sdruženi, Šramkova Ljudska stranka pa Jednoto potravnih (konsumnih) društev. Pri zadnjih dveh tvorijo delavski člani le tretjino, dve tretjini članov pa so uradniki.

Poleg konsumnih zadrug ima delavstvo tudi zadruge za proizvodnjo, kakor zadruge pekov, prekaževalcev, krojačev itd. Že od leta 1895. deluje delavska tiskarna in založba Grafia, Delavska pekarna pa je sploh največja delavska zadruga. Zadrug za proizvodnjo je bilo leta 1929. okrog 500, ki so imele 21.000 članov in 9500 nastavljenecv. Obratnega kapitala so imele 32 milijonov, prometa pa okrog 350 milijonov Kč.

Splošnokoristne zadruge.

Razen doslej naštetih zadrug, kjer se članstvo omejuje predvsem na posamezne stanove, obstajajo v Češkoslovaški tudi zadruge, ki združujejo člane ne glede na stan. To so skoraj izključno stavbne zadruge, ki se vedno bolj širijo. Leta 1929. jih je bilo 1600 in sicer 1362 češkoslovaških, 241 nemških in 3 ukrajinske. Podatki o njihovi gospodarski moči nam žal manjkajo.

V Češkoslovaški je združništvo ogromna gospodarska sila. Saj izkazuje 15.517 zadrug in 2,715.000 članov. Če upoštevamo, da so združniki skoraj sami družinski očetje, lahko rečemo, da je vsaj polovica prebivalstva češkoslovaške republike v združnem gibanju. Te zadruge upravljajo nad 19 milijard Kč (okrog 35 milijard Din) narodnega premoženja. Če se lahko Čehoslovaki tako uspešno uveljavljajo v svetovni trgovini in svetovni politiki in da vlada pri njih kljub svetovni krizi razmeroma velika blaginja, imajo brez dvoma največje zasluge njihove zadruge. Če imajo Čehi in Slovaki izmed 15.517 zadrug sami 11.517, je to število, ki vzbuja spoštovanje in daje nade na boljšo bodočnost tem bolj, ker je mreža zadrug vsako leto gostejša. Naj nam bodo tudi v združništvu v zgleđ in jih posnemajmo!

DR. TOYOHICO KAGAVA IN JAPONSKO ZADRUŽNIŠTVO

Kagava, socialni in verski reformator ter apostol japonskega združništva, imenovan tudi japonski Kristus, je danes svetovna osebnost, posebno dobro znan v Ameriki. Ko so ga bili povabili ameriški združniki, da bi jim predaval o združništvu in še posebej o razvoju združništva na Japonskem, so neki krogi ukrenili vse mogoče, da bi temu »inozemskemu« propagatorju združništva zabranili dostop v U. S. A. Končno pa je vlada Zedinjenih ameriških držav vendarle izdala za to dovoljenje.

Neka ameriška družba je pred kratkim izdala v Chicagu njegov življenjepis, iz katerega posnemamo naslednje vrste:

Kagava je nezakonski sin. Njegov oče je bil visoka osebnost, mati pa gejša. Ko mu je bilo štiri leta, je postal sirota in prišel v vzgojo mačehi, zakoniti ženi njegovega očeta. Tu je preživel kaj žalostno mladost. Sam pravi, da je bilo njegovo življenje čudež. Toda to žalostno in trdo življenje je oblikovalo njegovo duševnost in skovalo njegov značaj.

Desetletnega dečka je vzel stric v mesto Tokušimo. Tu je prišel v stike z amerišskimi misijonarji in se dal krstiti. Ko je o tem zvedel njegov stric, ga je spodil od hiše. Od tedaj je moral skrbeti sam zase. Kmalu je zbolel za tuberkulozo, od katere je potem trpel vse življenje.

Ko je imel dvajseteno leto, je prišel v mesto Kobe. Naselil se je v majhni baraki v najubožnejšem delu mesta in skušal lajšati bedo in gorje najbednejših. Z brezdomci, brezposelnimi in podobnimi reveži je delil svoje stanovanje in hrano.

Nekoč ga je neki tak brezdomec, ki ga je bil Kagava sprejel pod streho in delil z njim svoj kruh, tako udaril, da je od

tega oslepel na eno oko. Drugi surovež mu je nekoč izbil štiri zobe. Toda Kačava ni nikdar iskal zadoščenja pri oblasti. Četudi so ga sosedge ponovno pognali iz svoje srede, se je vsakokrat spet vrnil in jim skušal pomagati ter rešiti te uboge in nevedne ljudi, žene in može, ki jih je smatral za žrtve razmer, ki sta jih ustvarili sebičnost in lakomnost takozvanih višjih slojev.

Ker je Kačava živel v najrevnejšem delu mesta, je kaj dobro poznal to ljudstvo in njih razmere ter vzroke njih bednega življenja. Nastopil je večkrat javno in okrcal to gnojno rano velikih mest. Končno je bila vlada prisiljena, da je v šestih največjih mestih Japonske podrla, oziroma preuredila najbednejše okraje.

Okrog pet let je deloval v teh revnih mestnih predelih. Ko se mu je nudila prilika, je šel v Ameriko in ostal tam dve leti, kjer je studiral na univerzi v Princetownu delavsko in mestno naselitveno politiko.

Ko se je vrnil na Japonsko, se je spet nastanil v najbednejši četrti mesta Šingava. Tu je želel praktično izvesti to, kar se je učil v Ameriki. Ustanovil je socialno organizacijo in je v petih letih (1916.—1921.) organiziral japonsko delavsko svezo. Nato je na povabilo šel v Tokio in prevzel vodstvo javno skrbstvenega urada ter v enem letu popolnoma reorganiziral upravo. Plačo devet tisoč dolarjev in avtomobil za to delo je odklonil.

Naravno, da je pri svojem organizacijskem delu prišel v stike tudi s politiko. Delavcem in kmetom je pomagal ustvariti skupen blok za dosego splošne glasovalne pravice. Vendar ni njegovo politično delo glavno. Njegova naloga je bila gibanje »Kraljevstvo božje in združništvo«. Njemu je združništvo le sredstvo, s katerim naj bi se vzpostavilo Kraljevstvo božje na zemlji.

Njegovo gibanje se je začelo na Japonskem okrog l. 1900. in šteje sedaj do 25 milijonov članov, to je ena tretjina vsega prebivalstva Japonske. Njegov združni časopis je najbolj razširjen na svetu, dosega naklado milijona. Največ se čitajo njegovi članki.

Statistika za leto 1934. zaznamuje 146.000 zadrug z 1.800.000 yenov investiranega kapitala. Skoro vse krajevne organizacije so članice centralne združne zveze in so izkazale v l. 1933. preko 8 milijard yenov prometa. Centralna združna banka fi-

nansira veliko skupino raznih podjetij s kapitalom 30 milijonov yenov.

Zadružno gibanje je lastnik 82 tvornic za svilo, ki so leta 1934. izvozile v Ameriko svile v vrednosti 80 milijonov yenov. Zadruga so podprle te tvornice samo zato, da dvignejo življenjski standard delavcev, ki je, kakor je znano, splošno najslabše plačano na svetu.

Osemdeset procentov vseh zadrug na Japonskem je kmetiskih. Poleg nabavljalnih in kreditnih zadrug so na Japonskem tudi zdravstvene zadruga, ki pa slone na prostovoljnem članstvu in prav dobro uspevajo; imajo 140 velikih zadružnih bolnic.

Vsa ta podjetja si prizadevajo pri svojem poslovanju praktično uresničiti osnovne nauke krščanstva. Zadružne banke ne dajejo kreditov vojni industriji in podobnim pijavkam človeštva.

Kagava stoji na stališču, da mora zadružno gibanje sloneti na krščanstvu. Zato posveča veliko pozornost moralni vzgoji zadružnih voditeljev. Teološke seminarje bi rad tako organiziral, da bi nauk o zadružništvu moral tvoriti panogo duhovniške izobrazbe. Teološki seminar največje japonske krščanske univerze izobrazuje od leta 1931. javne zadružne voditelje.

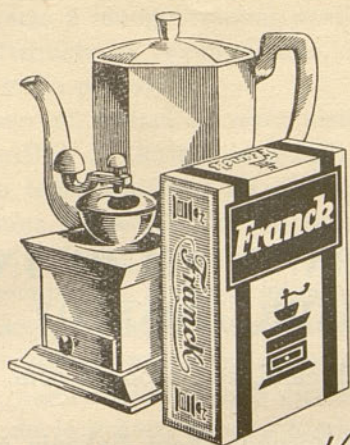
Kagava se je tudi trudil, da bi pridobil za zadružniško gibanje zdravnike in bolniške sestre ter druge javne delavce. V ta namen je prirejal kurze in predavanja o zadružništvu. Razlagal in prepričeval je, da bi lahko vsa javna dobrodelnost, skrbstvenost in pomoč črpala iz dohodkov pridobitvenih in nabavljalnih zadrug.

Japonska vlada zavzema proti zadružništvu prijazno stališče. Vse zadruga so proste dohodninskega davka. Na vprašanje, kako to, da je tako imperialistična vlada naklonjena neprofitarskemu socialnemu gibanju, je dr. Kagava odgovoril: »Vojno ministrstvo je mogoče imperialistično, nima pa posla z zadružništvom. Socialno ministrstvo pa podpira zadružništvo, da bi tako dvignilo življenjski položaj ljudstva.«

Na predavanju, ki ga je imel dr. Kagava po stokholmskem radiu, je dejal:

»Najnujnejše je, da osnujemo po ročdel-skih principih internacionlni zadružni sistem za izmenjavo blaga. Ako bi hotelo Društvo narodov uvesti tak sistem za svoje člane, tedaj bi človeštvo po mojem tr-

Vsak zdravnik

*Vam potrdi, da **Pravi Franck**
prav ugodno deluje na zdravje.*

dem prepričanju doživelo lepše in srečnejše dni. Na podlagi takega sistema bi se dali najlaže urediti vsi mednarodni kreditni dogovori. Če bi bil tak sistem splošno v veljavi, bi se vsak narod napadalec mehanično izoliral in tako samega sebe kaznoval. Taka kazen bi bila izvrstna lekcijska napadalca. Ta sistem — internacionalna združna izmenjava blaga — bi bil ključ za svetovni mir. Tako bi se srečala idealizem in realnost. —i.

Literatura: »Rundschau«, Hamburg; »Schweiz. Konsum-Verein«, Basel.

---

*Združništvo se bo borilo kot doslej in stalo na poti vsem
privatnim interesom. Združništvo je otrok stiske in potrebe in
čas največje stiske zahteva združitev potrošnikov.*

ALI ŠPECIALIZIRANO, ALI PA INTEGRIRANO ZADRUŽNIŠTVO?

Vršič Gabrijel, cand. rer. econ. et com.

Velika sprememba v gospodarskem življenju človeštva je pojav zadružništva. Čeprav je sam cilj, za katerim stremi zadružništvo, revolucionaren, ker hoče zamenjati dosedanje gospodarske sisteme, vendar so njegova sredstva in metode prav daleč od vsakega nasilja, od vsakega prevrata in prelivanja krvi. Zadružništvo predstavlja pravzaprav postopno graditev novega sistema v že obstoječem. Pri tem se pa naslanja predvsem na evolucijo (miren razvoj).

In res, v tem kratkem času se je zadružništvo tolikanj razširilo, da je z ene strani objelo vse celine, z ene pa tudi vsa gospodarstva posameznih držav. Kajti ni človeške delavnosti, ki bi je ne bilo zadružništvo zajelo, pokazujoč svoje blagotvorne učinke. To obsega poljedelstvo, industrijo in bankarstvo, zato pa imamo poljedelske, živinorejske, industrijske, zavarovalne, kreditne, nabavljalne in druge zadruge. Z drugimi besedami: zadružništvo lahko obsega celotno gospodarstvo vsakega naroda in ga lahko tudi organizira na zadružnem principu. Zategadelj je zadružništvo nov gospodarski sistem, ki je sposoben, da zamenja dosedanje nepopolne.

Nimam namena govoriti o zadružništvu kot takem, da ga prikažem kot gospodarski sistem, o njegovem odnošaju do drugih sistemov, ali o njegovi ideologiji, ampak nadel sem si nalogo, da predelam važno vprašanje: ali špecializirano, ali pa integrirano zadružništvo?

Preden preidem na samo izlaganje, pa je važno, da nam je jasno, kaj razumemo pod integracijo in kaj pod špecializacijo.

Pod integriranim združništvom razumemo takšno, kjer se zadruga ukvarja z mnogovrstnimi posli, dočim bi pod specializiranim združništvom razumeli ono, kjer se zadruga ukvarja samo z eno vrsto poslov.

Vprašajmo se, kateri od obeh sistemov je prisvojen v našem združništvu in kateri je boljši. V našem združništvu imamo glede tega dualizem, ali z drugimi besedami: izpeljana sta oba sistema. Naše tako zvano poljedelsko združništvo, ki se nahaja na področju Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Srbije, je osnovano na sistemu integracije. Tu se zadruga ne ukvarja samo s podeljevanjem kredita, jemanjem hranilnih vlog, temveč vsebuje v svojem delovanju mnogo drugih poslov, kakor n. pr. nabira letino svojih članov v združnih skladiščih z namenom, da jo v času ugodne konjunktura proda. Dalje nabira sadje (v zadnjem času posebno slive) pa ga preko Saveza prodaja; gradi združne sušilnice, snuje pekarnice špirta in pekmeza, kupuje vzorčno semenje, nabavlja poljedelsko orodje in opravlja še mnogo drugih raznovrstnih poslov.

Integracija te vrste bi bila integracija v notranjosti iste zadruge. Imamo pa tudi integracijo v notranjosti več medsebojno zavisnih zdruget. Tu lahko omenim primer, ako se več zdruget zedini in kupi mlin ter da se le-te razen svojega rednega poslovanja bavijo tudi z vsemi posli mlinarjenja, t. j. da nabavljajo pšenico, jo predelujejo in prodajajo.

Integracija združništva ima svoje dobre in slabe strani. Prva dobra stran bi bila v tem, da lahko takšna zadruga glede svojega integriranega značaja svoje morebitne izgube te skupine poslov pokriva z dobički one skupine.

Druga dobra stran bi bila v dejstvu, da je v sistemu integracije izključeno vsako posredovanje med proizvajalcem in porabnikom, kar je posebno važno za našega delavca in kmeta. Oba si namreč lahko prav poceni nabavita v isti zadrugi vse, kar potrebujeta; po potrebi tudi posojilo.

Slabe strani integracije bi bile v dejstvu, da je takšno delovanje težko pregledno, da je kontrola težko izvedljiva in da čestokrat manjka naraščaja, zadostno pripravnih in dobro vpepljanih ljudi, ki bi vodili celotno poslovanje.

Drugi sistem je specializacija. Ista je primerna za dobro in močno razvito združništvo. Ta more dati na svoji veji gospodarstva (za katero je osnovana) dosti boljše uspehe in

rezultate, nego integrirana zadruga. Saj nas veliko število najrazličnejših vrst zadrug privede nujno do spoznanja, da se moramo držati nekih načel tudi v poslih posameznih zadrug. Nezdravo je, ako zadruga v svoje poslovanje vključuje dela, ki ne spadajo v njeno področje.

Danes stremimo po čim večji delitvi dela, in to ne samo v gospodarskem, ampak tudi v kulturnem delovanju človeka. Ta delitev dela je zelo potrebna. Kajti moderni zadržni pokret izrecno zahteva, da se kreditnim zadrugam prepusti samo organizacija kredita, konzumnim zadrugam samo organizacija konzuma, proizvajalnim organizacija neke panoge proizvodnje, lekarniškim zadrugam, da dvignejo zdravje svojih članov itd.

Špecializacija ima razen dobrih tudi svoje slabe strani. Dobra stran bi bila v dejstvu, da je takšno poslovanje pregledno, da ga je mogoče precizno kontrolirati in da se nameščenci (člani) zadruge izpopolnjujejo ter špecializirajo v svojem poslovanju.

Slaba stran bi bila v tem, da se zadruga radi svoje enostranosti ne more ukvarjati tudi z drugimi vrstami poslov. Pa zato ne more zadostiti raznim zahtevam in potrebam svojih članov.

Vprašamo se, kateri sistem je za naše združništvo boljši? Za naše združništvo, in to za poljedelsko, je vsaj za sedaj in v teh razmerah najprimernejša integracija. To pa radi tega, ker je za našega kmeta važno, da si lahko nabavi v isti zadrugi vse (orodje, semenje, zemeljske kemikalije, kakor n. pr.: galico, gnojila) in da po potrebi lahko dobi tudi posojilo.

Sicer pa brez ozira na to, če je zadruga integrirana ali pa špecializirana, jo lahko postavimo na prvo mesto v vseh najvažnejših vprašanjih razvoja podeželja in poljedelstva.

Naša država je poljedelska zemlja, a blaginjo bomo občutili šele tedaj, ko bomo imeli zdravega, bogatega in omikanega kmeta. Problem gospodarskega in kulturnega dviganja podeželja spada med naša najvitalnejša vprašanja. Danes sta najvažnejša problema kmetijstva in poljedelstva: dviganje in pospeševanje proizvodnje, ugodnejše vnovčevanje poljedelskih proizvodov in cenejša nabava vsega, kar potrebuje poljedelec, dalje primeren kredit in ohranitev zdravja. Združništvo more vse te probleme z lahkoto premostiti, in sicer z raznimi vrstami zadrug (kreditne, nabavljialno konzumne, prodajne, proizvajalne,

zdravstvene itd.). Zadruginištvo kot tako lahko vsebuje vse probleme, ki tiščijo našega kmeta. More jih likvidirati na zdravi in čvrsti bazi. Z druge strani pa se ujema zadruginištvo z dušo in značajem našega naroda. Le-ta je že prvotno organiziral svoje družinsko življenje na zadrugi bazi. Pa mu je zato ostal globoko ukoreninjen čut za skupnost in kolektivno delo.

Zadruginištvo nudi bodočnost našemu kmetu, in to brez ozira na to, če je integrirano ali pa specializirano.

Videli smo, da imata integracija kakor tudi specializacija svoje dobre in slabe strani. Obe moreta vplivati v neki smeri na boljši uspeh delovanja zadruge. Pravi uspeh zadruge in njene ideje pa je v njeni vsebini. Ta vsebina je: neomajna poštenost, zadrugična vzgoja in skupna zaveza.

Raiffeisen je krasno dejal: »Ko se društvo osnuje, ga moramo prepustiti nekim osebam v upravljanje. A to društvo lahko živi in napreduje samo tedaj,

prvič: če ljudje, katerim je poverjena uprava, dvignejo interes društva nad svoj lastni interes;

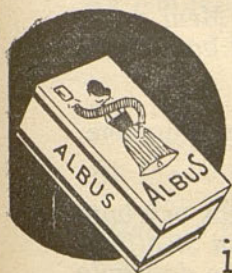
drugič: če dajo zadrugičnikom primer zvestobe in požrtvovalnosti, in

tretjič: če prepričajo vsakega posameznika, da se bori za lastni interes, kdor se bojuje za društveni.

V skupnem delovanju teh treh faktorjev leži skrita moč in moralni uspeh zadruge!«

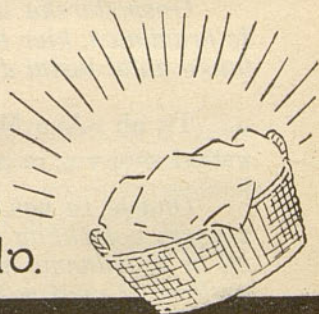

Zadruginištvo zahteva idealistov in realstov. Oba elementa združena v celoto, tvorita idealnega zadrugičnika. Vsak zase sta življenja nezmožna, združena tvorita živo silo.

ALBUS

terpentinovo milo
odstrani vso nesnago
in varuje Vaše perilo.

POVEJ: KAJ JE ZADRUGA?

Ogrski prosvetni minister je dovolil tiskati na ovojnih listih šolskih zvezkov zadruga gesla in reke v obliki vprašanj in odgovorov, ki jih je sestavil Béla Judik.

Nekatera vprašanja in odgovori se glase:

Povej, ti dete, ki zreš žarečega obraza in s široko odprtimi očmi v izložbeno okno ter s prstkom pritiskaš na šipo: Kaj je zadruga?

Pravljíčna dežela v bleščečem izložbenem oknu, kjer je premnogo sladkih reči, svinčeni vojaki, pisane kroglice in druge igrače.

Ti v pomladnem jutru spešeča deklica s kanglico, povej: Kaj je zadruga?

Zame ni samo navaden trgovski lokal, ampak tudi mlekarna, kamor nosim vsak dan naše odvišno mleko. Koncem meseca dobim za to denar. Od tega živimo doma vsi celo pomlad, ker v tem letnem času nimamo kaj drugega prodati.

Mladi kmet, povej: Kaj je zadruga?

Gospodarska ustanova, ki je lahko marsikaj. Meni n. pr. je hranilnica, kjer hranim sad dela svojih rok, da si bom nekoč lahko zidal lastni dom.

Ti, ob »Ave Mariji« s polja vračajoči se poglavar družine, vstavi svoj voz in povej tudi ti: Kaj je zadruga?

Ona je za naš kraj gospodarska ustanova, ki nas oskrbuje z vsem potrebnim najceneje. Navaja nas k primerni štedljivosti in pravilnemu gospodarstvu. Ona je gospodarsko dopolnilo cerkve, ki vodi naše duševno življenje, in šole, ki širi kulturo. Ona je izključno le v korist članov.

Gospodinja, ki pričakuješ svojega moža in pripravljáš večerjo, povej: Kaj je zadruga?

Zame je trgovina, kjer lahko kupim vse prve vrste, nanjo se vedno obrnem z vsem zaupanjem, kadar rabim katerokoli blago, ker mi ga priskrbi dobro in poceni. Po nakupih, ki sem jih imela med letom, dobim povrnjen gotov odstotek (ristorno). Tako je poplačana moja zvestoba do zadruga.

Ti, stari očanec, ki si že sedel v zapeček in prepustil dom krepkejšim rokam, povej: Kaj je zadruga?

Najkoristnejša ustanova, ki sem jo zasnoval v svojih mladih letih, v onih srečnih dneh, z mnogimi drugimi — ki jih danes že krije črna zemlja — v obče dobro, v pomoč sočloveku in samopomoč.

Ti, učitelj in poklicni voditelj našega ljudstva, ki si vse življenje vzgajal našo mladino, povej tudi ti: Kaj je zadruga?

Ona je visoka šola potrošnikov, v kateri so se tisoči naših gospodarjev naučili poslovnega računanja, enostavnega knjigovodstva, poslovanja z denarjem, skupnega gospodarjenja in skupnega obavljanja ter vnovčenja žetve, katero znanje so potem s pridom porabljali v lastnem gospodarstvu. Meni je pripravilo združniško delo mnogo veselja, ter me tako bogato nagradilo za vse nevolje v življenju.

Kot materino mleko. Ali je prebava Vaših otrok v redu? Dajte jim dnevno piti Ka-Abo. Ka-Aba uravnava prebavo in dovaja telesu snovi, ki so važne za razvoj. Ka-Aba vsebuje redilne soli kot materino mleko in pospešuje rast Vaših otrok. V Ka-Abi je tropično solnce.

Človeštvo more rešiti le splošna bratska ljubav, ki jo označja krščanstvo že tisočdevetsto let s širjenjem združništva. Ako se bomo posluževali združništva v internacionalnem obsegu, v interesu splošnega miru, ne bo na svetu vojen.

(Kagava)

Do pravičnega in dobrega gospodinjstva le z urejeno potrošnjo.

ŽENA IN ZADRUŽNA MISEL

Prof. Lojze Bizjak

Že slavni grški filozof Platon je posvetil ženi važno mesto v združni ureditvi države. V največjem delu Republiki često poudarja, da je žena strnjena z vsem gospodarskim in socialnim življenjem naroda. Toda potrebno je, da spozna dejansko stanje in potrebe svojega ljudstva: vzgoja. Vzgajati ženo za skupnost naroda je prva dolžnost modrih državnikov, ki so Sokratove misli. Z vzgojo ji raste samozavest, duhovno obzorje se ji širi in pogloblja, v njej nastaja čut univerzalnosti, medsebojne pomoči in edinosti. Toda vzgoja ne sme biti le empirična (ki temelji na izkušnji), vklenjena v tesno obzorje individua (poedinca), temveč splošna, univerzalna.

Sokrat pravi v Kritonu: »Država je vse, največja dobrina, ker nam je dala življenje, nas brani in osvobaja, zato jo moramo ubogati, spoštovati in podpirati.« Res je. Imperativ narodne države je hkrati najvišji imperativ naše notranjosti. Modre Sokratove besede so danes utelešene v združni državni obliki.

Poedinec ne more biti z gospodarskega in socialnega gledišča sam sebi namen, ker je nad njim skupnost, ki je višja in važnejša po svojem bistvu in smotru od njega. Tudi ne sme poedinec postati golo sredstvo višje skupnosti. Taka skupnost bi nam nič ne koristila, ker bi bila neživljenjska, vsiljena in demagoška. Z mrtvimi dušami, oropanimi svojega bistva in svobode, ne moremo graditi prave skupnosti. Te nasprotstvi: poedinec vse — skupnost nič ter skupnost vse — poedinec nič sta abstraktni (pojmovni), zgrešeni in človeštvu skrajno škodljivi. Prvemu nasprotstvu pravimo liberalizem starega kova, drugemu pa komunizem iz prvih let. Drugo nasprotstvo velja tudi za teorijo o večni revoluciji.

Gradimo lahko s poedincem za skupnost, torej iz naroda za narod, kajti v narodu je treba očitati svobodo volje in vesti, moč ustvarjanja in rasti, duhovnega in fiziološkega razmaha. Umetni, nenaravni politični zakoni so se še vedno razbili ob naravnih zakonih biološkega in duhovnega življenja in razvoja.

Toda nekaj mora postati osnovna misel vsega družabnega življenja, in sicer to, da zahteva zgodovina iz stoletja v stoletje čim večje in globlje dozorelosti v razsojanju gospodarskega in socialnega skupnega življenja. To je naravnost diktat zgodovine, ki se danes oglašča že pri širših masah vseh kulturnih narodov. S to višino politične dozorelosti mas, ki so bile še do 19. stoletja pasivne in indiferentne za državno življenje (vzgojene so bile namreč v tem duhu in hlapčestvu), mora danes vsak resen državnik in politik računati pri sestavljanju svojih političnih načrtov.

Danes ne more več vladati brutalna in mehanična sila zavednem ljudstvu, temveč le ona sila in racionalnost, ki biva v naši notranjosti in življenjskih potrebah. Ta notranja sila v človeku je volja do življenja in moči, volja do samoohranjevanja in do vzajemnosti, ki se izraža konkretno v organski zamisli gospodarskega in kulturnega življenja. Današnja doba nas vedno bolj prepričuje, da je gospodarska skupnost in medsebojna vzajemnost nujni imperativ našega stoletja, ker zahteva od nas, da ne drobimo in tratimo produktivnih sil s stavkami, sabotazo in trmasto potuhnjenostjo, temveč da jih zastavimo v prid skupnosti in splošne blaginje. To pa se doseže le v zadružnem gospodarskem sistemu in vodi nujno do korporativne ureditve države.

Le tam, kjer je sistematična, racionalna in poštena ureditev gospodarstva, je mogoč napredek. Vse produktivne in potrošne sile se morajo komentirati, notranje urediti, ne pa razkrajati, drobiti in medsebojno uničevati na škodo posameznika in skupnosti.

Gospodinjstvo je prav tako važno kot gospodarstvo in ima od zadružnega sistema prav take koristi. Stremljenje vsake dobre gospodinje je kupiti dobro blago in poceni. To je osnovno pravilo vse potrošnje. Razumljivo je, da se danes to doseže le v zadrugah, ker izloča zadruga že po svoji uredbi vse tiste vmesne člene manjših in večjih trgovcev, ki si delijo manjše in večje dobičke, predno pride blago od producenta do konzuma-

menta. Čim bliže smo proizvajalcu, tem boljše in ceneje kupujemo. V tem je očitna moč in učinkovitost zadrug. Toda zadruge bi ne smele biti osamljene, temveč bi se morale vezati v določen sistem, se dvigati in medsebojno podpirati, ker grozi osamljeni zadruzi več zunanjih nasprotnih sil, ki jo skušajo ugonobiti ali jo vsaj prikazati ljudstvu kot nepotrebno. Nabavljalne zadruge, kot je naša, vodijo nujno do proizvodjalnih zadrug, ker bi se le tako otresle spekulacij in nujnih motenj po velekapitalistih in vseh mogočih kartelih.

Čim bolj doraščajo in dozorevajo nove generacije, tem koristnejše se bo treba poglobiti v razmerje med proizvodnjo in potrošnjo. Če ne bomo tega zmogli urediti na miren, razvojni in sistematičen način, bodo nastali gospodarski potresi in sunki ter revolucije, ki si bodo to gotovo izvojevale. V tesnih mejah domače proizvodnje in ob brezobzirni konkurenci tujega blaga zmagala le oni, ki ima smisel za skupnost, vzajemnost in samopomoč.

Zato je treba tudi ženo vzgajati v tem duhu. Ta stopa čim bolj v ospredje narodnega gospodarskega življenja, razsoja, svetuje, zahteva in protestira glede vsega, kar se nanaša na družinsko blaginjo in obstanek. Zakaj bi torej ne bila deležna enakopravnosti in samoodločevanja na onem mestu, ki ji pripada po naravnih bioloških in socialnih zakonih — v gospodinjstvu? Najprej jo je treba vzgojiti in potem osvoboditi, pa ne obratno.

Kdor nima gospodarskega čuta, ne more biti dober gospodar. Kdor nima etičnega čuta, ne more biti dober značaj. Brez samozavesti, življenjske etike in sistematičnega gospodarstva si ne moremo misliti bodočega človeka. Naj postanejo zato te vzgojne osnovne misli za globoko, preprosto dušo naroda vsakdanja hrana in trdna opora za lepšo družabno in gospodarsko bodočnost. Naše zadruge pa naj bodo nevednim lep zgled, opomin in živ nauk, kako je treba delati in graditi ter spoštovati proizvajalca in kupca. V slogi je moč, je bilo, in bo večno življenjsko pravilo vseh narodov, vseh ljudstev in vseh bodočih pokolenj, ker je v njej moč za samopomoč.

Tudi tu pomaga Sargov KALODONT!

V vmesnih prostorih in skritih kotic-kih Vaših zob, ravno tam preti nevarnost. Tam se zbirajo ostanki jedil, iz katerih se tvorijo povzročitelji tolikih zobnih bolečin.

Vzemite Sargov Kalodont! Čistite svoje zobe z zobno ščetko od zgoraj navzdol in sicer ne samo na zunanji, temveč tudi na notranji strani zob. Ne pozabite očistiti vmesnih prostorov! Sargov Kalodont je edina zobna krema v naši državi, katera vsebuje že neštetokrat preizkušeni sulforicinoleat, odpravi zobni kamen in prepreči njegovo ponovno tvoritev.

★ **Pozor! Poskusite enkrat novo ustno vodo Kalodont. Koncentrirana sestavina, zelo varčna v uporabi, razkužuje in ugodno osvežuje.**

SARGOV

KALODONT

DOMAČI IZDELEK

**PROTI
ZOBNEMU
KAMNU**

DEČJE ZADRUGE

Janko Furlan

Kriza, kriza!

Ta novodobni pojem, ki je bil v polpreteklosti docela ali skoro tuj, pozna in čuti najbolj zakotno naselje, razberemo ga skoro v vsaki hiši tudi državnih nameščencev, na vsakem vogalu; izraža se v naših miselnih in telesnih kretnjah in je prepojl s skrbjo in strahom odrasle in deco.

Da, tudi deci je kriza vtisnila svoj usodni pečat: pomanjkanje, bledokrvnost, rahitičnost, jetika...

Med šolskimi stenami pa odmeva: »Mama nima denarja; smo celó brez kruha, ker oče ne dela.« Ali: »Oče zasluži zelo malo.«

Ali ne doni ta beseda zapostavljenega otroka kot natežja obtožba, največja bolest?

Niti za kruh...

Ta glas zdrobi še tako močno voljo in stré krila še tako visokim idealom.

Kje je vzrok temu dejstvu in zakaj mora mlada rast okusiti tako grenko življenje že ob prvem njegovem soncu? Stoteri odgovori se vrste pod hišnim krovom, v delavnici in na cesti ter polnijo vsebino skoro vsakemu razgovoru. Vsi so napačni ali pa vsi — pravi. Saj so vse razlage iz enega in istega debla, ki korenini v naši duševnosti.

Duševnost — torej človek s svojim notranjim — duhovnim — svetom. A v tem svetu je pravcata zmeda in njegov sestav se drobi ter peha človeka v borbo s samim seboj. In smelo lahko podčrtamo: zmeda v socialnem življenju je le odsev te notranje zmede z obolelo vsebino, katere sredina čara enega od najusodnejših pojavov: sebičnost. Ta centralni živec sodob-

ne duševnosti se cepi v neugnano samoljubje z vsemi mogočimi izrastki, ki v kali udušijo vsako ravnovesje v socialni skupnosti: iz sebičnosti poganja le težnja po pravicah, nikdar pa čut dolžnosti. Filozofija preprostega človeka pa veli: sej in žanji! — V par besedah je nazorno podano ogrodje človeške družbenosti in pravica.

*Zadružni dan 1936: Naša zadruga obdaruje
otroke svojih članov.*

Največja tragika pa je v dejstvu, da se je ta nestvor — sebičnost — ukradel v otroško dušo in se uveljavlja kot urejevalec njegovih duševnih funkcij. Individualizem, ki posveča vsa sredstva le poedincu, je njegov verni oproda in najjačja gonilna sila. Prvo zavestno in celó nezavestno kretanje v življenju, prva otrokova spoznavnost vsrka to usodno resnico. Dom, cesta, delavnica — vsi mu prožijo ritem in tempo vedno bolj brezobzirne in strastne borbe v znamenju liberalizma ali popolne gospodarske svobode, ki prezira človeka, družbo. Pogazi vse, le da dosežeš svoj cilj! Takó brni danes od vsepovsod. Daleč.

nas je pogнала sebičnost, tako daleč, da se človeštvo njenim sunkom upira, ker sluti, da ga vodi v propast in si išče izhod v smeri najmanjšega odpora.

To dejstvo nam vsiljuje resno vprašanje: ali se morejo ne-bogljena bitja otresti te vsiljive ji porazne duševnosti?

Šola ni kak ekonomski činitelj, ki bi mogel uspešno poseči v socialne prilike; njeno poslanstvo je vzgojnega in učnega porekla. A prav vzgojno poslanstvo nalaga šoli gradnjo duševnosti v delovnem, življenjskem ali konstruktivnem pravcu. Zato se bori proti negativni strani in onemogoča n. pr. občutek manjvrednosti, podrejenosti, izločenja otroka itd.

Prava življenjska šola odstopa precejšen delež otrokovi samodelavnosti. Potrebna zunanja pomoč — starišev, učitelja — je le »pomoč za samopomoč (otroka)«, ki je prav danes tako potrebna. Samoustvarjalna sila otroka je izredno jaka, to se prepričamo ob njegovi igri — delu —. Naša kot vzgojiteljeva naloga je le, da te dispozicije, ako se niso javile dovolj izrazito, obujamo in jih življensko usmerjamo.

Pomoč za samopomoč pa je jedro moderne združne misli. Res je združništvo prvenstveno gospodarski posel, ki hoče dati splošnim gospodarskim temeljem solidnejšo obliko in jih izboljšati. A osišče in cilj vsega tega je vedno le človek. Zato je naša prva naloga in dolžnost, da vplivamo na človeka v dobrem smislu in mu predočimo, da moremo ubrati tudi v gospodarstvu skupno pot. V ta namen je najprimernejša oblika zajednica, ki poveže poedince v močno verigo, jih spaja v prijateljstvu, medsebojni zavisnosti in pomoči, uslužnosti in solidarnosti.

Tako postane zadrugarstvo problem vzgoje doma in šole po načelu, da ne gre toliko za to, koliko človek zna, ampak v kak namen mu znanje služi in kako si iskleše svoj obstoj v so-glasnosti z družbo.

Kje se nudi lepša prilika za tako samostojno delo kot v šoli? Otroci imajo skupen interes in so si po svoji še nepokvarjeni naravi najbolj sorodni. Izkušnje z dežele in iz mesta nam potrjujejo, da je prav otrok izredno pripraven za združno udeleževanje. Naj v podčrtanje te trditve omenimo le te razloge: otrok je nagnjen socialnemu druženju, je pretežno dober — radodaren, uslužen, usmiljen itd. — in se rad samostojno uveljavlja.

Stopimo torej na praktična tla, k zgledom, da vklešemo v otroško dušo neizbrisna znamenja in ji pričaramo vero v zakon vzajemnosti! V svoji dečji zadrugi si deca praktično izostri pojem »zadruga«, vzgoji se v varčevanju v obliki malih hranilnih vlog in procenta, uvaja se v red in disciplino itd. Tako nas je prepričal lanski poskus z desetletnimi dečki (4. razred), ki so pokazali zanimanje in sposobnost nad pričakovanje in sami izrazili željo za razširjenje zadruge v tekočem šolskem letu čez ostale višje razrede.

Namen naše zadruge je:

- a) nabavljati šolske potrebščine,
- b) zbirati majhne prihranke in jih plodonosno nalagati,
- c) podpirati siromašne člane.

Otroci jo samostojno vodijo, sklepajo in ukrepajo; učitelj njihovo delovanje le nadzoruje in stoji v njihovi sredini kot svetovalec. Kako ugodno vpliva na celoten pouk, govore dovolj zgovorno skušnje.

A poleg nabavljalnega (konsumnega) je za deželo še važnejši produktivni značaj zadruge. Naša zemlja hrani vsakovrstne dobrine, ki gredo po zlu. Poedinec jih ne zna izkoristiti ali ne more vnovčiti, organizirani družbi (šoli) pa je to omogočeno. Imamo n. pr. jagode, sadje, gobe, zdravilna zelišča itd. Ali ne leži tukaj denar, ki bi ga mogle dvigniti dečje roke, ne da bi bile za to potrebne kake občutne žrtve? Sicer pa more iztakniti vsaka šola, kaj bi ji mogel nuditi njen okoliš.

Tukaj se more otrok izživljati v moralnem, umskem in ročnem oziru. Naj omenimo od moralne strani: zavest sopomoči, samostojnost, vzajemnost itd.; od materialne: spoznavanje in cenitev prirodnin (domoznanstvo) in njih vrednost (gospodarstvo), vnovčenje (računstvo) itd.

Poslanstvo staršev ni v dnansnjih dneh zavidevanja vredno. V utesnitvah in odpovedih zro s skrbjo in strahom na svojo rast. Njih želja ima eno samo osišče: boljša usoda otrokom. Ta pa zavisi od preobrazbe človeške družbe v resnično demokratsko kulturo, ki naj ustvari bolj zdravo gledišče na svet in življenje. Zadrugništvo ima ta cilj.

V tem pravcu gradita vzajemno dom in šola.

ZADRUŽNIŠTVO V DRAVSKI BANOVINI

Prof. Degen Friderik

Zadružništvo je ekonomsko socijalen pokret prejšnjega stoletja, ki ne sloni toliko na teorijah, nego na stvarnosti in praktičnosti. Zadružna misel, ki se je izoblikovala proti koncu prve polovice 19. stoletja, je kaj kmalu prodrla tudi v naše kraje.

Mislím, da ne bo napak, če ugotovimo vzroke nastanka zadružnega pokreta vobče, ker bomo tako tudi laže razumeli, zakaj se je tudi pri nas udomačila zadružna ideja tako kmalu in zakaj se je naš narod tako navduševal za zadružništvo. Prvi početki modernega zadružništva segajo v prvo polovico devetnajstega stoletja. Zadružništvo se je pojavilo kot posledica izrastkov kapilastičnega gospodarskega sistema. Ta sistem se je močno afirmiral za udejstvovanja Adama Smitha in njegovih učencev ter njegovih somišljenikov. Kot reakcija temu, zlasti za srednje in meščanske sloje nesocialnemu pokretu so se pojavila delavska gibanja in last not least zadružni pokret. Na drugi strani pa so ustvarjajoče vplivale na začetek in razvoj zadružništva ideje francoske revolucije. Krilatice: fraternité, égalité in liberté predstavljajo del zadružnega programa. In končno ima sigurno velik vpliv na razvoj zadružništva leto 1848., ki pomeni nekak konec prosvetljenega absolutizma ter znači začetek svobodnega političnega in gospodarskega gibanja narodov. Ta tretji razlog je konkreten posebno za nas Slovence in ostale Slovane, katere je tlačilo avstroogrsko tiranstvo. Naši politični, narodni in gospodarski voditelji so bili od tega časa deležni malo več svoboščin; uvideli so, da je treba narod ne samo politično, nego tudi gospodarsko vzgojiti ali celo osamosvojiti — in to dejstvo je omogočilo pri nas prve zadruge, ki niso nastale nič mnogo kasneje kakor pri drugih zapadnih narcdih. Bolj na-

ključbenega značaja pa je dejstvo, da so naši visokošolci po znanih dunajskih dogodkih leta 1848. zapustili Dunaj ter šli nadaljevat svoje studije v slovansko Prago. In tu so se kaj kmalu ogreli za veliko gospodarsko, narodno in združno delo Františka Cirila Kampelika. Če resumiram: Naše združništvo se je začelo razvijati v času, ko se je pojavil v srednji Evropi gospodarski liberalizem in politični nacijonalizem. Nemci niso zatirali Slovencev samo s političnimi, nego tudi z ekonomskimi sredstvi. Slovenci so uvideli, da je uspešna obramba pred pan-germanizmom nemogoča vse dotlej, dokler se ne organizirajo in osamosvoje tudi gospodarsko. Mladoslavenski pokret je to gibanje pospešil, bratje Čehi pa so nam bili učitelji.

Pijonirja in ustvaritelja združništva v sedanji Dravski banovini sta brata Vošnjaka ter dr. Janez Evangelist Krek. Dr. Josip Vošnjak je pozval 1872. kot prvi slovenski politik svoje rojake v gospodarsko borbo proti tujemu kapitalu. Navedeni združni ideologi so postavili temelj slovenskemu združništvu, ki je danes na prav častni stopnji svojega razvoja. Ker se še razvija naše združništvo vedno v smereh, ki sta jih očrtala brata Josip in Mihael Vošnjak ter Krek, je potrebno, da se vsaj sumarno seznanimo z njihovim življenjem in udejstvovanjem v slovenskem združništvu. Brata Vošnjaka sta doma iz Šoštanj, kar nima malo vpliva na začetek slovenskega združništva. Josip je bil rojen 1834. in je bil po poklicu zdravnik, a Mihael, rojen 1857., je bil železniški inženir. Oba sta se udejstvovala politično, narodno prosvetno ter tudi gospodarsko. Z združno idejo sta se seznanila na Češkem, kjer se je dr. Josip živo zanimal za ustroj čeških »založen« (kreditnih zadrug) in to češko združništvo ga je navdušilo tem bolj, ker je videl v tem idealnem pokretu možnost združevati politično in gospodarsko zatirane rojake. V »Slovenskem Narodu« je vzpodbujal k ustanavljanju posojilnic ter objavil vzorna pravila in navodila za ustanavljanje kreditnih zadrug. Dr. Josip Vošnjak je predvsem združni ideolog, pokazal je na njivo, katero so obdelovali potem drugi, zlasti pa njegov mlajši brat Mihael. Dr. Josip Vošnjak ima glavno zaslugo, da je postal njegov brat uspešen združni delavec, saj ni bil samo njegov zvesti brat, temveč učenec in pozneje sodelavec. Če je praktično uspel šele Mihael, tedaj je to treba pripisovati temu, da smo Slovenci le počasi dozorevali in da je bil Mihael predvsem realist, dočim je bil Josip idealist.

Mihael in dr. Krek sta pričela orati trdo ledino na označeni nji-
vi, ki jo je pokazal, kakor sem že omenil, dr. Josip Vošnjak.

Ali uspela sta! Mihael je dejansko ustanovil prve zadruge,
prvo revizijsko zvezo ter tudi izdajal mesečnik Zadrugar.

Dr. Janez Evangelist Krek je bil pobornik ustanavljanja
kreditnih zadrug Raiffeisenovega sistema, dočim sta propagi-
rala Vošnjaka zadruge Schulze-Delitzschevega sistema. Dr.
Krek je propagiral zadružno idejo najprej s peresom, pozneje pa
je tudi sam ustanavljal zadruge. Rodil se je leta 1865., bil široko
izobražen mož ter znan sociolog. Naš pesnik Oton Zupančič ga
imenuje genija širokih mas. Zadružno idejo je prenesel tudi v
Dalmacijo in dal tako pobudo za ustanovitev prvih zadrug v teh
krajih. Dr. Kreku je pridno pomagala pri praktičnem udejestvo-
vanju v zadružništvu duhovščina; kajti sam je bil profesor teo-
logije.

To so trije glavni ideologi in početniki slovenskega za-
družništva. Omeniti pa je treba, da je krenilo naše zadružni-
štvo že v prvi dobi svojega razvoja po politični stezi. Od te do-
be naprej so bili vneti zadružni delavci predvsem naši učitelji
in duhovniki. Nebroj odličnih zadružnikov bi moral naštetiti,
ako bi hotel navesti vsaj najmarkantnejše osebnosti iz sloven-
skega zadružništva. Imenoval bom le nekatere. Velike zasluge
ima za razvoj slovenskega zadružništva Ivan Lapajne, ki je iz-
dajal v Krškem list Zadrugar, pozneje Slovenski posojilničar.
Iz te dobe so znani še dr. Šušteršič, dr. Glančnik — ustanovitelj
mariborske posojilnice, Lovro Sušnik, Janko Toman ter Maks
Veršec. Dr. Šušteršič je bil vnet Krekov sodelavec, čeprav se v
politiki nista skladala. Vnet zadružnik je bil tudi Svetislav Ri-
hard Premrou, ki je izdal 1902. znano brošuro Navod za poslo-
vanje slovenskih raiffeizenskih posojilnic.

Proti koncu 19. ter v začetku 20. stoletja so bili odlični slo-
venski zadružniki in so deloma še danes dr. Basaj, dr. Gosar,
Anton Kristan, dr. Tuma, Janko Lesničar (ki je umrl tragične
smrti leta 1931.), dr. Korošec, Vladimir Pušenjak, Miloš Štibler
in drugi. Poslednji je posebno zaslužen za zadružništvo državnih
in samoupravnih uslužbencev, sedaj predsednik Saveza nabav-
ljaških zadruga drž. službenika.

Anton Kristan je pokrenil zadruge socialnodemokratskega
političnega naziranja, zlasti pa je ustanavljal konzume ter iz-
dajal zadružni list Konzument.

Tukaj seveda ne bom govoril o zadružništvu v Istri in Primorju, ki je bilo pred vojno in po nji na višji stopnji kakor zadružništvo v današnji Dravski banovini. Definitiven konec so napravili Italijani našemu zadružništvu v teh pokrajinah leta 1931. Omeniti pa moram, da izhajajo baš iz teh krajev odlični zadružniki in praktiki, kakor ideologi, ki so pozneje delovali v krajih današnje Dravske banovine.

Pred vojno je bil položaj našega zadružništva približno tale. Ko so ustanovitelji in utemeljitelji zadružne ideje pokazali važnost in pomen zadružništva ter začeli sami ustanavljati zadruge, so pričeli slediti njihovim ciljem tudi drugi narodnjaki in gospodarstveniki, zlasti pa so se krčevito oprijele zadružništva naše takratne politične stranke, posebno napredna liberalna, SLS ter pozneje socijalnodemokratska stranka pod vodstvom Antona Kristana in dr. Tume. Kolikor niso stranke same direktno ustanovljale zadrug, so to storili vneti pripadniki prej navedenih strank. Omeniti pa moram, da smo imeli v slovenskih pokrajinah že prej, predno so bile ustanovljene prve slovenske zadruge, zadruge, ki so jih ustanovili Nemci, to pa predvsem iz narodnostno političnega ozira. Te zadruge, Kreditvereine, naj bi rabile germanizaciji. Taka nemška posojilnica je bila ustanovljena že leta 1863. v Mariboru. Nemci so tedaj delali silne ovire ustanavljanju naših slovenskih zadrug, posojilnic kot hranilnic. Ob priliki registracije celjske posojilnice (1881.) je dejal predsednik celjskega okrožnega sodišča tole: »Das Kapital und die Intelligenz in Untersteier sind deutch und müssen deutsch bleiben.« (Kapital in inteligenca na Spodnjem Štajerskem sta nemška in morata nemška ostati.) Pod takimi okoliščinami so nastale naše prve zadruge.

Nekak prednik slovenskih zadrug je bilo Obrtno pomožno društvo v Ljubljani, ki je bilo ustanovljeno 1855. na podlagi avstrijskega društvenega patenta iz leta 1852. ki se še danes citira v Sloveniji.

Na podlagi istega patenta sta bili ustanovljeni zadrugi: leta 1871. Okrajna posojilnica v Ljutomeru ter hranilnica pri Sv. Jakobu v Rožni dolini leta 1872. To sta prvi dve slovenski zadrugi, in sicer kreditni.

Leta 1873. je bil izdan novi avstrijski zadružni zakon, ki je še danes v veljavi v Sloveniji in Dalmaciji. Na osnovi tega zakona so bile ustanovljene vse poznejše zadruge, ki so prven-

stveno nosile naziv hranilnice, odnosno posojilnice. Tako leta 1874. v Metliki, v Šoštanju ter Gornja savinjska posojilnica v Mozirju; leta 1881. posojilnica v Celju, istega leta kmetska posojilnica na Vrhniki ter Savinjska posojilnica v Žalcu. Leta 1882. je bila ustanovljena danes daleč na okrog znana in močno fundirana posojilnica v Mariboru, dve leti kasneje posojilnica v Ptuj, a leta 1885. posojilnica v Črnomlju. Na prvi mah vidimo, da so bile ustanovljene naše prve zadruge predvsem v narodnostno ogroženih krajih, kakor so bili št. Jakob, Šoštanj, Žalec ter Ormož.

Dalje vidimo, da je bila ustanovljena naša prva zadruga le sedem let kasneje kakor znano Raiffeisenovo kreditno društvo v Heddesdorfu ter mnogo preje kakor prva zadruga v Srbiji (1894.) in prva v Hrvatski in Slavoniji (1897).

Te do sedaj omenjene zadruge so bile ustanovljene predvsem v važnejših trgih in so imele značaj zadrug sistema Schulze - Delitzsch. Ustanovljene so bile na pobudo bratov Vošnjakov. Krek je poudarjal predvsem socialni in etični značaj zadrug ter propagiral Rajfajznovke. Ustanavljal jih je predvsem v naših vaseh. V dobi od 1890.—1910. so nastale predvsem navedene Rajfajznovke in skoro ni bilo vasi v naši banovini brez nje. Prva zadruga tega sistema je bila ustanovljena leta 1890. v Žuženbergu. Doba od 1871.—1910. predstavlja čas ustanavljanja kreditnih zadrug.

Leta 1897. so ustanovili socialni demokrati Obče konzumno društvo v Zagorju.

Po letu 1910. in še nekoliko preje pa nastajajo že razne druge zadruge, kakor konzumna društva, mlekarske, kletarske, živinorejske in deloma že kmetijske zadruge, in to naku-povalne in prodajne. Ta doba traja nekako do leta 1919. Tako 1900. konzumno društvo v Ptuj, 1903. mlekarska zadruga v Radomlju, 1902. kletarska zadruga v Mariboru, dalje 1903. zadruga za rejo bikov v Središču in 1904. kmetijsko društvo v Ptuj. Leta 1908. je bilo ustanovljeno Konzumno društvo za Slovenijo v Ljubljani. To so samo nekateri primeri prvih in naših najstarejših nekreditnih zadrug. Tretja doba, nekako od 1919. pa do danes predstavlja dobo ustanavljanja raznih specialnih zadrug na vseh mogočih področjih gospodarstva. V tej dobi so nastale predvsem zadružne elektrarne (1919. v Rajhen-

burgu), čevljarske zadruge, mizarske, stavbne, pletarske, vinar-
ske, tiskovne, zavarovalne in še mnoge druge.

V prvi dobi so tedaj nastale predvsem kreditne zadruge,
v drugi konzumi in gospodarske zadruge, v tretji pa specialne
zadruge. Baš današnja doba predstavlja dobo ustanavljanja ti-
pično posebnih zadrug.

Do leta 1883. je bilo na teritoriju sedanje Dravske bano-
vine ustanovljenih že okoli 16 zadrug. Kmalu se je pojavila
potreba ustanoviti tudi neko višjo združeno organizacijo, ki
naj bi dajala zadrugam trgovska in združno-tehnična navodila
ter splošno propagirala združništvo. Sčasoma so nastale tako
zване revizijske zveze, ki imajo poleg že navedenih nalog še
dolžnost revidirati poslovanje zadrug, ki so članice take za-
družne revizijske zveze. Prva taka revizijska zveza je bila
ustanovljena 1883. leta v Celju pod imenom Zveza slovenskih
posojilnic v Celju, ki je spremenila pozneje svoje ime v Zadrūž-
no zvezo. Ta zveza je bila ustanovljena na predlog Mihaela
Vošnjaka. Paragraf drugi pravil te zveze, sprejetih na seji šta-
jerskih kreditnih zadrug 21. januarja 1883., se glasi: Zveza ima
namen: a) Sploh pospeševati napredek denarnih zavodov, ka-
teri so se na podlagi postave od 9. aprila 1873. osnovali na
Slovenskem. b) Med temi posojilnicami nasnovati opravilno
zvezo. c) Na to delati in gledati, da se v krajih na Slovenskem,
kjer se vkljub njihovim potrebam še niso ustanovile posojilnice,
take prej ko slej ustanovijo. č) Pri snovanju novih posojilnic
pospešno pomagati.«

To je bil program prve naše višje združne organizacije.
1896. je bila ustanovljena Zveza kranjskih posojilnic, ki se je
1899. razpustila in prešla najprej v Gospodarsko zvezo in konč-
no v Zadrūžno zvezo. Ustanovitev te zveze so zahtevale za-
druge, ki so bile ustanovljene na programu slovenske ljudske
stranke. 1906. je nastalo tedaj prvo cepljenje v slovenskem za-
družništvu, prva secesija še do tedaj skupne združne organi-
zacije, druga secesija je pa nastala 1908. z ustanovitvijo Zveze
slovenskih zadrug v Ljubljani, kjer se je koncentriralo združ-
ništvo narodnonapredne stranke na Kranjskem.

Iz tega razvidimo, da je bila prva revizijska zveza usta-
novljena predvsem za zadruge na Štajerskem, ki so sledile libe-
ralno napredni stranki, druga iz leta 1896. je bila ustanovljena
predvsem za zadruge na Kranjskem, ki so bile ustanovljene na

klerikalni bazi, a tretja, to je Zveza slovenskih zadrug, pa pomeni cepitev v naprednem zadružništvu. Pozabiti ne smemo, da so bili interesi kranjskih zadrug mnogokrat zelo diferentni od štajerskih zadrug. Zadružna zveza je postala centrala Krekove zadružne akcije. Ustanovil jo je sam dr. Krek. Tretja višja zadružna organizacija je bila Zveza slovenskih zadrug, ustanovljena 1908., kakor pa bomo videli, se je ta zveza fuzionirala pozneje s svojo posestrimo iz Celja.

Delavske zadruge, katere so začeli ustanavljati predvsem socialni demokrati v prvem deceniju 20. stoletja, se niso hotele pridružiti kateri izmed obstoječih zvez, nego so želele lastno nadzorno zvezo. Prvotno so sicer bile včlanjene pri Osrednji zvezi avstrijskih konzumnih društev na Dunaju, po prevratu pa so ustanovile lastno zvezo pod imenom Zveza gospodarskih zadrug, katera je dobila 1919. revizijsko pravico.

Ob osvobojenju so tedaj obstajale štiri višje zadružne organizacije: Zadružna zveza v Celju od 1883., Zadružna zveza v Ljubljani od 1896.—1899., Zveza slovenskih zadrug od 1908. ter 1919. leta ustanovljena Zveza gospodarskih zadrug. Ob ustanovitvi je imela slednja 25 članic. Ali že v prvih letih po osvobojenju se je pokazalo, da je teh revizijskih zadrug preveč.

Posebno celjska Zadružna zveza je prišla ponovno v finančne težkoče. Pozneje je bila sicer sanirana, ali leta 1930. sta se fuzionirali Zadružna zveza v Celju in Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani s sedežem v Ljubljani. To so tedaj naše še danes obstoječe revizijske zveze in organizacijske centrale. Nekatere zadruge so včlanjene pri višjih organizacijah zunaj mej naše banovine. Tako na primer nabavljalne zadruge državnih nameščencev, ki so včlanjene pri svoji centrali v Beogradu. Poleg teh zvez, ki vrše same inštrukcijske, revizijske in denarne posle, so nekatere vrste zadrug združene še v svojih posebnih poslovnih zvezah.

Tako obstoje v Dravski banovini še Zveza mlekarskih zadrug (leta 1933. je štela 40 zadrug), Zveza stavbnih zadrug ter Zveza živinorejskih zadrug. Sedaj je v Dravski banovini 62 mlekarskih, 64 stavbnih ter 82 živinorejskih zadrug.

Najidealnejše pa bi seveda bilo, če bi obstajala samo ena, pa ta gospodarsko in tehnično močno organizirana zveza.

O ustroju in pravnem položaju zadrug v Dravski banovini bi bilo omeniti sledeče: Zadruge so ali sistema Raiffeisen ali si-

stema Schulze-Delitzsch. Prevladujejo pa seveda Raiffeisenove zadruge, katerih je nekako 60%.

Zadruge na deželi vodijo predvsem učitelji, duhovniki, absolventi gospodarskih šol ter seveda absolventi posebne Zadrुžne šole, ki se vrši vsako leto in ki je namenjena predvsem podeželju.

V pravnem oziru so zadruge pravne osebe, regulirane po združnem zakonu iz leta 1873. in po revizijskem zakonu iz leta 1903. Uvodoma sem že omenil, da je bilo nekaj naših združ ustanovljenih na podlagi društvenega patenta iz leta 1852. Te so se morale pozneje seveda prilagoditi normam novega združnega zakona. Prva zadruga, ki je bila ustanovljena po predpisih novega združnega zakona, je bila posojilnica v Mozirju, in sicer registrirana leta 1874., 18. avgusta.

Revizijski zakon iz leta 1903. se je nanašal predvsem na višje združne organizacije. Naše združne zveze še danes delujejo po predpisih tega revizijskega zakona. Omeniti pa moram, da je ta revizija do danes še fakultativne naravi, predvidena pa je kot obligatna v projektu novega združnega zakona, katerega tako željno pričakuje ne samo vsa slovenska združna javnost, nego celotno jugoslovansko združništvo.

Duhovno združno udejstvovanje je važen pogoj za smotno združno delo. Priznati moram, da Slovenci sicer nismo bogati z združno literaturo, vendar pa tudi ne izrecno revni. Nimamo sicer kake sistematsko zgrajene združne literature, ampak obstaja bolj iz brošur in člankov, predvsem praktične vsebine. Knjig doktrinarne vsebine pač pogrešamo. Uvodne temelje našemu literarnemu združnemu udejstvovanju sta postavila brata Vošnjaka ter dr. Janez Evangelist Krek. Zelo plodovit združni pisatelj je bil Ivan Lapajne, šolski upravitelj in ravnatelj.

Materijalno so podpirale združno literarno delovanje vse tri nadzorne zveze, tako Zadrुžna zveza, Zveza slovenskih združ ter Zveza gospodarskih združ. Zveza slovenskih posojilnic in kasneje Zadrुžna zveza v Celju je prvenstveno mnogo storila za združno propagando in izobrazbo. Zveza slovenskih posojilnic (M. Vošnjak) je pričela izdajati 1884. združni list Zadrugo, isti list nosi od 1890.—1902. ime Letopis slovenskih posojilnic, a od 1902. je izhajal zopet pod starim imenom in pod uredništvom Ivana Lapajna. Ta list je prenehal izhajati 1930.,

ko sta se združili celjska Zadružna zveza ter ljubljanska Zveza slovenskih zadrug.

Krekova zadružna zveza je pričela izdajati 1900. list Narodni gospodar, ki izhaja še danes. Tretji zadružni list (mesečnik) je začela izdajati 1920. Zveza slovenskih zadrug, ta list pa je prenehal izhajati 1930., ko je začel izhajati po fuziji obeh liberalnih zvez Zadružni vestnik, ki izhaja prav tako še danes. Delavska Zveza je pričela izdajati 31. III. 1921. mesečnik Konzument, ki je zagovarjal interese delavskega združništva. Danes izhajajo v Dravski banovini sledeči zadružni listi: Narodni gospodar (mesečnik Zadružne zveze), Zadružni vestnik (mesečno glasilo Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani) ter Zadrugar (glasilo Nabavljalne zadruge uslužbencev državnih železnic v Ljubljani). Več brošuric so izdale vse tri zveze. Nekatere edicije celjske zadružne zveze: Kratko navodilo za snovanje rajfajznovk, Zimski večeri, Kriza v slovenskem združništvu, Slovenci, čuvajmo svoje posojilnice. Kot pisatelji so sodelovali zlasti Ivan Lapajne, Vladimir Pušenjak, Miloš Štibler in Janko Lesničar. Kot knjiga je izšlo delo Slovenski posojilničar izpod peresa Ivana Lapajna.

Precej sličnih brošuric je izdala delavska zadružna knjižnica (osnovana 1923.), kakor Delavsko zadružno gibanje (1924.), O početku združnega gibanja (1924.), Predhodniki in pionirji združneag gibanja, Žena in zadruga (1924.), Zveza gospodarskih zadrug (1926.) in še nekatere. Pisatelji: Historicus, Cvetko Kristan, Anton Kristan, R. Golouh, prof. dr. Totomianc (v prevodu). Ista zadružna knjižnica je izdajala nekaj časa tudi list Produkcijo. Idejne članke so prinašali tudi listi Naši zapiski, Naprej, Rdeči prapor in Zadružni koledar.

Naša najvažnejša zadružna literarna dela so: dr. J. Krek: Zadruge in njihovi nasprotniki (Ljubljana 1891.), Pušenjak Vladimir: Zadruge in sodelovanje učiteljstva pri njih (Celje 1907.), Štibler M.: Kriza v slovenskem združništvu (Celje 1911.), Zadružne izkušnje in nasveti (Celje 1913.), Dr. Karel Slanc: Zadruga (Gorica 1913.), Spominski spis Zadružne zveze v Celju ob štirideseti obletnici (Celje 1923.), Miloš Štibler: Združništvo (Ljubljana 1932.).

Mnogo idejno praktičnega gradiva prinašajo koledarji vseh treh zvez ter koledar Zadružne založbe v Ljubljani in Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev v Mariboru.

Velik pomen in velike zasluge za slovensko združništvo ima Zadružna šola v Ljubljani, ki je bila ustanovljena 1909. Enake važnosti so mnogoštevilni zadružni tečajji.

Dvajset let po ustanovitvi naših prvih zadrug, leta 1896. že štejejo 117 zadrug. To število je stalno naraščalo tako, da štejejo leta 1910. že 762 zadrug a leta 1919. pa 787 zadrug. Višek je bil dosežen v letu 1931. s 1500 zadrugami, v preteklem letu (1935.) pa štejejo 1140 zadrug. Na posamezne revizijske zveze odpade:

Zadružno zvezo	666 članic
Zvezo slovenskih zadrug	377 članic
Zvezo gospodarskih zadrug	84 članic
Savez nabavljalnih zadrug	13 članic

1140 članic

Nekatere od teh zvez so včlanjene še v posebnih zvezah, kakor v Zvezi stavbnih zadrug (67 zadrug), Zvezi mlekarških zadrug (65 zadrug) ter Zvezi živinorejskih zadrug (88 zadrug). Največji procent odpade na kreditne zadruge, in sicer 44%. V teh kreditnih zadrugah je zbranih nad 1500 milijonov dinarjev hranilnih vlog, katere so plasirale zadruge po nizki obrestni meri med narod v obliki posojil. Število članstva pri vseh zadrugah znaša okoli 250.000, tako, da lahko rečemo, da je skoro vsaki četrti prebivalec Dravske banovine član kake zadruge ali zadružnik, odnosno, da ste skoraj v vsaki občini po dve zadruzi.

Tak je bil razvoj in tako je stanje združništva v naši banovini. Sedanja doba zahteva raznih izprememb v gospodarstvu in tako seveda tudi v združništvu. Danes se pojavljajo v združništvu vobče, in ne samo pri nas, sledeče tendence: depolitizacija, ideološka izpopolnitev, strukturna preureditev in specijalizacija. Navedeni štirje momenti se tudi pri združništvu v Dravski banovini vidno izražajo.

Vprašanje depolitizacije je že star problem. Gnila rana našega združništva je baš njegova politična osnova, na kateri je zgrajeno. Omenil sem že, kako so se vrgle politične stranke na združno delo, da bi si ustvarile ugled, v glavnem pa pridobile kader zvestih privržencev in volilcev. In tako ni čudno, če je vse naše združništvo politično usmerjeno v treh taborih. Priznati moramo, da si je s politizacijo združništvo številčno sicer opomoglo, ali kvalitativno si je škodilo. Nujna potreba je

danes, da se naše združništvo depolitizira in si tako kakovostno opomore. To vprašanje je danes zelo aktualno in se tudi mnogo o njem piše.

Ideološka izpopolnitev bi že sama privedla do depolitizacije. Združno gibanje ne sme biti samo čisto ekonomsko altruistično gibanje, nego tudi neko višje ideološko gibanje, etični pokret. Danes, ko živimo v dobi skrajnega materializma, je ta potreba nujna. Te, že postavljene etične cilje, je treba še bolj izoblikovati in afirmirati. Združništvo ima danes tako moralno in materialno moč, da prav lahko sodeluje pri gospodarski reorganizaciji sedanje družbe. Ta tendenca je tudi v našem združnem zakonu.

Da je potrebna tudi strukturna preureditev, je jasno. Treba se je prilagoditi sedanjim razmeram. To strukturno obliko, ki jo ima danes združništvo v Dravski banovini, je dobilo v začetku XX. stoletja. Danes so druge, zlasti pa druge ekonomske prilike, in je v tem pravcu potrebna nujna reorganizacija. V tem smislu bo mnogo pripomogel novi združni zakon, katerega težko pričakujemo. Treba je urediti posebno položaj in kompetentnost revizijskih zvez.

Specijalizacija je v združništvu Dravske banovine nujno potrebna, danes najbolj že vidna. Ustanavljajo se tipične specialne zadruge, zlasti na področju nekreditnih zadrug. Združništvo je našlo pot v razne stanove in v razne gospodarske panoge. Od specializacije v združništvu si lahko obetamo samo koristi. Seveda pa mora biti ta specializacija utemeljena in pravilno izvedena.

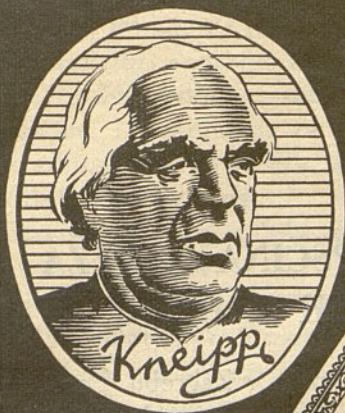
Te tendence so vidne v našem združništvu, nekatere manj, nekatere bolj, jasno pa je, da sledi združništvo Dravske banovine idejam in pa praktičnosti modernega združništva.

Delo slovenskega združništva je uspešno. Prav sedanja generacija mora iskati ravno v združništvu novih poti za obnovo gospodarstva. Tolstoj je upravičeno in preiščeno poudaril pomen in etično stran združnega pokreta z besedami: »Sodelovanje v združništvu je edino uspešno delo, ki pritiče človeku, ki noče izrabljati bližnjega!«.

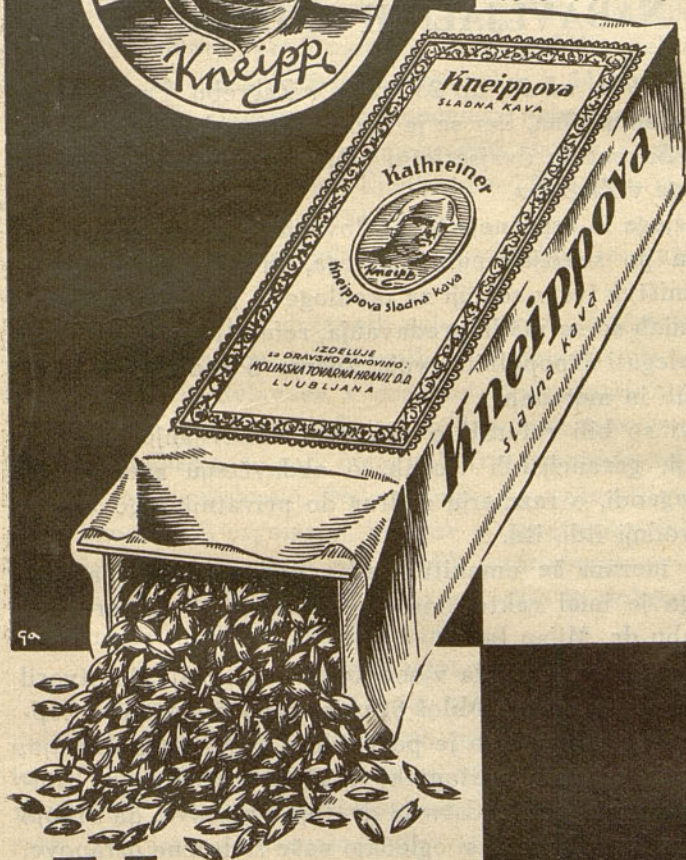

Združno življenje je naša zgodovinska narodna svetinja, prva naša državica, naš prvi zakonik.

*Ta slika
in podpis
župnika
Kneippa
jamčijo
za kakovost*

Kneippova

SLADNA KAVA

XV. REDNA SKUPŠČINA SAVEZA NABAVLJALNIH ZADRUG

se je vršila l. 1936. od 21. do 23. maja v Zagrebu. Poseben pomen je imela skupščina, ker se je istočasno proslavljala petnajstletni obstoj Saveza in dvajsetletni jubilej železničarske nabavljalne zadruge v Zagrebu.

Radi lažjega in uspešnejšega poslovanja je konferenca delegatov delala po sekcijah nabavljalnega, kreditnega in stavbnega združništva ter v sekciji za predloge in pritožbe. V posameznih sekcijah so se vršila predavanja, referati in debate, kjer so mogli delegati izpopolniti svoje znanje o združnem delu, njegovih ciljih in metodah.

Zanimivi so bili referati o skupnem nabavljanju blaga, o stalni štednji, garancijskih vlogah, o obdavčenju zadrug, združni propagandi, o razmerju zadrug do privatnih trgovcev, o lastni proizvodnji itd., itd.

Posebej moram še omeniti krasno predavanje o združništvu, ki ga je imel rektor visoke ekonomsko komercialne šole v Zagrebu dr. Milan Ivčić.

Skupščino, ki se je vršila v soboto, dne 23. maja, je otvoril in vodil predsednik Saveza Miloš Štibler ob navzočnosti zastopnikov 156 zadrug. Skupščino je počastilo s svojo navzočnostjo, razen številnih odličnih zastopnikov, 53 združnikov iz Bolgarske, ki so dospeli pod vodstvom dr. Ilije Palazova, da vrnejo obisk našim združnikom in si ogledajo naše združne ustanove.

Priznati moramo, da je bila skupščina v Zagrebu najlepša, kar jih je bilo do sedaj. Organizacija je bila dovršena, referati na dostojni višini.

O poslovanju Saveza v letu 1935. naj govore nastopne številke:

Vseh zadrug včlanjenih v Savezu je bilo 231, in sicer: 97

nabavljalnih, 119 kreditnih, 10 stavbnih in 5 proizvajalnih (4 čebelarke). Število se je od leta 1934. povečalo za 25.

Nabavljalne zadruge so imele 71.029 članov, katerim so prodale za 206 milijonov dinarjev blaga, od tega 69 milijonov za gotovino, 137 milijonov za kredit.

Kreditnih zadrug je bilo 119 in 54.166 članov, ki so imeli 23.585.149 dinarjev vlog.

Stavbnih zadrug je bilo deset in 644 članov, proizvajalnih pa pet in 822 članov.

Glede prometa je naša zadruga na tretjem mestu z 22.362.294 dinarji; pred nami je še Zagrebška železničarska z 22.736.801 in železničarska Ljubljanska z 44.3 milijoni dinarji.

Po številu članstva je najmočnejša nabavljalna zadruga železničarjev v Zagrebu, ki je imela 9805 članov, za njo ima Sarajevo 7938 članov, tej sledi Ljubljana s 7722 člani in na četrtem mestu je naša zadruga s 4342 člani.

Skupščina je sprejela tudi **resolucijo**, iz katere povzemamo:

Delegati zadrug državnih uslužbencev, predstavitelji preko 132.000 združnikov — državnih in samoupravnih uslužbencev, upokoјencev in delavcev v državnih gospodarskih podjetjih — včlanjenih v teh zadrugah, po tridnevnem proučavanju materialnega položaja, ki se v njem nahajajo ti uslužbenci, po izčrpnih in vsestranskih diskusijah glede pomena in važnosti svojih zadrug kot ekonomskih organizacij, ki prav v današnjih prilikah najzgovorneje pričajo o vseh prednostih združnega gospodarskega sistema in o veliki koristi, ki jo pravilno in dobro vodena zadruga more nuditi svojim združnikom

soglasno ugotavljajo:

I. Da so državni uslužbenci združniki svesti svoje velike dolžnosti do države v teh težkih prilikah, ki so zajele ves svet in našo domovino. Pripravljene so doprinašati največje žrtve, da zavarujejo pravilno funkcioniranje državnega upravnega aparata, istočasno pa morajo vsem odločujočim činiteljem sporočiti, da je z redukcijo njihovih prejemkov prekoračena že skrajna meja možnosti golega življenja; da se ne sme v nobenem primeru iti dalje po tem potu brez velike nevarnosti, da se v osnovi ne zadenejo bitni državni interesi, ki zavisijo od pravilnega funkcioniranja državnega upravnega aparata, ki pa more pravilno funkcionirati le tedaj, ako sloni na zadovoljnih

in materielno osiguranih državnih uslužbencih. Zato ob pravem času opozarjajo na pot, po kateri se lahko prejemki državnih uslužbencev ojačijo tudi brez posebnega finančnega bremena za državo. Ta pot je združništvo. Zdi se, da se v poslednjem času izgublja iz vida ogromen pomen in vpliv zadrug državnih uslužbencev na zboljšanje njihovega materielnega in socialnega položaja. Tem zadrugam se odvzemajo izvestne pravice, čeprav se za to ne izkazuje prav nobena upravičena potreba. Z ene strani znižanje prejemkov, z druge pa obremenitev teh zadrug z novimi bremenimi v pogledu davkov ali taks spravlja državne uslužbence v težak položaj, ker tudi njih zadruga slabé ter ne morejo nuditi one pomoči, ki je državnim uslužbencem v teh prilikah potrebna.

Združništvo državnih uslužbencev v današnji svoji obliki se javlja v času težkega finančnega stanja naše države s ciljem, da prevzame na sebe veliko nalogo, nuditi državnim uslužbencem z združno samopomočjo oni nedostatek njihovih prejemkov, ki ga jim država kot delodajalec ni mogla dati iz svojih rednih dohodkov. To združništvo ni imelo za cilj, da zaščiti samo privatne interese svojih združnikov, nego da vzame na svoja ramena del javnega bremena, ki bi ga sicer morala nositi država. Kot kompenzacija za te usluge je država prevzela na sebe moralno obveznost, podpreti in pospeševati združništvo državnih uslužbencev, da bi bilo sposobno, čim učinkovitejše vršiti prevzeto nalogo. Zato so v Zakonu o zadrugah državnih uslužbencev bile predvidene izvestne olajšave in pravice, ali je bila z oživotvorjenjem le-teh vedno težava. V zadnjem času so z raznimi zakoni vse te olajšave in posebne pravice formalno popolnoma ukinjene.

Na osnovi prejšnjih ugotovitev skupščina soglasno odloča, da se naprosi kraljevska vlada:

da se razveljavi čl. 11 Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o neposrednih davkih od 18. februarja 1934, leta, ker ni nobenega razloga za obdavčenje zadrug vobče, posebej pa za zadruga državnih uslužbencev in ker zadruga niso pridobitna podjetja. Dokler se z zakonom ne ukine ta zakonska odredba, je neobhodno potrebno, da se dado finančnim direktorjem navodila, da to zakonsko odredbo pravilno izvajajo, ter da z njenim napačnim izvajanjem glede obdavčenja zadrug ne delajo nepotrebnih težkoč in administrativnih sporov.

POSLOVANJE NABAVLJALNE ZADRUGE DRŽ. USL. V MARIBORU

Anton Reher

Zadnji redni letni občni zbor se je vršil 19. aprila 1936. Na tem občnem zboru smo podrobno in stvarno razpravljali o delovanju zadruga leta 1935. O občnem zboru je uprava objavila kratek izvleček 24. 4 in 24. 5. 1936 v cenikih št. 5 in 6. S primerjavo zaključnih računov zadnjih 3 let pridemo do precej natančne slike naše potrebne gospodarske ustanove. Objavo te primerjave smatram za potrebno, ker pretežna večina članov ni dobro poučena o stanju zadruga, radi česar si ne ustvarja prave lastne sodbe o težkih gospodarskih prilikah in jo tako lahko zavajajo navidez zaskrbljene kritike prav tako nepoučenih članov in raznih lažnih prijateljev zadruga.

Imetje:

Račun bilance v dinarjih

	1933	1934	1935
1. Gotovina	53.858.—	59.113.—	122.873.—
2. Zaloga blaga	2,604.867.—	3,898.784.—	4,669.984.—
3. Denarni zavodi	295.429.—	601.176.—	395.224.—
4. Terjatve: a) pri dobaviteljih	231.289.—	277.329.—	436.603.—
b) pri članih	1,936.328.—	1,939.034.—	2,138.974.—
5. Deleži pri Savezu	16.000.—	18.500.—	22.500.—
6. Vrednostni papirji	114.588.—	85.391.—	70.392.—
7. Depoziti	149.787.—	156.069.—	157.042.—
8. Premičnine	1,009.643.—	1,081.777.—	1,203.384.—
9. Nepremičnine	2,029.477.—	2,031.097.—	2,031.659.—
10. Prehodne postavke	24.720.—	7.004.—	18.042.—
skupaj	8,465.987.—	10,155.274.—	11,266.677.—

Dolgov:

	1933	1934	1935
1. Članski deleži	314.721.—	366.470.—	425.850.—
2. Dolg Savezu	2,747.443.—	3,573.874.—	3,561.091.—
3. Dolg dobaviteljem	890.409.—	644.934.—	1,426.162.—
3. Skladi: rezervni	2,711.143.—	2,869.166.—	3,214.360.—
za članske namene	418.233.—	727.967.—	1,176.294.—
pokojninski	69.088.—	88.397.—	101.545.—
kreditni	57.000.—	57.328.—	64.241.—
za obnovo nepremičnin	562.789.—	601.011.—	639.233.—
za obnovo premičnin	159.177.—	289.888.—	431.643.—
4. Imetje založnikov	149.787.—	156.069.—	157.041.—
5. Prehodne postavke	—	4.364.—	3.289.—
6. Poslovni prihranek	386.197.—	775.803.—	65.928.—

---

skupaj 8,465.987 10,155.274.— 11,266.677.—

Da se pokaže prava slika razvoja zadruga, prodajalna v Celju, za katero se vodijo poslovne knjige posebej, v bilanci ni vračunana.

I. ANALIZA BILANCE.**A. Aktiva.**

1. Zaloga blaga se je povečala leta 1934. za Din 1,293.897.— in 1935. za Din 2,065.097.— v primeri z zalogo 1933.

Poudarjamo, da je popis blaga izvršen natančno po nabavni ceni in če je bila ta višja, potem po tržni ceni na debelo. Zadruga tudi nima zastarelega blaga v zalogi, torej predstavlja ta postavka absolutno reelno vrednost. Za porast zaloge je glavni vzrok uvedba novih predmetov, spopolnitev manufakture, povečanje števila članstva, kakor tudi večje nabave za zimsko sezono.

2. Terjatve pri dobaviteljih so akontacije za kupljeno in še nedobavljeno blago, ki se perijodično z dobavo blaga izravnavajo. 1935. je v tej postavki tudi račun celjske prodajalne, katera je dolgovala Din 318.000.— za blago, ki smo ga mi dobavili.

3. Terjatve pri članih so vse likvidne, ker se začasno neziterljive letno odpišejo v breme dobička. Natančnejša obrazložba glede odpisov sledi pri računu zgube in dobička. Po zakonu o nabavljalnih zadrugah državnih uslužbencev in po pra-

vilniku Saveza bi morala zadruga v vsakem primeru netočnega plačevanja zaračunati članom 8% zamudne obresti.

4. Premičnine so porastle radi nabave nove opreme za manufakturo in za trgovino na Rotovškem trgu št. 6 ter drugega

Upravni odbor naše zadruge 1936.

neobhodno potrebnega inventarja. Ako odštejemo sklad za obnovo premičnin, ki je nastal iz letne amortizacijske kvote od leta 1933. naprej, ostane Din 771.741.—, kateri znesek odgovarja dejanski vrednosti celotnega inventarja (električna peč, 4 tovorni avtomobili, dve dvigali, vinska posoda, trgovska oprema itd.).

5. Nepremičnine. Znesek Din 2,031.659.— predstavlja vse izdatke za nakup hiš na Rotovškem trgu št. 2 in 3, njih prezidavo in nakup skladišča v Cvetlični ulici 19. Vse amortizacije od leta 1927. naprej so vnešene v sklad za obnovo nepremičnin v skupnem znesku Din 639.233.—, tako da ostane še Din 392.426.—, katero število se zanesljivo sklada s kapitalizacijo najemnine, ki bi jo sicer zadruga za slične prostore mo-

rala plačevati. Nedvomno ustrezata tudi vrednosti stavbišča in stavbe.

6. Prehodne aktivne postavke predstavljajo neke izdatke, ki se letno ali polletno naprej plačujejo in deloma obremenjujejo poslovanje bodočega leta.

B. Dolgovi.

1. Znesek Din 425.850.— predstavlja dejansko plačane deleže članov, ki so njihova last.

2. Dolg Savezu predstavlja tekoči, blagovni in hipotekarni kredit.

3. Dolg dobaviteljem obstoja iz nezapadlih in neplačanih računov za blago ob koncu leta.

4. Rezervni sklad Din 3,214.360.— je čista imovina zadrugge. Ta sklad se mora dotirati letno s 30% od čistega dobička ter rabi edinole za kritje poslovne zgube.

5. Sklad za članske namene je namenjen samo za izplačila posmrtnin ter predstavlja imovino članov. Ker se je kljub izplačilu podpor do konca leta 1935. v znesku Din 1,022.421.— zamogla zbrati rezerva Din 1,176.294.—, ne more nihče oporekati, da uprava ni posvečala dotaciji tega sklada največje pažnje. Kako je podpora v smrtnih primerih družinskih članov državnim uslužbencem potrebna, je najbolj znano prizadetim in upravi. Ako se upošteva, da član Din 2.— za smrtni primer ne izda, ampak jih zbira med letom z nabavo blaga v zadrugi, je resnično nerazumljiva brezbriznost članov, da jih okoli 59% ni pristopilo k skladu, četudi ni najti sorazmerno cenejšega zavarovanja.

Ko pa umre član ali zakonski drug, sta jok in stok prepozna.

6. Pokojninski sklad je namenjen za starostno zavarovanje onih uslužbencev zadrugge, za katere pristop k Pokojninskemu zavodu ni obvezen. Uprava je tudi napravila pravilnik, ki je uveljavljen od 1. maja 1936. in so zavarovani vsi stalni uslužbenci, stari preko 21 let, za pokojnino v okviru zadrugge. Uslužbenci vplačujejo mesečne pokojninske prispevke in zadruga jim prispeva enako vsoto.

S tem zavarovanjem se je izvršila velika socialna naloga zadrugge, da se tako obvaruje dolgoletni uslužbenec pred najhujšo bedo na starost.

7. Dolg depoziterjem je prehodna postavka z isto vsoto v aktivni ter predstavlja kavcije za blagovni kredit, katere so založili člani v vrednostnih listinah.

8. Poslovni prihranek predstavlja čisti dobiček zadruge za tisto poslovno leto, kateri se potem, kakor sklere občni zbor, letno razdeli.

C. Račun zgube in dobička.

1. Dobitek:

	1933	1934	1935
Dobitek na blagu	1,871.493.—	2,363.795.—	1,314.745.—
Blagajniški skonto	236.756.—	341.035.—	337.172.—
Vplačila na račun dubijoz	1.411.—	6.740.—	4.851.—
Obresti kapitala	38.626.—	41.304.—	31.739.—
Dobitek na valutah	4.121.—	111.990.—	42.046.—
Povračila uslužb. za jav. dajatve od plač	—	—	74.429.—
Skupaj	2,152.407.—	2,864.864.—	2,804.982.—

2. Zgube:

	1933	1934	1935
Plače osebja	780.216.—	922.865.—	1,017.546.—
Nagrade uprav. in nadzor. odbora	75.969.—	97.558.—	70.210.—
Kurjava, razsvetlj., eketr. tok za pek.	104.380.—	111.427.—	126.804.—
Pisarniški stroški etc.	32.304.—	77.155.—	114.320.—
Poprav. in vzdržev. poslopja in invet.	35.245.—	36.595.—	67.684.—
Bencin in olje za avto, njih vzdržev.	143.340.—	183.609.—	186.752.—
Davki in druge javne dajatve	173.785.—	165.135.—	615.583.—
Razni stroški	81.269.—	141.398.—	145.057.—
Pasivne obresti Savezu	101.961.—	114.875.—	135.964.—
Bančni stroški	6.872.—	9.410.—	22.159.—
Dotacije skladov: a) kreditnega	57.000.—	60.000.—	30.000.—
b) za obn. premič.	57.284.—	38.221.—	38.221.—
c) za obn. neprem.	116.585.—	130.712.—	141.754.—
Najemnina	—	—	27.000.—
Poslovni dobiček	386.197.—	775.804.—	65.928.—
Skupaj	2,152.407.—	2,864.864.—	2,804.982.—

II. ANALIZA RAČUNA ZGUBE IN DOBIČKA.

A. Dobitek.

1. Dobitek na blagu predstavlja uspeh vseh vrst poslovanja, in sicer trgovine, pekarnice, restavracije ter trgovine s kuri-

vom po odbitku blagajniškega skonta, ki se povrne članom. Ta skonto je znašal vključno z dotacijo sklada za članske namene leta 1933. Din 734.895.—, 1934. Din 1,121.187.—, 1935. Din 1,149.676.—.

Ti zneski, prištevši vsakoletni poslovni dobiček, predstavljajo vsoto, katero je zadruga v zadnjih treh letih s svojim poslovanjem članom prihranila.

Nabava blaga se vrši po principih previdnosti in sigurnosti, kar je tudi razumljivo radi odgovornosti uprave proti članom. S tem, da se stalno obdržuje nivo kakovosti robe in da so cene blaga v zadrugi tudi pri najhujši konkurenci in pri skakanju cen bile konformne dnevnim tržnim cenam, ako ne nižje, je podan dokaz uspešnega gospodarstva zadržne uprave pri nabavljanju blaga.

2. Blagajniški skonto predstavlja dobiček, ki rezultira iz takojšnjega plačila blagovnih računov.

3. Dobiček z vplačili na račun dubijoz izvira od izterjanih terjatev pri članih, katere so bile pri bilancah prejšnjih let kot neizterljive odpisane.

4. Obresti izvirajo iz kratkoročnih naložb prometnih sredstev v denarne zavode. od vrednostnih papirjev zadruge in od zamudnih obresti, ki so predpisane, kadar se morajo eksekutivno izterjati blagovni računi.

5. Dobiček na valutah je kurzni dobiček pri ugodnih nabavah inozemskih deviz. (Leta 1934. izvira v glavnem iz devalvacije češke krone.)

B. Zgube.

Režijski stroški so najhujša postavka v bilanci, katera je najbolj podvržena kritiki in se poedine postavke zdijo na prvi pogled previsoke, osobito ker so z razvojem zadruge v stalnem porastu.

1. Plače osovja so porasle od leta 1933. za Din 142.000.— radi povečanja števila uslužbencev ter neznatnega povišanja plač nekaterim uslužbencem začetnikom.

Leta 1935. v primeri leta 1934. pa za Din 95.000.— radi namestitve novih moči in ker so v tem letu prejemki upravnika, ki ni več odbornik, zapopadeni v tej postavki.

2. Nagrade odbornikov se bodo dozdevale marsikomu na prvi pogled previsoke. Vpoštevati pa je potrebno, da vodi eden

stalno administrativne posle, eden pa je bil upravnik trgovine v letih 1933. in 1934.

En član upravnega odbora ima stalno dežurno službo v trgovini in nadzorni odbor pregleduje vse račune in poslovne

1. Nadzorni odbor naše zadruga 1936.

knjige. Za seje, ki se vršijo tedensko itd., se sejnine ne izplačujejo.

3. Točka za kurjavo in razsvetlavo vsebuje stroške za vse prostore, ceno toka za električno peč, za dve dvigali in električno žago.

4. Pisarniški stroški v tej postavki so sledeči: vse potrebščine za pisarno, gostilno, trgovino in pekarno, kakor poslovne knjige, pisalne potrebščine za vse obrate, trgovinski bloki, nabavne knjižice članov, telegrami, poština, telefon, okrožnice, izdatki za prireditve združnih zabav, ovojni papir za manufakturo etc.

5. Znatna večja postavka je tudi bencin in olje za tovarne automobile in njih popravila. Da bi ta radi povišanja cene ben-

cinu ne porastla, je uprava organizirala dostavljanje blaga na mesečni račun na okraje in določene dni v mesecu, morala pa bo isto napraviti tudi pri gotovinarjih.

6. Postavka davki in javne dajatve je porastla leta 1935. radi predpisanega in plačanega družbenega davka za leto 1934. in 1935., kar je tudi neugodno vplivalo na končni uspeh poslovanja.

7. Razni stroško upravnega leta 1935. so:

	Izdatki	Povrač. od inserterov in prodaja
Ceniki	44.614.—	21.400.—
Zadružni koledar	52.396.—	18.265.—
Zadružna propaganda	20.727.—	3.350.—
Zadružni časopisi	5.595.—	4.415.—
Dostava mesešnih računov članom name- sto poštnine	4.730.—	
Za žigosanje meroizkusnemu uradu	663.—	
Zavod za zaklepanje in straženje	242.—	
Naročnina strokovnih listov	1.479.—	
Šolnina in obleke za vajence	6.385.—	
Zavarovalnina zadruž. poslopja, avtomo- bilov, zaloge blaga	30.001.—	
Čiščenje oken in dvorane za občni zbor	707.—	
Razne potrebščine, vzete iz trgovine, milo itd.	5.079.—	
Potni stroški odbornikov in uslužbencev na občni zbor Saveza, nakup vina, revizija prodajalne v Celju itd.	19.869.—	
	<hr/>	<hr/>
Skupno Din	192.487.—	47.430.—
Manj-povračilo Din	47.430.—	
	<hr/>	<hr/>
Din	145.057.—	

Ti stroški s številom članstva sorazmerno rastejo radi večje naklade koledarjev, cenikov in večje krize pri nabiranju inseratov. S tem smatramo, da je ta točka, ki pri nekaterih članih povzroča spotiko, dovolj pojasnjena.

8. Pasivne obresti naraščajo, ker nima zadruga dovolj lastnih sredstev in je primorana radi likvidnosti od časa do časa jemati od Saveza tudi kratkoročne kredite.

Povečanje lastnih sredstev je neobhodno potrebno, da se pasivne obresti, katere plačuje zadruga edinole Savezu, vsaj deloma zmanjšajo.

9. Bančni stroški vsebujejo poslovno provizijo poštnih hranilnice in provizijo bank pri nakupih inozemskih deviz.

10. Dotacija:	Din
Kreditnega sklada leta 1933.	57.000.—
Kreditnega sklada leta 1934.	60.000.—
	<hr/>
Skupaj . .	117.000.—
Odpisi začasno neizterljivih terjatev pri članih, ker predznambe še niso na vrstnem redu za leto 1933. in 1934. iz prejšnjih let	59.671.30
	<hr/>
Ostane . .	57.328.70
Dotacija kreditnega sklada leta 1935.	30.000.—
	<hr/>
Skupaj . .	87.328.70
Odpisi kakor v letu 1934.	23.088.30
	<hr/>
Stanje kakor v računu bilance kot dolg izkazano	64.240.40

Na te odpise smo izterjali leta 1934. Din 6740.— in leta 1935. Din 4851, kar je v računu izgube in dobička izkazano kot dobiček v tistih letih. Ob koncu septembra 1936. je na ta račun že izterjanih Din 7892.—.

Od početka kreditiranja blaga članom, t. j. od leta 1924. do všteti 1935., znaša saldo neizterljivih odpisov Din 92.477.—, kar je, primerjajoč s celotno vsoto danih kreditov preko Din 72.000.000, malenkost, ker presegajo ta dubijoza pri nekaterih zadrukah več sto tisoč dinarjev.

Pri tem še omenimo, da odpiše uprava kot začasno neizterljiv vsak znesek, pri katerem s predznambo na dolžnikove in porokove prejemke ne pride v tistem poslovnem letu z odtegljaji na vrstni red in se bo, kot je videti, v bližnjih letih še več kakor polovica izterjala. Iz tega se razvidi, da postopa zadruga pri kreditiranju blaga in izterjavanju zaostankov jako strogo in da bilancira najrigoornejše.

Pri takem poslovanju je jasno, da se nekateri člani pritožujejo, da se jim ustavlja kredit, zasega s predznamdami rubljivi del službenih prejemkov, ali v zadruzi smo vsi enaki, vsi ima-

mo iste pravice in dolžnosti, torej bi moral vsak član svoj dolg poravnati.

Zadruga ima svoja pravila in pravilnike, katere smo postavili mi člani sami, torej je tudi naša dolžnost, da te spoštujemo in izpolnjujemo. Brez spoštovanja predpisov ni nikjer reda in torej tudi ne v zadrukah.

11. Dotaciji sklada za obnovo premožnin in nepremičnin sta pravzaprav amortizaciji tistih bilančnih postavk, ki se vodita nespremenjeni po vsoti nabavnih cen prištevsši vsakoletne nove nabave.

12. Najemnina se je plačala za vso hišo na Rotovškem trgu št. 6 od 1. 4. 1935. naprej.

Tako smo v kratkem obrazložili sklepne račune zadruge, kateri se morajo smatrati za vsa leta jako reelni in točni, radi česar tudi uspeh ni izostal. Kalkulacije za nabavo kakor za prodajo blaga so vse pravilne in se uprava ne bo smela nikdar ozirati na one maloštevilne člane, ki vidijo samo one predmete, ki so mogoče začasno za kakšne pare v zadruzi dražji kakor drugje, cenejših pa ne vidijo, kakor tudi ne preiskujejo v čem tiči vzrok.

Promet v moki, masti in sladkorju znaša preko $\frac{1}{4}$ celotnega prometa.

Člani naj se sami prepričajo, da obstaja ravno pri teh vrstah blaga najhujša konkurenca, tako da se večinoma ne zasluzi niti ristrojno za člane, ne da bi sploh preostajalo kaj za kritje stroškov, kateri se tudi pri največji štednji ne dajo zmanjšati, ako hočemo ostati socialni in združni.

Najbrž smo s tem člankom nudili ponovno gradivo onim dopisovalcem brez imena in članske številke, ki očitajo upravi, da se samo preveč hvali, dela pa drugače.

Vendar lahko povemo, kar dokazuje dosedanji uspeh, namreč, da si je zadruga ustvarila precej trdno podlago, plačala vse svoje račune 100% ter z ristrojnom povrnila članom preko Din 5,600.000, da stalno zadržuje tržne cene in da je prodajala mnogokrat celo ceneje kot v trgovinah.

Princip združništva je in bo uravnati tržne cene in del prebitka, če obstoja, povrnilo članom ob koncu leta, kakor določajo pravila in kakor je to tudi dokazala mednarodna združna konferenca.

Vsaka dobrohotna kritika in opazka je upravi dobrodošla,

ker samo z intenzivno zvezo med člani in upravo se da marsikaj izboljšati.

Zadružniki! Zadruga je naša imovina, je naša, je združna, čuvajmo jo!

Nasedati onim, ki neprijazno gledajo na zadrugo, ali pa ki iz osebnih vzrokov opravljajo upravo ali posamezne člane, je nezadružno.

Poslovanje uprave.

Po občnem zboru 1936. se je upravni odbor konstituiral sledeče: predsednik Reher Anton, podpredsednik Pečnik Franc.

Nov poslovnik, odobren od nadzornega odbora in potrjen od Saveza, omogoča, da zadružniki, člani upravnega odbora, še intenzivnejše sodelujejo pri vseh poslih in nadzorujejo vse poslovanje zadruga.

S tem poslovníkom se delo poslovnega odbora deli na štiri odseke:

1. Administrativni, propaĝandni in finančni odsek: referent Brandner Anton in 3 člani odbora.
2. Blagovni odsek: referent Purkhart Josip in 4 člani.
3. Odsek za restavracijo in pekarno: referent Koudelka Ivan in 4 člani.
4. Odsek za kurivo in upravo premičnin in neprimičnin: referent Pečnik Fran in 4 člani.

Odborniki so člani 4 odsekov; predsednik je član vseh odsekov. Poslovni odbor sestoji iz predsednika ter 4 referentov odsekov. Če je predsednik zadržan, ga nadomestuje pri vseh poslih podpredsednik.

Vsi odseki, kakor tudi poslovni odbor, imajo tedensko najmanj 1 sejo, upravni odbor pa mesečno.

Ena velika naloga uprave se še ni rešila in ta je, da se zadruga čimprej reši tujih sredstev. V tem pogledu si stvarjajo druge zadruga kapital s tako zvanimi garantnimi vlogami članov. Tak predlog bo stavil predsedujoči prihodnjemu občnemu zboru.

Ko končujem ta članek, poudarjam, da ni moj namen kritika, ampak da sem izrazil svoje osebno mnenje, katero sem si ustvaril na podlagi lastnega izkustva. Jasno je, da nobena, tudi najboljša uprava, ne more ustreči vsem željam članov, posebno ne onim posameznim zahtevam, ki niso v skladu s skupnimi interesi, odnosno z interesi ustanove same.

KAKO POSTANEM ČLAN IN KAKE UGODNOSTI MI NUDI ZADRUGA

Naša zadruga je namenjena vsem državnim ter samoupravnim uslužbencem in vpokojencem, njihovim vdovam in sirotam in pomeni zlasti v teh težkih časih silno oporo v borbi za življenjski obstoj. Mnogi prizadeti so to že spoznali in se včlanili, so pa še taki, ki bodisi iz nevednosti, bodisi radi odvisnosti od trgovcev odlašajo s pristopom. V kasnejših izvajanjih bomo videli, koliko si s tem škodujejo in koliko s tem izgubljajo.

Pri vstopu v članstvo Nabavljalne zadruge drž. uslužbencev v Mariboru je potrebna odločitev glede dveh vprašanj:

- 1) glede nakupovanja proti gotovini ali na kredit,
- 2) glede posmrtnine.

Glede prvega vprašanja je treba omeniti sledeče: Ako se odločim za nakup proti gotovini, je zadeva povsem preprosta. Lastnoročno podpišem pristopno izjavo, plačam delež v znesku Din 100.—, za katerega jamčim petkratno, in vpisnino Din 5.—. V tem primeru je mogoče, da se delež plača v pet zaporednih mesečnih obrokih po Din 20.—. Nato prejmem nakupno knjižico, v katero se radi kontrole poslovanja in ristorna, ki ga prejmem ob koncu poslovnega leta, vpisujejo vsi nakupi in plačila. S tem je zadeva urejena.

Drugače je pri onih, ki so se odločili kupovati na kredit. Ti morajo članski delež v celoti takoj plačati (in razume se tudi vpisnino) ter morejo pričeti z nakupom šele, ko so s podpisi dveh zanesljivih porokov podali zadostno poroštvo na posebni tiskovini, ki se prejme in izpolni v združni pisarni. Navesti morajo seveda celotne svoje dohodke in višino, do katere želijo nakupovati, tako špecerijo, kakor manufakturo in kurivo, od vseh treh vrst blaga posebej. Nadalje se morajo zavezati, da se

bodo točno držali plačilnih pogojev, t. j., da bodo plačevali špecerijo na mesečno odplačilo, manufakturo in kurivo pa v 6 oziroma 3 mesečnih obrokih in sicer tako, da obrok ni manjši kakor Din 100.—. Če n. pr. znaša račun manufakturnega blaga Din 300.—, se ta znesek ne plača v 6 mesečnih obrokih po Din 50.—, marveč v 3 po Din 100.—. Ali če znaša račun kuriva Din 180.—, se ta ne plača v 3 obrokih po Din 60.—, marveč v dveh, in sicer prvi mesec Din 100.—, drugi mesec pa Din 80.—. Obračun dobijo člani proti koncu meseca in vsebuje nabave od 25. prejšnjega do vštévši 24. tega meseca, izvzemši kruha, za katerega velja račun od 1. do zadnjega prejšnjega meseca. V nobenem primeru pa skupni kredit po pravilniku Saveza ne sme prekoračiti Din 4000.—.

Pristopivši člani so navadno že vnaprej odločeni, ali bodo kupovali proti gotovini ali na kredit. Težja je njihova odločitev glede posmrtnine. Zato pojasnimo tudi to zadevo poljudno in razumljivo.

Naša zadruga daje dve vrsti posmrtnine, prva je **zadružni posmrtninski sklad**, iz katerega prejme vsak član določen procent od nakupa blaga, ne da bi mu bilo treba zato posebej plačevati prispevke, druga pa je **posmrtninsko zavarovanje**, za katero je treba plačati po Din 2.— za vsak smrtni primer.

Višina podpore iz zadružnega posmrtninskega sklada, do katere je opravičen vsak član naše zadruge, odvisi pač od količine nakupa v zadnjih osmih letih. Čim več je nakupoval, temveč znaša podpora. Ob smrti zadružnega člana znaša podpora 25%, ob smrti zakonskega druga 20%, ob smrti otroka 15%, ob smrti očeta, matere, tasta, tašče, ki nimajo lastnega premoženja ali dohodkov in katere je preskrboval član vsaj 1 leto pred smrtjo, sme znašati podpora v ozira vrednih primerih največ 20% od povprečnih nakupov v zadnjih osmih letih.

Pozdravljena sprememba! Tropski napitek Ka-Aba je idealna družinska pijača za mlade in stare: najljubša pijača dece, pozdravljena sprememba za odrasle. Ka-Aba je lahko prebavljiva, ne zapira, ima čokoladni okus, ni ji treba dodajati sladkorja, je v eni minuti pripravljena. V Ka-Abi je tropsko solnce.

Podpore se izračuna sledeče:

Nakupi	1935	. . . . .	Din	5.000.—
	1934	. . . . .	"	5.400.—
	1933	. . . . .	"	6.000.—
	1932	. . . . .	"	6.200.—
	1931	. . . . .	"	7.000.—
	1930	. . . . .	"	7.400.—
	1929	. . . . .	"	8.000.—
	1928	. . . . .	"	7.600.—

Din 52.600.— : 8 = 6575

Od zneka Din 6575.— se torej izplača 25%, 20% ali 15%.

Kaka škoda za tiste, ki ne kupujejo vsega v zadrugi ali ki se ne morejo ločiti od trgovcev! Pri velikem nakupu v zadrugi je tudi posmrtnina temu primerno večja.

Posmrtninsko zavarovanje pa znaša Din 3500.— ob smrti člana ali njegovega zakonskega druga in prejmejo posmrtnino, ako ni zakonskega druga, določeni dediči. Te posmrtnine pa so deležni le oni člani, ki izjavijo, da so pripravljeni plačati za vsak smrtni primer zavarovanih članov in njihovih zakonskih drugov Din 2.— na ta način, da se jim celotni znesek odtegne ob koncu poslovnega leta od ristorna, oziroma da doplačajo potrebno razliko, če bi odtegljaj presegel ristorno. Če je bilo n. pr. med letom 70 smrtnih primerov, se odtegne od ristorna Din 140.—. V primeru, da je znašal ristorno več, n. pr. Din 500.—, prejme po odtegljaju Din 140.— še Din 360.—. Če ni imel nikakega ristorna, če torej ni nič nakupoval v zadrugi, mora plačati ves znesek. Navadno pa se taki člani, ki nič ne kupujejo v zadrugi, črtajo iz članstva zadruge.

Novi člani plačujejo prispevke za smrtne primere od prvega dne prihodnjega meseca, ki sledi pristopu. Člani, ki so pristopili prej kot 1. aprila 1932. k zadrugi, so vsi člani posmrtninskega zavarovanja, ako niso od tega termina (1. aprila 1932.) pismeno izjavili, da ne želijo biti njegovi člani. Kasneje pristopivši člani, ki ob vstopu v zadrugo niso hoteli pristopiti k posmrtninskem zavarovanju, a so se kasneje premislili, se sprejmejo samo pod pogojem, da poravnajo vse zamudne prispevke, ki pa se v ozira vrednih primerih lahko znižajo do polovice. Razen tega znaša za novo pristopivše člane enoletna ali polletna karenčna doba, to se pravi, da morejo prejeti celotno po-

smrtnino v znesku Din 3500.— šele po 1 letnem članstvu, ali pa polovično posmrtnino v znesku Din 1750.— po polletnem članstvu tega posmrtninskega zavarovanja. Iz posmrtninskega zavarovanja lahko član vsak čas izstopi, vendar pa prestane njegova plačilna obveza šele naslednjega prvega aprila. Pri izplačilu posmrtnine, ki je sedaj določena z Din 3500.—, se morebitni dolg, ki ga ima član v zadrugi, odtegne. Ob službenih premetitvah iz območja zadruge se članu povrne 75%, ob preselitvi iz območja zadruge pa 50% vplačanih prispevkov.

To posmrtninsko zavarovanje je največjega pomena, prvič, ker je zelo ugodno glede dejstva, da se za poslovanje, ki ga vrši zadruga poleg svojih poslov, ne računajo nikaki stroški, drugič pa radi tega, ker član ne plačuje nikake zavarovalnine, upoštevajoč dejstvo, da se zavarovalnina krije iz ristorna. Torej je velika lahkomišelnost, če člani ne pristopajo k temu posmrtninskemu zavarovanju. Taka lahkomišelnost se prav rada maščuje, kar bi na nebroj primerih lahko dokazali.

Kdor se želi včlaniti v našo zadrugo, temu na podlagi zgoraj obrazloženega pač ne bo težka odločitev, ali naj pristopi k posmrtninskemu zavarovanju ali ne. Pa tudi onim, ki so že postali člani zadruge, bodo ta pojasnila dobrodošla.

Zadruga pa ne nudi ugodnosti samo v pogledu posmrtnine, marveč je tudi v ostalem prava zaščitnica vseh javnih nameščencev in njihovih svojcev. Zadruga nima interesa prodajati slabega blaga, njen namen je nuditi članom prvovrstno blago po ugodnih cenah ob poštenu meri. Kolikokrat se je že dogodilo, predvsem pri manufakturnem blagu, da je bilo naše blago na videz iste vrste dražje, pokazalo pa se je, da je veliko boljše kvalitete, radi česar se člani ne smejo dati begati od nasprotnikov. Ker zadruga ni podjetje, ki bi stremelo po dobičku, se članom zadruge ob koncu poslovnega leta ves prebitek kot razlika na cenah povrne v obliki ristorna, ki se ravna po nakupu. Čim več je član nakupoval v zadrugi, tem več se mu na koncu leta povrne. Sedaj znaša povračilo pri nakupu v gotovini 5.5%, pri nakupu na kredit pa 4.5%. Če je član količkaj nakupoval v zadrugi (špecerijo, manufakturno, kurivo, porcelan itd.), znaša njegov nakup najmanj Din 500.— mesečno ali Din 6000.— letno, ristorno pa v prvem primeru Din 330.—, v drugem pa Din 270.—. Pri večjih nakupih primeroma več, navadno pa toliko, kolikor znaša nakup špecerije za 1 mesec. Kateri trgo-

vec nam nudi tako ugodnost? Navadno da nekaj bonbončkov in to je tudi vse. Mnogi so obžalovali, da niso že prej pristopili k zadrugi. Koliko bi si v tem primeru prihranili na ristornu. Kako bi se v tem primeru zavarovali z neprostovoljno in s prostovoljno posmrtnino.

Zadruga pa nudi svojim članom še druge ugodnosti. Tako n. pr. jim dostavlja blago na dom, izdaja vsak mesec »Cenik« z navedbo cen, ki je glasilo zadruge, ker se v njem objavljajo razna obvestila za člane. Cenik je velike važnosti ne le zato, ker rabi članom v olajšavo pri naročilih, ampak zlasti tudi zato, ker je nekak regulator tržnih cen. Vrh tega izdaja zadruga svojim članom istotako brezplačno vsako leto svoj zadrugi koledar. Brezplačno je vsem članom na uporabo tudi čtivo iz zadrugne knjižnice.

Pri tako velikem obratu, kakršnega predstavlja zadruga s svojimi 4500 člani, so tudi težkoče, ki se dado odpraviti le z discipliniranostjo članov. Vse mora iti po vrstnem redu, kajti v zadrugi so vsi člani enakopravni. Včasih je potreba tudi nekoliko potrpljenja. Poslovanje se da olajšati, če člani pred nakupom doma premislijo, kaj pravzaprav potrebujejo, da jim ni treba po večkrat na dan tekati v zadrugo, zlasti pa, če si večja naročila vedno napišejo na listek, da jim ni treba šele tam pre-mišljati, kaj jim še manjka, s čimer se le ovira poslovanje. Tudi plačila mesečnih računov se najugodnejše izvršujejo v Kreditni zadrugi drž. uslužbencev, posebno ob začetku meseca, ko je blagajna v zadrugi pisarni preobremenjena in je tam treba čakati. S tem pa se zadrugi tudi olajša ponovno štetje denarja, ki se itak zopet naloži v denarnem zavodu. Najvažnejše pa, kar bi morali tako novi kakor stari člani upštevat, je točno plačevanje v zadrugi. Po možnosti naj preidejo vsi na plačevanje proti gotovini, kar bi bilo tudi najbolj v skladu z zadruginimi načeli, kajti kupovanje na kredit vodi pogosto v lahkomiselnost in nesrečo; le kjer to drugače ni mogoče, naj se vrši kupovanje na kredit, toda v tem primeru se kredit ne sme zlorabljeni. To bi bilo v škodo ostalih članov, ki so redni plačniki in zadruge, končno pa tudi v škodo njim samim, ker bi zašli v zelo kritičen položaj, ko bi se jim kredit ustavil, dolg pa iztirjal s predznambo na njihove prejemke.

Živimo v zelo težkih časih, ki so podobni letu 1921., ko so se pričele ustanavljati nabavljalne zadruge državnih uslužben-

cev. Draginja je vedno večja, plače so do skrajnosti reducirane. Iz tega položaja ne vidimo drugega izhoda, kakor da vsi javni nameščenci postanejo člani zadruga in da kupujejo vse svoje potrebščine izključno le v zadrugi. To bo njihova največja obramba, kajti bolj ko javni nameščenec izpolnjuje svojo dolžnost do svoje zadruga, tem večje koristi mu bo mogla zadruga nuditi.

Torej vsi v zadrugo!

Naša zadruga prodajalna nam mora biti najbolj pri srcu — pa naj so druge prodajalne še tako lepo urejene in bogato založene — kajti ta je naša.

V eni minuti pripravljena. Kdor si vsled velikih izdatkov ne more privoščiti dragih redilnih preparatov, naj poskusi vzeti Ka-Abo za dnevno pijačo. Zavitek Ka-Abe stane le Din 7.—, večji Din 14.—. Ka-Aba vsebuje grozdni in sadni sladkor, apno, beljakovino, redilne soli kot materino mleko, ki so potrebne za razvoj telesa. Ka-Aba je v porabi zelo štedljiva. Ni ji treba dodajati sladkorja in je pripravljena v eni minuti.

Ceres

**Celó najobčutlivejši
želodec prenese
lahko prebavljivi
C E R E S**

100%na čista rastlinska mast

KUPUJTE ZA GOTOV DENAR!

Danes, v tej krizi? Čemu pa imamo zadruogo? — Tako in enako se bodo vpraševali premnogi, ko bodo prečitali gornji naslov.

Pa naj vprašam tudi jaz: vi kreditarji, v koliko ste si pa na boljšem, ker kupujete blago na kredit?

Da je kupovanje na kredit zlo za vsakega posameznika in za vso družino, najnevarnejše poslovanje za zadruogo, so vedeli že »ročdelski pionirji«, ki so ustanovili prvo zadruogo na Angleškem leta 1844., in po katerem vzorcu so zgrajene in poslujejo vse zadruge po vsem svetu. Njih osnovno pravilo je bilo: vsi posli, t. j. nakup in oddaja blaga članom naj se vrše le za gotov denar! Kredit so smatrali za socialno zlo in so pred njim zaprli svoja vrata ter jih zapahnili s tremi zapahi. Vse blago so prodajali po dnevnih cenah in le za gotov denar. Preostali denar, ki so ga iztržili, so nalagali kot prihranek potrošnikov. Četudi so ti možje uvedli tako poslovanje v težkih časih, ko je bilo najmanj priljubljeno, so kljub vsestranskemu posmehovanju vendarle upali na boljše čase. Čisto pravilno so mislili in sklepali, da bi se brez dobička zadruža ne mogla trdno usidrati.

Kupovanje na kredit, sem rekel, je zlo. V čem pa je to zlo?

Kreditar živi prve mesece navadno preko svojih razmer, kupi več ter si provošči to in ono, kar bi sicer s svojimi dohodki ne smel. Ko je blago porabil, ni radi prekomernih in nepotrebnih nakupov za plačilo dovolj denarja. Če ga ni bilo dovolj za majhne nakupe sproti, je naravno, da ga primanjkuje tudi za velik račun ob koncu meseca. Prvi dolg je tu! Ak se tako poslovanje nadaljuje dva, tri mesece in še delj, naraste dolg tako, da zre gospodinja in vsa družina s strahom v bodočnost. Če se temu pridruži še bolezen ali kaka druga nesreča, je stiska prikিপela

do vrhunca. Kje naj sedaj išče kreditar pomoči? — Res je, da je zadruga zato tu, da pomaga malemu človeku, državnemu namoščenju v težkih časih. Da, res je to! Toda dober zadružnik naj bi iskal pomoči le v izrednih primerih, kakor so bolezen, smrt itd.; ni pa prav, če je izrabil svoj kredit lahkomišelno že prej.

Tako torej vidimo, da si zadružniki z nakupovanjem na kredit niso prav nič na boljšem, nasprotno: še v dolgove zaidejo, iz katerih se je težko rešiti in v hudi stiski, ko je pomoč nujno potrebna, nimajo več kredita. Zato pa: v čim skromnejših razmerah kdo živi, tem bolje zanj, če kupuje za gotovino. Kajti le kdor plačuje blago sproti, bo lahko vzporejal izdatke z dohodki ter tako vzdržal svoje gospodarstvo v ravnotežju. In ker ne bo kupoval preko svojih dohodkov, ne bo delal dolgov, ki so nezbežna posledica lahkomišelnega gospodarstva ter bo prost tistih težkih srbi v sedanjosti in bodočnosti.

Naj vam postavim za vzgled preprostega železničarskega delavca, moža s srcem na pravem mestu, res pravega zadružnika, očeta dveh otrok s skromnimi dohodki, dinarjev devet sto na mesec.

Vsakega zadnjega, oziroma štirinajstega v mesecu prinese domov svoj skromni zaslužek. Z nekim ponosom in samozavestjo prihaja domov. Z veseljem in ljubeznijo ga sprejme družina, žena in otroci. Nikomur ni nič dolžen, svobodno razpolaga s svojim zaslužkom. On in žena pa dobro vesta, da morata živeti skromno in si zato kupita najpotrebnejše. Imata sicer skrbi, a tistega strahu pred bodočnostjo, kot ga ima kreditar z dolgovi od mesece do meseca, tega strahu ne poznata. Neodvisen je bolj kot marsikateri imeniten gospod, ki je poln dolgov, katere bodo — če jih »gospod« sam ne bo zmožel — prevalili na vse tiste dobre zadružnike, vestne in poštene plačnike, in seveda tudi na našega skrbnega in skromnega železniškega delavca, ki ima dva otroka in devet sto dinarjev mesečno.

»Dug je za drug« pravi pregovor. Zato bi se ga moral ogibati vsak dober zadružnik v prvi vrsti na ta način, da ne jemlje blaga na kredit, razen če je stiska prevelika.

Rekel sem dober zadružnik. Zakaj? Ker smo zgoraj videli, da je dolg zlo, ki ne tlači samo dolžnikov, ampak neposredno vse člane zadruge. In ali se dober zadružnik tako drži gesla: »Eden za vse, vsi za enega!« kakor je bil zgoraj primer?

Prej sem omenil princip ročdelskih pionirjev, da so dajali blago le za gotov denar. Tega principa se drže še danes skoro vse zadruge po vsem svetu, le žal da ne morem tega trditi o članih naše zadruge. Dobra polovica članov naše zadruge se že od prvega početka poslužuje nakupovanja na kredit, a sedaj, kar so mesečni prejemki manjši, se še tisto majhno število gotovinarjev vedno bolj krči. Pri nekaterih zadružnikih je tega kriva komodnost, še premalo razvit zadružniški čut, spekulacija itd. Kljub temu smatram, da bi pravi zadružnik le moral stremeti v svojem interesu in interesu zadruge, da čim prej preide na gotovino. Če že popolnoma ne — kar je sicer v teh časih skoro izključeno — vsaj živila naj bi začel plačevati sproti.

Kako pa naj si danes s pičlimi dohodki omogočimo prehod s kredita na gotovino?

Na zadnji skupščini našega Saveza v Zagrebu smo razpravljali tudi o tem vprašanju. Sklenili smo priporočiti nabavljalnim zadrugam, da se za člane, ki jemljejo blago na kredit, uvedejo *garancijske vloge* v višini enomesečnega nakupa.

Vsak mesec naj bi član kreditar plačal na račun garancijske vloge po dinarjev deset ali dvajset, kakor bi pač določil odbor, oziraje se na mesečni nakup vsakega posameznika. V izrednih primerih se lahko ta mesečni prispevek zniža ali celo sploh ne pobira. V določeni dobi bi pa seveda morala biti ta garancijska vloga popolnoma plačana, največ v dveh letih. V zadrugah, kjer se daje ristorno, naj bi se ta kreditarjem ne izplačal ves, marveč delno vračunal za garancijsko vlogo.

Tako bi z majhnimi gmotnimi žrtvami polagoma prešli vsi kreditarji z lahkoto na gotovino, kar bi bilo v veliko korist njim samim in zadrugi, neposredno spet njim, ker bi zadruga tako prišla do cenejšega obratnega kapitala, oziroma ne bila primorana plačevati visokih obresti za posojila.

Tudi naša zadruga bi se na ta način približala osnovnim načelom ročdelskih pionirjev, ker le na tej osnovi je možno zdravo poslovanje nabavljalnih zadrug. —i.

Radosten otroški smeh vlada tam, kjer je Ka-Aba. Ka-Aba ima čokoladni okus, je lahko prebavljiva in ne zapira. Ka-Aba vsebuje redilne soli kot materino mleko in pospešuje rast otrok. Poskusite jo enkrat! V Ka-Abi je tropično solnce.

ZADRUŽNO ZAVAROVANJE

Saveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu je bilo ustanovljeno začetkom lanskega leta na podlagi določil zakona o zadrugah državnih uslužbencev ter pravil omenjenega Saveza, ki predvidevajo osamosvojitve javnih nameščencev tudi na tem važnem gospodarskem polju.

Osnovane so bile takoj tudi poslovalnice in postavljeni poverjeniki pri vseh nabavljalnih zadrugah, ki so včlanjene pri Savezu, kateri ima sedaj tudi svoj samostojni zavarovalni oddelek, ki je pod kontrolo Ministrstva financ.

Bila je pa tudi že nujna potreba, da dobijo javni nameščenci svojo lastno zadržno zavarovalnico, posebno pa še pri nas v Sloveniji, kjer so premnogi zadržniki bili in so še zavarovani ali pri raznih inozemskih zavarovalnih društvih (Feniks!), često pa tudi pri takih posmrtninskih fondih, ki nimajo dovolj širokega delokroga in vseh predpogojev za nemoteni razvoj, a tudi sicer ne slonijo na temeljih solidnega zavarovanja, vsled česar so imeli mnogi zadržniki bridke izkušnje, in bili težko oškodovani.

Jasni splošni zavarovalni pogoji in premijske tarife zadržnega zavarovanja pa popolnoma izključujejo vzroke in možnost kake škode ter časovno omejujejo dobo plačevanja premij v vseh slučajih na vnaprej pogojeno število let, ki more trajati najdalje do 75. leta starosti zavarovanja, kajti najpozneje ob doživetju 75. leta se izplačajo vsem zavarovancem brez izjeme, torej tudi onim, ki so zavarovani posamezno ali kolektivno za slučaj smrti, zavarovane vsote v polnem znesku.

Ker je najvišja starost za pristop k zadržnemu zavarovanju Saveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev 60 let in 6 mesecev je posebne važnosti, da se reflektanti zavarujejo, predno so prekoračili to starost.

Prednosti, ki jih nudi naše zadržno zavarovanje bodo očitne vsakomur, ki prečita splošne pogoje zavarovanja in jih primerja s tarifami drugih zavarovalnih zavodov. Prepričal se bo tudi, da so naše zavarovalne premije najnižje, ker zadržno zavarovanje ne stremi za dobičkom, ampak mu je cilj, da člane pri Savezu včlanjenih zadrug obvaruje vsake škode vsled zavarovanja pri raznih dragih in nesolidnih zavarovalnicah s tem, da jim daje možnost zavarovati se pri lastni zavarovalnici pod jasnimi, najugodnejšimi pogoji in po najcenejših premijskih tarifah.

Predvidene so tudi vse ostale ugodnosti kakor odkup polic, dajanje posojil na iste, posebno pa pretvarjanje v brezplačno zavarovanje že po dveh letih, kar je posebno važno, ker na ta način zavarovanci ne zgubijo že vplačanih premij, ako jim razmere ne dopuščajo nadaljnega plačevanja premij, ampak se zavarovana vsota enostavno zniža na znesek, ki odgovarja do tlej že vplačanim premijam.

Izbira zavarovalnih tarif je dovolj velika, da more najti vsak interesent, tako za sebe, kakor za člane svoje obitelji tisto kombinacijo, ki jo želi in rabi.

V cenikih naše zadruge št. 1, 3, 5, 6, 7, 9 in 10 l. l. so bili objavljeni in obrazloženi cilji, splošni pogoji in tarife zadržnega zavarovanja Saveza nabavljalnih zadrug v Beogradu.

Posebna ugodnost zadržnega zavarovanja je tudi v tem, da se delež dobička, ki odgovarja v dotičnem letu vplačanim premijam, koncem leta pripíše zavarovani vsoti.

Pravice, ki mu jih daje pogodba o zavarovanju, more (zavarovanec) pogodbenik prenesti na tretjo osebo, a zavarovalno polico more tudi založiti.

Garancijska glavnicna zadržnega zavarovanja znaša Din 137 milijonov, ker jamčijo tako Savez, kakor vse pri njem včlanjene zadruge z vsem premičnim in nepremičnim premoženjem, a iz vplačanih premij se vstvarjajo kapitali, ki so zopet na razpolago zavarovancem in to potom nabavljalnih, kreditnih in stavbnih zadrug.

Tarif ima zadržna zavarovalnica sedaj sedem. Posebno ugodnost za manj premožne zadržnike nudijo tarife 1a, 1b in 1c.

Primer zavarovanja po tarifi 1a:

48 letni zadržnik in njegova 44 letna žena se zavarujeta vsak na Din 5000.—, a z 20 letnim plačevanjem premij. Po Din

5000.— se izplača takoj po smrti moža in žene, oziroma ako doživita 75 let, njima osebno. Mesečna premija znaša glasom tarife Din 21.— plus Din 18.—, to je Din 39.—. Njihov 20 letni sin, zavarovan pod istimi pogoji na Din 5000.—, plača mesečno premijo Din 11.—, vsi trije skupaj Din 50.— mesečno na zavarovani znesek Din 15.000.—.

Primer zavarovanja po tarifi 1b:

Isti 48 letni zadružnik, njegova 44 letna žena in njihov 20 letni sin se zavarujejo kakor zgoraj po tarifi 1a navedeno proti 15 letnemu plačevanju omenjenih mesečnih premij Din 21.—, Din 18.—, Din 11.—, skupaj Din 50.—.

Oče je zavarovan za Din 4300.—, mati za Din 4240, a sin na Din 4170.—, vsi trije skupaj na Din 12.710.—.

Vsa nadaljna pojasnila združnega zavarovanja daje poslovalnica, ki se nahaja v Mariboru, Rotovski trg 6 (nad prodajalno št. 2) in uraduje vsak dan od 16. do 18. ure. Interesenti dobe vsa pojasnila brezobvezno bodisi ustmeno ali pismeno.

Hranilnica? — To so od ust odtrgane pare siromaka, posojene bogatašu. — Zadruga je prišteden denar malega človeka v korist bratu siromaku. (Luzatti)

Ne hlataj za zaslužkom, ne prenapenjaj svojih sil! Pusti tudi drugim košček kruha! — Ali si že videl karikaturu ameriškega slikarja Gibsona »Lovec za dolarji na cilju«? — Obdan s slugami je sedel za bogato obloženo mizo svoji lepi ženi nasproti. Toda mesto da bi se lotil pripravljenih dobrot, je sklonil glavo. Lov za dolarji ga je tako utrudil, da je za mizo zaspal.

Kaj je Ka-Aba? Ka-Aba je družinski napitek, sestavljen po starem receptu naselnikov tropičnih krajev in izpopolnjen po modernih načelih prehrane. Ka-Aba ima čokoladni okus, je 1. lahko prebavljiva, 2. redilna in pospešuje razvoj, 3. povzroči tek, 4. ne zapira, 5. je vedno gotova za uporabo, 6. v eni minuti pripravljena, 7. zelo poceni (za Ka-Abo ni treba sladkorja). Predvsem ali: Ka-Aba vsebuje važne redilne soli kot materino mleko, ki so zelo potrebne za razvoj telesa. V Ka-Abi je tropično solnce.

POTREBA NAS ZDRUŽUJE

Slika iz celjskega združništva.

Državnim nameščencem se ni nikdar dobro godilo.

Svoje gospodarsko stanje so si skušali na razne načine ublažiti. Združevali so se, da bi v organizacijah dosegli zvišanje plač. Komaj so betvice dosegli, so pa cene stanovanjem in življenjskim potrebščinam poskočile. Razmišljali so, kako bi se dosegel kak prihranek v gospodinjstvu. Za ustanavljanje konzumnih društev ni bilo povsod dovolj podlage. Manjkale so izkušnje. Podpor od javnosti ni bilo zanje pričakovati, nasprotno, delale so se ovire.

Pred 30 leti se je ustanovil v Celju krožek državnih uslužbencev, ki si je zadal nalogo za svoje člane doseči povoljne cene za življenjske potrebščine, popuste pri zdravnikih in v lekarnah, pri trgovcih, pekih in mesarjih ter pri obrtnikih. Dočim se je odzvalo za dovoljevanje popustov več zdravnikov in obe bivši lekarni, pekovi in mesarjevi, trgovci z manufakturo, čevljarjskih in krojaških mojstrov, trgovci s specerijskim blagom za popust na mesečnih računih ni bilo možno pridobiti. Ker so znašali povprečni računi vseh gospodinjstev ravno pri specerijskem blagu ogromne vsote, je stopila prej omenjena organizacija v stik z neko tržaško firmo, ki je poleg nižjih cen, kakor so bile v Celju, dovoljevala še po 5% popusta, vrhu tega dostavljala vse naročeno blago franco Celje, za prazne zaboje pa po računu odobraval dobropis. Že po preteku enega leta se je izkazal za vsako gospodinjstvo lep prihranek, ki je v mnogih primerih zadostoval za kritje računa za trinajsti mesec.

Gospodarska zveza javnih nameščencev se je širila.

Dragega čitatelja bo zanimalo, kako je delovala.

Tržaška trgovina, koje ime mi ni več v spominu, je dostav-

Ijala mesečno cenike naši zvezi za vse odjemalce. Vsaka včlanjena družina je imela lastno nabavno knjižico, kamor je vpisovala naročeno blago. Knjižice so se oddajale do 25. vsakega meseca pri določenem funkcionarju zveze. Bil je to pokojni višji davčni upravitelj Pichl. Ta je pošiljal vse knjige v Trst. Okoli prvega je dospelo blago v zabojih. Razdelitev je bila čisto preprosta, ker je bila na vsakem omotu označena številka nabavne knjižice. Račun je bilo treba poravnati šele ob prihodnji razdelitvi. Manipulacijskih stroškov je zveza zaračunavala po 1%. Mnogo gospodinj si je pri znankah pridobilo za nekatero blago tudi odjemalke v svoj prid. Vse blago je bilo prvovrstno in vsaj za 10% ceneje kot na domačem trgu. Mnogo so použili južnega sadja ter ribjih konzerv. Za primer naj navedem, da si je neki moj tovariš hkrati naročil pod mojim imenom 30 škatlic konzerv. Na vprašanje, kaj bo z njimi, je odgovoril: »E, pojedel bom vsak dan po eno ali dve, ker so izborne.«

Trgovci so kmalu sprevideli napako, katero so zagrešili z odklonitvijo naših želj. Pa bilo je prepozno. Na domačem trgu se je kupovala le še moka, sol in kaka drobnjava.

S svetovno vojno so bile opisane ugodnosti ukinjene. Po Veliki noči l. 1915. je bila zveza s tržaško firmo radi prometnih težkoč pretrgana.

Nastopila je mizerija. Za mnogoštevilne vrste življenjskih potrebščin so bile uvedene nakaznice in izkaznice. Začelo se je mučno prerivanje pred trgovskimi lokali, pred trgovinami z moko in pred mesnicami. Še prej pa že pred vhodom v občinske pisarne za nakaznice. Ob nevihtah in najhujšem mrazu so postajali mnogi rodbinski člani po več ur, da so za gotov denar prejeli njim v prav pičli meri določeno količino živil. Magistralnim močotcem ni zaleglo jadikovanje mnogih mater, da bi dosegle boljše moko ali nekaj dek surovega masla. Niti s spričevalom sreskega zdravnika nisi prejel, kar bi ti šlo, akoravno je bilo nekatero blago za razne potrebe v zalogi. Bil je za marsikatero uradniško rodbino dnevno pravi križev pot, da so se vsaj za silo zadovoljili prazni želodci. Če si imel kje ob železnici kake sorodnike in si jih zaprosil za božjo voljo pomoči, je bil tvoj oprtnik v nevarnosti, da ti ga kak orožnik v imenu postave ne vzame.

Vsem tem križem in težavam ter nevšečnostim za državne nastavljenice v Celju je napravil l. 1917. konec bivši sreski ko-

misar dr. Hofman. Sklical je k sreskemu načelstvu v Celju sestanek državnih nastavljenecv vseh panog ter je zastopnikom raztolmačil načrt, kako bi se odkrižali prej navedenih neprilik. Vsaka panoga državnih naprav je morala poslati po enega, dva ali tri zastopnike, to je po primeri števila uslužbencev. Gospodarski urad sreskega načelstva naj bi poskrbel, da bi državnim nastavljenecem mogel direktno nabavljati potrebno količino živil. Čeprav ni bilo dovolj zaupanja pri vseh državnih napravah v to akcijo, se je vendar oživila gospodarska zveza državnih nastavljenecv, koje člani so bili nameščenci sreskega načelstva, gimnazije, rudarskega urada, davčnega oblastva, davčne uprave in zemljiškega katastra. Včlanjenih je bilo takoj ob pričetku poslovanja 85 rodbin. Delitev živil, prvotno le moke, sladkorja in masti se je vršila štirinajstdnevno. Ob večerih je po dogovorjenem in določenem turnusu nastopilo nekaj članov odbora, ki so s pomočjo nekega trgovskega sotrudnika stehali in razdelili blago. Vodil se je strog seznam vsakemu gospodinjstvu pripadajočih rodbinskih članov in uslužbencev. Predsednik navedene skupine gospodarske zveze je bil ing. dr. Krebitz, ki je bil jako delaven in skrben. Odborove seje so se vršile po potrebi tedensko, najmanj pa štirinajstdnevno.

Poleg imenovane gospodarske zveze državnih nastavljenecv sta nastali še dve razdeljevalnici živil, t. j. skupini sodniških nastavljenecv in poštnih uslužbencev. Te dve skupini sta prejemale življenjske potrebščine za razdelitev med svoje člane od mestnega prehranjevalnega urada, vendar skopost tudi tu ni prenehala.

Radi neenakomernega razdeljevanja živil državnim in samoupravnim uslužbencem in ker so se pokazale povsod težkoče ter skrajna nezadovoljnost, je namestništvo bivše gospodarske poslovalnice v Gradcu poleti 1918. ukinilo ter uvedlo poslovalnice za večja okrožja. Tako je n. pr. za celjsko okrožje, obsegajoč sodne okraje Celje, Gornji grad, Laško, Šmarje ter Vransko poslovala le ena razdeljevalnica. Odbornikov te poslovalnice niso volili od njihove skupine, temveč jih je imenovalo namestništvo.

Bivše področje se je razširilo, posla in skrbi je bilo mnogo. Živila so se na oddajne postaje pošiljala po slučajnostnih vozniških. Zunanjim članom je bilo na prosto dano, da se teh novih ugodnosti udeleže ali ne. Riziko je bil. Kdo naj ga prevzame?

Kmečka soba naše zadruga v Celju.

Kmalu pa so se zunanji odjemalci združili in pošiljali zanesljive voznike po blago.

Dočim so imeli domači člani ugodnost mesečnega obračunavanja, so majhne skupine s podeželja plačevale blago ob prejemu.

Ker se je pri naši na novo urejeni poslovalnici nabralo precej blaga, ki ni bilo pod zaporo ali zaščito, suhe gobe, kavne primesi poljskega izvora in slično, in ker so si nekateri člani teh dobrin prekomerno želeli nabavljati, so z odborovim sklepom od oktobra 1918. vpeljali za vse člane brez izjeme takojšnje plačevanje ob sprejemu blaga. S tem je bil odpravljen riziko za izgube, ki bi bile sicer nastale ob prevratu.

Po prevratu je poslovala gospodarska zveza državnih nastavljenecv naprej v smislu določb prej omenjenega namestništva. Zunanji člani so polagoma izginjali. Nastale so popolnoma nove razmere. V vseh panogah državnih naprav in uprav so bile po večini nastavljene nove moči. Le-ti so se morali radi novega položaja šele prilagoditi novim razmeram, da bi uprava ne trpela. Radi redčenja potrebnih uradniških moči se očetje niso mogli brigati za zasebno življenje. Ker poslovalnica ni bila znana, ali v njo ni bilo zaupanja, je hirala. V poletju 1919. je sploh ustavila svoje delovanje. Za uradništvo določen sladkor se je prepustil v razdeljevanje nekemu trgovcu. Delitev se je vršila po izkazu. Le delitev premoga, ki je bil po mnogih intervencijah g. ministra dr. Kukovca pri deželni vladi v Ljubljani dosežen in določen za javne nastavljenecv, si je precej okrnjeni odbor bivše poslovalnice pridržal. Vendar se tudi ta delitev ni vršila osebno, temveč na podlagi izkaznic po trgovcu s premogom g. Kalanu v Celju. Novembra in decembra 1919. so razdelili 45 vagonov velenjskega lignita. Drugega premoga ni bilo mogoče dobiti. Tedensko smo morali deželni vladi pošiljati izkaze o dobljenem in razdeljenem premogu z navedbo imen in stopnje posameznika. Imenovana tvrdka je vodila o tem premogu posebne račune. Člani so premog prejeli po vrsti pri glasitve na podlagi posebnih nakaznic.

Kmalu se je izkazalo, da je za blaginjo javnih nastavljenecv združitev nujno potrebna. Cene vsega mogočega in potrebnega blaga so dnevno naraščale. Potrebna je bila organizacija, ki bi vsaj deloma zavirala ta pojav v gospodarskem življenju in poizkušala ustaviti ta pokret.

Že v začetku l. 1920. se je osnovala gospodarska zadruga »Samopomoč« v Celju po predhodnem posvetovanju vseh šefov državnih uprav. Število članov je od dne do dne naraščalo. Seveda ni bilo mogoče ob raznih prilikah željam vseh članov ustreči. Žal se med zadružniki često pojavljajo mnenja in nazori, kako naj bi se posli opravljali. Na občnih zborih so bila često deljena mišljenja. Tudi so prišli največji godrnjavci v odbor, ki niso našli za boljšo upravo ugodnejših pogojev, niti ne razlogov za spremembo obstoječega poslovnega reda. Bili so tudi člani, ki so nasvetovali delitev sladkorčkov med male, da bi se s to vabo zadružno gibanje razširilo. Torej nasvetov na pretek.

Zaradi nerazumevanja položaja v zadrugi se je število članov spet krčilo. Bilo je n. pr. nekoč na razpolago nekako tisoč parov čevljev in copat. Po ključu bi prišlo na trirodbinsko gospodinjstvo po par čevljev odnosno copat. Ker ni vsaka rod-bina mogla prejeti po želji, vsakdo je hotel imeti najboljše blago, kar je sicer umevno, izbire pa ni bilo kakor v trgovinah s čevlji, se je pričelo obrekovanje, zamera. Vsi izgovori, da ni zaloge, da je blago samo slučajno prišlo v naše roke, niso zalegli. Sledil je izstop mnogih članov.

Nekoč smo nabavili v zimskem času vagon svinj. Voz bi moral prispeti zgodaj zjutraj, a ga ni bilo. Priglašeni člani za dobavo svinj niso prišli, da bi si izbrali ščetinca, pač pa mnogo drugih. Končno prispe voz ob 9. dopoldne. Svinje naj bi se razdelile v mestni klavnici. Že med pogonom od postaje do klavnice so bile vse svinje odbrane. Ko so bile potem že na varnem za ograjo, se je pričela izbira po redu priglašениh odjemalcev. A si je izbral, pa mu X ugovarja, češ, to sem si jaz izbral. »Pa dobro, vzamem pa to!« Y, ki ni bil priglašen, reklamira žival zase. »E, vzemite jo, vzamem pa to!« Na navadnem živinskem sejmu ni nikdar toliko prerekanja, kakor ga je bilo ob tej priliki. Pisec teh vrstic je bil od 6. zjutraj do 9. zvečer na mestu v mrazu in snegu ter miril zadružnike, naj potrpijo. Da je živega blaga dovolj, če ne danes, pa ob prihodnji dobavi. Da morajo priti prej prvi na vrsto, a ne šele danes priglašeni reflektanti, ni nič zaleglo. Ob 10. uri bi bil lahko razdelil najmanj 150 svinj, če bi jih bil imel, tak naval reflektantov je bil. Ob 4. popoldne pa mi je ostalo od 65 še 9 rilcev in nič več odjemalcev, ker so mnogi izjavili: »Ker tega nisem dobil, pa ne ma-

ram drugega. Naj pa tudi tega oni požre!« — Ob poznem zimskem mraku se je začelo tekanje za onimi reflektanti, ki bi se mogoče vendar še omehčali in izbrali ščetinarja. Meni in mojemu tovarišu je bilo dostavljeno svinče šele ob 9. zvečer. Bil sem primoran dati zaklati še 5 rilcev in jih pustiti v klavnici do drugega dne za kakega novega nepričakovanega odjemalca. Sicer ni umevno, pa gola resnica je, da so bili mnogi člani užaljeni in so iz »Samopomoči« izstopili. Bog pomagaj! Pa naj kdo trdi, da je delovanje v zadrugi hvaležen posel. Očitkov nič koliko ter natolcevanje. To je zahvala za brezplačen trud, skrb in obilo odgovornost.

»Samopomoč« v Celju se je pozneje v smislu Uredbe o nabavljalnih zadrugah od 5. 12. 1920. preosnovala v Nabavljalno zadrugo javnih nameščencev in upokoјencev v Celju.

Na izrednem občnem zboru, 16. 9. 1922., ko bi morali sklepati o spremembi pravil, je bilo od 500 članov prisotnih komaj 14. Iz tega sledi, da je pač bilo takrat še prav malo zanimanja in resnosti za združno delovanje.

Naj mi nikdo ne očita, da nisem bivših razmer naslikal, kakršne so ob raznih prilikah bile. Nisem pretiraval. Še več bi lahko navedel, ker sem imel priliko življenje javnih nameščencev od daleč in blizu opazovati. Prišel sem sam tudi do prepričanja, da naš človek še ni vzgojen za spoznavanje združnih pokretov, najmanj pa za pojmovanje o koristih, katere lahko nudijo nabavljalne zadruge, če so močne.

Še dolgo je vladalo mišljenje, da mora obstajati v trgovskih podjetjih konkurenca. Da nudi le oni trgovec najboljše blago, ki zmore z drugimi konkurirati. Mnogi ljudje ne morejo razumeti, da znašajo pri nabavljalnih zadrugah režijski stroški lepe zneske. Ta postavka bi se gotovo ne zvišala za mnogo, če bi se krog odjemalcev podvojil ali potrojil, kar je v danih razmerah mogoče. Tudi nabavljalne zadruge so zmožne vzdržati konkurenco s trgovci. Te koristijo lastnim članom ter splošnosti, ker so nekak barometer za cene blagu, ki bi bilo sicer podvrženo neprimernim dvigom. Razumeti pa moramo, da se za nabavo blaga ne more ne pri trgovcu in ne pri nabavljalnih zadrugah določiti za nedogledno dobo fiksna cena, ker je vsa ocenitev podvržena svetovnemu gospodarstvu, da gre pri tem za večji ali manjši ter nato prekomeren pridelek kakega blaga. Cene določa potemtakem svetovni trg.

V uvodu te razprave sem opisal razloge ter način združitve gospodinjev v organizacijo za dosego nabave dobrih, a vendar cenejših življenjskih potrebščin, da se je za dosego tega cilja uradništvo pod raznimi okoliščinami vselej združevalo, da so jih k združevanju čestokrat prisilile vsakokratne razmere.

Če bi bilo bivših 500 članov iz l. 1922. ostalo zvestih bivši nabavljalni zadrugi v Celju, bi je ne bilo treba likvidirati ter se združiti z Mariborsko nabavljalno zadrugo. K sreči pa danes temu podjetju lahko čestitamo, kajti vračajo se izmed bivših članov spet mnogi v krog onih, katere so zaradi nepremišljenega samoljubja ali v trenutni nevolji zapustili.

Zadružna moč se vrača, zadružna misel se jača.

Potreba nas združuje!

A. C.

Le s krščanskim idealizmom bo zadružništvo doseglo svoj ideal. Mi kristjani imamo najčudovitejši sistem ljubezni, zakaj bi ga ne izvajali praktično? Pokazati moramo več ljubezni v praksi, kakor pa o njej pridigati. Mamon in kapital vladata svet. Ako ne bomo zavladali mi kapitalu in mamonu, smo izgubljeni. Za nas je boljše, nova država, kakor sedanja »demokracija«.

Nacionalna politika bi morala sloneti na zadružništvu.

(Kagava)

Nakupovanje življenjskih potreščin na kredit nas lahko sčasoma ogroža, ker kaj radi več porabimo, kakor nam sicer naši dohodki dopuščajo. Zato pa skušajte čimprej kupovati vsaj špecerijo za gotov denar.

Brez zadružništva bi bilo življenje za vse ljudi neprimerno dražje.

Pravi zadružnik ne bo nikoli zabavljaj in slabo govoril o svoji zadrugi. Kakor mu je pri srcu dobro ime njegove družine, tako mu je pri srcu dober glas njegove zadruge.

Gospodinje, zapomnite si, da se dobi »Kneippova« sladna kava le v originalnih zavitkih s sliko starega župnika Kneippa. Kadar kupujete sladno kavo, pazite torej na to varstveno znamko, ker Vam le-ta jamči, da ste dobili res ono, kar ste želeli.

GOSPA VIDA

Janko Furlan

Brdnik je bil dober kmet, skrben in pameten gospodar, da malo takih. Sosedje so se v tej in oni zadevi zatekali k njemu po nasvet in za vsakega je imel pravo besedo.

»Sam zlodej to! Drugim morem pomagati, sebi pa ne,« je razmišljal pozno na jesen, ko je spravil pod streho zadnje sadeže. »Zemlja precej rodi, v hiši ni nezgod in nesreč in zdravi smo tudi. A vendar ne gre in ne gre, pa naj si razbijem celo glavo. Nekaj mi izpodjeda hišne vogale in bo, če pojde tako dalje, odkrhalo tudi zemljo.«

Glasno pa je dejal: »Plodov imamo dovolj, a pod palcem ni nič. Potrebam nistem kos; morate si že sami pomagati. V teh jalovih dneh vas že lahko pogrešam. Kdor želi, lahko gre.«

»Jaz,« sta se hkratu oglasila mlajši sin in hči Vida. Mati je sicer pogledala nekam osuplo, a ni ugovarjala. Želela je, da bi bili otroci oblečeni hiši primerno, zlasti Vida, edinka, ki je bila dovršila meščansko in gospodinjsko šolo.

»Tudi ti namerjaš?« jo je vprašal oče. Rad jo je imel, ker je bila v gospodarskih poslih povsod doma in zelo marljiva. A še bolj jo je cenil, ker ni imela izrednih zahtev po mestni navlaki, kakor se je izražal.

»Zakaj bi ne šla? Zdrava sem in dela se ne sramujem.«

»Hm... Če že hočeš!... A samo do mladega leta, da veš!« — In odšla sta v mesto.

Tine je dobil delo v nekem skladišču, dočim se je Vida zglasila pri očetovi bratranki, vdovi po državnem uradniku. Odkar sta njena dva sinova odrasla in študirala na visoki šoli, je imela na hrani po tri gospode. Tako je ostalo tudi po njihovem dovr-

šenem študiju. Bila je na glasu kot odlična kuharica in izobražena sodobna žena.

»Iz Bornikove hiše!« se je čudila gospa Jesenkova, ko ji je Vida povedala, čemu prihaja. »In celo ti, ki si šolana! Kaj neki to pomeni?«

»Jelo in pilo je le premalo, če ni denarnih sredstev za druge potrebe! Kar kupiš, plačaš drago, kar prodaš, gre dve tretjini zastonj. Za eno pošteno obleko mora iz hleva vol, za par čevljev tele... Slabo je in najboljše hiše tarnajo.«

»Nesrečna moja zemlja!« je vzkliknila gospa in se zamislila. »A to zlo je menda povsod,« je dodala po kratkem molku. »Vijak stiska tudi mestne ljudi. In vedno bolj... Kam vodi to?«

Vida je molče pritrjevala.

»No, kar se tiče tebe, ne pojdeš nikamor in si mi pravkar zelo dobrodošla. Nekam utrujena sem in delo me vedno bolj lovi in preganja. Nabrala so se že leta. Kar pri meni ostaneš; kakor bi ti plačali drugod, tako dobiš tudi pri meni.«

Vida je rada ostala.

Gospa Jesenkova je imela takrat na hrani dva privatna uradnika in sodnega pripravnika, ki je bil pri njej že drugo leto. Z njim je bila izredno zadovoljna in ga je zelo cenila. Gospod Lončar je bil v vsem skromen, pri hrani ni sitnari in je bil reden plačnik. Tudi je bil za svoja leta dovolj resen in modrih besed.

Danes po kosilu ga je zadržala ter bi bila rada slišala njegovo besedo »o tem valju, ki drobi vsevprek«, kakor je navadno govorila, ko se je sukal pogovor o težkih socialnih prilikah.

»Če je taka hiša v stiskah, kot je bratrančeva,« je rekla gospodu Lončarju, »potem je zlo poplavilo vso našo zemljo. Saj vem, da je v tem pojavu mnogo vzrokov, a vendar je nekje njih osrednja korenina...«

»Nedvomno je,« je dejal gospod Lončar. »Ta korenina ima svoje početne izrastke v nas — v človeku. Jasneje rečeno: v njegovi sebičnosti in samoljubju, katerih izrodek se javlja v neugnani zlati lakoti. Sebičnost in samoljubje pa ne potujeta vštric z vestjo, sočutjem, ljubeznijo in njih častilci iščejo le sebe ter je njihova gonilna sila in končni cilj le zunanji — materialni ali čutni svet. To sta lovca na tvarne dobrine in časte le enega malinga — kapitalizem.«

»Če gre ta pohlep preko dovoljenih mej in zato v škodo občestvu — ali se res ne more preprečiti? Mislim, da je to prva skrb države kot navišje socialne družbe.«

»Res je tako. Vendar pa je zgrešeno nalagati vso zadevno skrb in dolžnost le državi. Saj vendar ni ta kak svet zase, nekaj vsemogočega, nad nami in zunaj nas. Država smo mi — državljani, torej ljudje z vsemi svojimi hibami in vrlinami. Recimo, da bi bili naši državni krmarji prežeti z najjačjim čutom pravičnosti in poštenja. Ali bi to za pravično ureditev socialnega življenja zadoščalo? Zanikom to. Sicer pa obstaja danes osnovna naloga teh krmarjev, da skrbé za mir, red in za sredstva za državne potrebe.«

»No?! Za mir, red in sredstva. Če pa je pretežna večina državljanov nezadovoljna in trpi pomanjkanje, odkod potrebni mir in kdo naj plača? Kapitalisti se dajatev uspešno otesajo, siromaki pa jih ne zmorejo. Škodo trpi država — vsi. Tako polzimo dan na dan v nižino. Zato pravim: Država naj skrbi za boljši socialni red, za pravično porazdelitev dobrin!«

»Tudi to je res. Toda ne smete pozabiti, da ostanejo njeni ukrepi le popisani papir, dokler niso državljani duševno dovolj zreli ali dokler ni v njih resnične ljudske ali demokratične kulture.«

»Država torej ne more do živega kapitalističnim mogotcem?«

»Hm... Težka zadeva... Pomislite le, kaj vse zamoreta sebičnost in gospodarska moč!«

»Po vaše torej ni mogoče iz te zmede?«

»Tega ne trdim, ker sem uverjen, da je izhod mogoč. Njegova pot vodi od spodaj navzgor — iz ljudstva samega.«

»Ne razumem vas... Kako naj si ljudstvo pomaga, ko pa nimajo sredstev, niti izobrazbe!?!«

»Le ena od teh trditev je pravilna in sicer zadnja. Kar se pa tiče sredstev, ste, gospa, v veliki zmoti in vam rečem le to: Če teh ni, smo sami krivi, ker se damo prostovoljno izkoriščati.«

»Prostovoljno pač ne, ampak smo v to prisiljeni po obstoječem gospodarskem redu.«

»Opozorim vas le na našo potrošno moč; z njo bi mogli narekovati celotnemu gospodarskemu in tudi duševnemu življenju. Mar ni potrošnja končni namen proizvodnji in tudi njeno merilo? A kako nespametno in lahkomišelnost ravnamo s tem

svojim uspešnim orožjem. Namesto da bi zlili svoje potrošne moči v eno, jih organizirali in smotreno izkoristili, jih uslužnostno ponujamo drugim, a hkrati jadikujemo o svoji lastni gospodarski onemoglosti in pomanjkanju denarnih sredstev. Ponavljam, da je prvo in najučinkovitejše sredstvo pri nas potrošniških, a to le na osnovi vzajemne samopomoči. Res je, da je treba za to izobrazbe in poznanja gospodarskih odnosov. A še prej je nekaj drugega, kar je po svoji vrednosti nad izobrazbo in pred njo. To je vera vase, vera v vzajemno povezano moč vseh, ki so si po stanu in življenju sorodni in enako čutijo valj, ki melje vsevprek.«

»Kaj pa proizvodnja, ki ima danes v gospodarstvu prvo besedo?«

»Ima prvo besedo, a vedno le po naši lastni krivdi. Če sem prej omenil organizacijo potrošne moči, sem se tem posredno mislil tudi proizvodnjo. Organizirane armade potrošnikov morejo s sredstvi, ki jih tako prihranijo, v razmeroma kratkem času do svoje lastne proizvodnje.«

»In kakšna organizacija potrošnikov bi bila po vaše najboljša?«

»Zadružništvo!« je kratko odgovoril gospod Lončar.

»Soglašam z vami. Na lastni koži sem že skusila njegove velike ugodnosti in vsaka gospodinja se lahko o tem prepriča že na sami ceni in kakovosti blaga ... In v nesreči ... V primeru smrti? Kako dobrodošla mi je bila posmrtnina po moževi smrti. Saj je velika resnica, da je v vzajemnosti orjaška moč.«

»Ko sem prvič nastopil službo in živel z ovdovelo materjo, sem bil docela praznih rok. Kam naj bi se bil kot mlad človek obrnil, ko ga zaprosil. Naša kreditna zadruga me je rešila za drege in ponižanja.«

»A kljub temu se dobé celo boljši ljudje, ki ne priznajo zadružništvu nikakega pomena za gospodarski in kulturni preporod ...« »... in ki se vendar poslužujejo zadružnih gospodarskih edinic,« je dodal g. Lončar in nadaljeval: »Že samo to dejstvo podčrtava dvojno resnico: prvič, da niso to nikaki resnični boljši ljudje, ampak da so le šolani sužnji svoje nesodobne duševnosti; kajti najmanj, kar se danes zahteva od duševno le količkaj razvitega sveta, je poznanje socialnega sestava, pred vsem pa od njegove gospodarske strani. Druga resnica pa je, da je zadružništvo pravi socialni pokret ... Sicer pa sem optimist

in prepričan, da posega v današnjo gospodarsko in duševno zmedo že sama priroda, ki nam kaže pota in cilje.«

»Vendar pa — kakor je rast naših združnih celic razveseljiva, gledam nanj malo plašno. Ali se vam ne zdi, da je samo gospodarska vez med nami le premalo?«

»Govorite moje misli. Več kot ta je notranja povezanost, enotnost miselnosti in globoko razumevanje in vera v združni duh. Vzgoja, vzgoja! Kdo je v to bolj poklican od žene! Dobre žene združnice in cilj je zagotovljen!«

Lončar je vstal, da bi odšel.

Vida je med pomivanjem in pospravljanjem kuhinje prisluškovala pogovoru. Še nikoli ni slišala podobnega pomenka.

»Lepo govori!« si je mislila. »In kako pozna svet in življenje!«

Potrkala je na vrata jedilnice.

»Dovolite! Pospravila sem... Kaj naj sedaj?« je vprašala v zadregi.

»Predstavljam vam sorodnico Vido Brdnikovo!« je dejala gospa, ne da bi bila Vidi odgovorila.

Vidine oči so za trenutek obstale na lepem obrazu slokega in širokoplečega gospoda.

Lončar, sodni pripravnik,« je rekel precej iznenaden gospod Lončar in njegova vidna zadrega je povedala, kako se je motil, ko si je bil iz besed gospe Jesenkove naslikal navadno kmečko dekle z onim običajnim izrazom, ki ga delo na grudi nalepi moškemu in ženski. Pred njim pa stoji krepko, a vitko bitje. Pravilno izrezan nos daje njenemu zagorelemu ovalnemu obrazu neko odločnost, ki jo podkreplja prikupljiva jamica sredi male brade.

Ta, ki je prej govoril tako lepo in gladko, ni našel sedaj primerne besede, ki bi bila pričala o njegovem duševnem ravnovesju. Poslovil se je z nekaj običajnimi frazami, ki jih sicer ni nikdar uporabljal.

A s seboj je odnesel njeno sliko, ki se je ukradla za vedno v njegovo srce.

* * *

Sodnik Lončar je po osmih letih zakona prvič menjal stanovanje in se preselil v večstanovanjski Uradniški dom.

»Kako naključje,« je rekla žena, ko sta z možem urejevala pohištvo in se pravkar mudila pri precej bogati knjižnici. »Kdo bi bil mislil, da bom kdaj stanovala nasproti nekdanjemu tetinemu stanovanju!«

»In celo kot moja žena!« je z nasmehom nadaljeval mož.

»Nepojmljiva zagonetka usode!« je šepetala, se zazrla skozi okno in njene misli so utonile za hip v preteklosti... Pravkar je osem let od onih opojnih dni, polnih pesmi in sanj... Tam spodaj je bila trata, v kotu lipovka z leseno klopjo... Tam ji je prvič prisegel in tam sta si kovala bodočnost ter si gradila delovni program... Ej, sreča mladih let...!«

»Tudi jaz se rad oslajam s spominom na one lepe večere,« ji je pošepnil mož, ki je uganil njene misli.

»Ugani še, kaj si mi govoril tam-le na onem voglu na moj rojstni dan... Med drugim si mi rekel dobesedno tako-le: Šele kot žena, mati se boš zavedala svojega visokega poslanstva in spoznala, da si kri in življenje naroda. Tako lepe so bile te tvoje besede! Verjela sem, da so resnične, dasi jih nisem dovolj razumela. Zbolelo me je pretesno duševno obzorje in sklenila sem, da razbijem njegov ozki oklep. Mnogo večerov sem posvetila čitanju poučnih del in razglabljanju o življenju in svetu. Danes so mi tvoje besede mnogo jasnejše.«

»Tvoj duševni obod ni več tako skromen,« se ji je laskal mož.

»Sam veš, kakšen je... Sramote ti menda ne dela,« je toplo pristavila.

»A še vedno snuješ svoje socialno reformatorske načrte.«

»Saj moram za teboj... za tvojim združnim ognjem, da bom pomagala narodu do boljšega življenja. To je vseh žená dolžnost.«

Mož jo je v priznanje vroče poljubil.

Gospa Vida je bila res moderna žena v najboljšem pomenu besede. Z ostrino svojega duha in ranim izkustvom je motrila razmere v socialnem življenju in iskala pota do njihovega izboljšanja. Vsaka krivica jo je bolela. Mnogo je čitala in tudi pisala, in ko je izšla od neznane pisateljice zanimiva brošura »Njena kri«, ni nihče slutil, da je to njeno delo.

Njeno samevanje ni sosedom prijalo, onim Uradniškega doma celó ne. Gospa Vida je bila tamkaj skoro že mesec dni, in to je zadostno časovno razmerje za udomačenje. Na oknih Urad-

niškega doma so se pojavljali vedno nestrpnejši obrazi z istim izrazom nezadovoljstva.

»Ali ste že govorili z njo?«

»Ne! ... In Vi?«

»Kje neki?!«

Pač je tako, da ima vsaka socialna skupina in vsak stan svoj poseben pečat, svojo stanovsko barvo, da takoj spoznaš, kam kdo spada. Tako se dvigne vsaka socialna plast do neke višine. — A ženska ima poleg tega še svoj izraz, ki ne vemo, kam naj bi ga uvrstili: med slabost ali vrlino. To je radovednost, ki ji — vzeto v dobrem smislu — dajemo prvenstveno mesto med činitelji solidne izobrazbe. Ženska radovednost je — dasi najčesee zelo previdno popleskana — vendarle bistveno vedno enaka: ženska želi dognati, koliko njenega sveta tiči v tem in onem pojavu, zlasti v drugi ženski, s katero je v neki stalni podzavestni tekmi.

Tudi o gospé Vidi, ki je še niso poznale, ker je prej stanovala v nasprotnem delu mesta, so sostanovalke ugibale to in ono ... Lepa je, sveže in prikupljive zunanosti, bujnih las, ampak ... hm ... saj se da danes vse ponarediti. Njeno pohištvo — videle in precenile so ga ob dovozu skozi okno — je pač povprečno. Mož pa, naj je sodnik ali karkoli, je vedno le državni uradnik ... Dva čedna fantiča ima, to je res. A naj ne bo nanje preveč ponosna, bo že videla, kaj so otroci. In nazadnje ta njena izobrazba, ki jo tu pa tam omenjajo! Čitanje, bogata knjižnica, lep govor, resna vprašanja ... To ni še noben dokaz izobrazbe. Sicer pa je to najbrže le zunanost. Kakšna izobrazba naj bi to bila, če se skriva kot samostanka in se jih tako izogiba! Tudi so že dognale, da nima niti srednje šole ... No, s čim naj se torej toliko ponaša? ... Eh ...!

Tako se je sukal pomenek med to in ono radovedno žensko dvojico, ki je končno iztaknila ono znano, ki nima nobene korenine:

»Ali ste že slišali? ... Pravijo ...«

Slednjič so ugibanja in pomenki prenehali in Uradniški dom je sprejel gospo Vido v svoje območje takšno, kot je bila. Po dovršeni asimilaciji je utripalo življenje v svojem prejšnjem ritmu.

* * *

Pod stanovanjem gospe Vide je v pritličju stanovala dru-

žina državnega uradnika Zahoda. Kljub trojici živahnih fantičev, ki so naprtili materi precej skrbi, je bila ta dobro ohranjena, zdrava in čvrsta. Čeravno se ni vmešavala v vsakdanja ženska zanimanja, sta vendar bili njeno bistro oko in tenko uho stalno zaposleni in sta natančno doznali, kaj se dogaja v njih neposredni bližini. Zato je tudi kaj kmalu ugotovila, da je to, kar si šepčejo žene in celó njih služabnice pri razobešanju perila na skupnem dvorišču, le zavist.

»Mjeni pa ta gospa ugaja. Vidim, da ni na njej prav nič ponarejenega in ni niti sledu kakega lepotila. Naj jo puste v miru in naj se raje ukvarjajo s svojim opraviлом.«

Mož, ki so mu veljale te besede, je molče pritrnil.

Dan nato pa mu je dejala: »Vedno bolj se mi zdi, da sem ta obraz že nekje videla. A kje in kdaj?«

Mož je le skomignil z rameni. Bil je pravcato nasprotje svoje žene: tih, malobeseden in brez vsakega zanimanja za dogodke zunaj svojega delovnega območja. Pač pa je bil odličen uradnik; vesten in natančen ter do skrajnosti in skoro suženjsko vdan svojim predstojnikom. Ko je doma bežno prebral dnevnik, je segel po zabavni knjigi, ali pa je reševal z otroki uganke. Za hišne zadeve se ni brigal in so vse skrbi težale le ženina pleča. Vendar sta se dobro razumela.

»Prav nič te ne gane,« ga je ščipnila čez čas, ko ji ni odgovoril.

»Naj se za to zanimajo drugi, ki jih življenje ne tlači kot nas!«

»Kaj vedno godrnjavsaš in obupuješ! Tako ne prideš nikamor. Sicer pa mislim, da morajo delovati za zboljšanje življenja prav oni, ki jim gre slabo . . . Ti pa si kakor božje poslanje. Odkod ta tvoja narava, ta vzgoja?«

»Iz življenja! Delaj in molči ter glej, da si ne otežiš položaja! — Tak je njegov nauk. Sama tudi dobro veš, da ne moremo nič popraviti, uradnik celó ne. Kot državni nastavljenec se ne smem mešati v politično življenje. Politika je opasna, zlasti v tem nihajočem položaju.« »Ne zameri mi, če imam pri teh tvojih besedah občutek, kot da bi govorila voda in ne kri. Ali je to zavest in ponos izobraženca in moža državljanskih pravic! Končno pa — kako si razlagaš moje besede, kakor »delovanje«, »borba«? Ali razumeš v pojmu »borba« samo politiko — ono politiko in nizkotno štrankarsko politično rovarjenje? Ničevost

onih teženj, kjer ni niti sledu plemenitosti in višjega stremljenja, pač pa je na njihovem dnu sama razdiralna strast? ... Ali misliš to? — O, ne! To ni borba za pravičnost in poštenje, ni vzajemno gradbeno delo v prid ljudstva in njegove države! ... Jaz pravim, da je za to bolj učinkovito sredstvo — go-spo-darsko, so-cial-no delo.«

Beseda ji je bila proti koncu vedno ostrejša in rezkejša, na kraju pa izrazito poudarjena. Zazrla se je v moža in čakala odgovora.

»Težka reč, ki ji nismo kos!« je rekel ta po kratkem molku.

»Težka za strahopetce in obupance ter za jezičnike v gostilniškem in kavarniškem dimu. Razumljiva pa je in dolžnost za one, ki vedo ceniti nezmerno moč vzporednega smotrenega dela vseh, ki so enako tlačeni in imajo iste težnje ... Mari ni v našo sramoto, če napeljavamo svoje gospodarske moči na mline gospodarsko močnih poedincev in se povrh vsi srečni ponášamo s svojo modrostjo. Rekel boš, da mora biti tako. — Ne! To vodi v strastne in strašne medsebojne borbe. Mi pa, ki hočemo živeti, verujemo v boljše in jačje zakone narave — v vzajemnost, sodelovanje, medsebojno pomoč, ki omogočajo, da živimo drug ob drugem in ne drug nad drugim. Ti zakoni ostanejo naš kažipot!«

»Ne oporekam tem zakonom, ampak ... Glede tega vprasanja dobiš menda dobro somišljenico v gospe sodnikovi.«

»Saj se bom res skušala z njo seznaniti.«

»Lahko skušaš; le ne zabi, da je gospa žena višjega in uglednega uradnika.«

»Kako si v svoji skromnosti smešen! Če je gospa res tako demokratično izobražena in celó zadružnica, me ne bo odklanjala!«

Mož je prikimal in se nasmehnil s skrito željo, da bi se žena z gospo le seznanila. Bog ve, morda bi utegnilo to kdaj koristiti.

* * *

Mlajši sinček gospe Lončarjeve je nekega popoldne pri igri padel tako nerodno, da mu je curljala kri iz nosa. Gospa Zahodova, ki je to opazila skozi okno, je brž pritekla, ga dvignila in umila.

»Izkoristim to priliko,« si je rekla in ga odvedla gospe.

»Samo majhna otroška nezgoda,« jo je potolažila, ko ji ga je predala.

»Hvala Vam za ljubeznivost! Vidi se, da smo žene predvsem matere,« je rekla gospa Lončarjeva in odprla vrata sprejemnice.

»Izvolite trenutek k nam!« je vljudno povabila gospo Zahodovo.

»Hvala! A le za nekaj minut. Ne hotela bi Vas dolgo motiti, ker imava obe svoje nujno opravilo,« se je opravičevala gospa Zahodova in švignila s pogledom po preprosti, a skrbno in okusno urejeni sobi.

»Skrbna gospodinja ima dovolj pogovora s svojim delom, ki ji ne dovoljuje daljših pomenkov. Tako je menda tudi pri vas.«

»Saj smo kot navite ure, ker nam razmere nalagajo vedno večje dolžnosti. V nepretrganem delu drvi čas z bliskovito naglico. Seveda bi človeku teknil primeren oddih, a kdo naj me nadomesti? Za služabnico ni sredstev. Pri vas je s te strani malo drugače.«

»To je menda le navidezno,« se je nasmehnila gospa Lončarjeva. »Sicer pa če delo zmorem in me tudi veseli, zakaj bi se ga otresala? Delo nas krepi, jači moralna čuvstva in dviga duhá; delo je pesem življenja, zato je častno in naša dolžnost. Tudi je znano, da upravlja hišo najbolje le gospodinja sama. Seveda ji uspe to le do neke meje; mati številne družine ne more vršiti vseh poslov sama, sicer mora zanemariti svojo nalogo kot mati, ki mora biti učiteljica in vzgojevalka, ali pa se izčrpa do skrajnosti.«

»Tako je danes, draga gospa. Žena je suženj gospodinjstva in mora vse svoje telesne in duševne moči izčrpati le za telesni obstoj družine. Trdim, da je gospodinja prva in največja žrtev današnjih razmer.«

»Točno in resnično, gospa Zahodova. A kaj bi premlevali vzroke socialne zmede, ki leži nad nami kot svinčena para, ko so nam itak že dovolj znani! Upam si trditi, da je svet zabredel v to stanje tudi po krivdi žene. Ali se Vam ne zdi, da smo za skupne zadeve preveč brezbrizne in jih prepuščamo moškemu svetu in njegovemu suhemu razumu? In vendar gre nad tri četrtnine narodnega gospodarstva po naših rokah! Prepričana sem, da ne bo v javnem življenju ravnovesja med razumom in srcem, dokler ne bo žena krepko posegla vanj.«

»Zelo me veseli, da čujem iz vaših ust potrdilo mojemu mnenju. Le nečesa se bojim; — trenutno nismo za to zrele.«

S to opazko je želela gospa Zahodova izvedeti, kakšno je mnenje gospe Lončarjeve glede izobrazbe žene.

»To ni povsem točno. Naj omenim udejstvovanje žene za hišnim pragom. Dalje: kdo čuti vso težo današnjih dni bolj od žene-matere? Koga tlači kapitalistični gospodarski red bolj od žene-gospodinje? Naj bo v mestu ali na deželi, povsod se žena uveljavlja kot upraviteljica domače potrošnje. Kje je krivda, da ne more ali ne zna vršiti od narave poverjene ji naloge učiteljice in vzgojevalke? — S tem pa je že povedano, da je prva poklicana delovati za zravnavo socialnih neprilik, ki sesajo življenjske sokove njej in družini ter pehajo v onemoglost vse sloje od delavca in kmeta do državnega nastavljenca . . . Naloga današnje žene je trojna: skrbeti mora, da pride do prvih življenjskih potreb, do hrane in obleke s čim manjšimi sredstvi; drugič: da tako prihranjena sredstva obrne za čim cenejšo nabavo ostalih potreb: pred vsem stanovanjskih in kreditnih; tretjič: da vzgaja otroke v duhu vzajemnosti. — Tako bo, mislim, za zdaj dovolj krepko segla v življenjski tok . . . Prosim vas, ali je treba za to kako posebno zrelostno spričevalo? Le nekaj jasnih pojmov o vzrokih sedanje gospodarske in tudi moralne razrvanosti, dobre volje in vere v lastno stvar, pa pojde!«

»Ali se Vam ne zdi, da je ta vera dan na dan večja?«

»Ta vera ni še živa, ker so pred njo gospodarski motivi in v manjši meri zavest in globoko spoznanje. Vendar pa je res, da se zakon vzajemnosti vedno bolj uveljavlja v obliki zadružništva. Kdor ne sprevidi danes, tega bo prej ali slej prepričala bodočnost, da ni zadružništvo prevara, ampak ideja, zrastle iz skoro ugaslega, a večno živega etičnega vrelca: poštenja in pravice. Meščanke smo prve poklicane, da to pravo pot natančno proučimo in spoznamo. Ponašamo se s svojo kulturo. A čemu ta kultura, ako ni v blaginjo celotnosti, v materialno in moralno obnovo naše narodne občnosti! Zato si moramo žene prizadevati v prve zadružniške vrste.«

Gospa Zahodova je bila ob teh besedah tako zavzeta, da se ni niti zavedela, kdaj se je dvignila s sedeža, krepko tlesnila z rokama in glasno pritrdila:

»Da, to je naloga jugoslovenskih žen!«

Gospa Vida se je nasmehnila in motrila sosedo.

»Oprostite!« se je opravičila, ko je opazila njeno zadrego.
»Ta tlesk, Vaše kretnje in skoro tudi glas me spominjajo na sošolko ...«

»Na meščanski?« je hlastno vprašala gospa Zahodova, ki se ji je v hipu nekaj zasvetilo.

»Da! ... Na vogalu Gajeve in Vrazove ...«

Gospé sta se gledali nepremično.

»Mogoče mislite na neko Vero Osojnikovo?« je rekla gospa Zahodova s posebnim povdarkom in pokazala s kazalcem nase ... In Vi ... ti ... Vida Brišnikova, ali ne?«

Mêd tem ko je gospa Vida pritrdila, sta se že objeli in se vroče poljubili.

»Vida ... Jamica« ... »Vera ... Stržek«, sta si ponavljali svoje šolske vzdevke. —

Nekaj večerov sta po dolge ure obujali spomine na šolska leta in si razgrnili povestnico poznejšega življenja.

»Usoda je res čudna krivulja, Jamica!« je dejala Vera in ščipnila Vido za jamico sredi brade.

»In vendar sem ji hvaležna, da me je združila z nekdanjo načajivko Stržko, da moreva skupno na združno delo za boljšo usodo naše zemlje in krvi.«

---

*O mož, o žena! ne govori več »jaz«
reci »mi«*

*»Jaz« spenja okove še hujše,
»mi« jih drobi.*

(Napis na štitu palače konzumnega društva v Haagu.)

V zadrugi dobiš vedno najceneje. Mogoče je drugod še ceneje, a zato slabše.

Kupuj za gotovino! Le tako spoznaš, koliko in kaj moreš kupiti.

Važnejše je, da ti zadruga postreže z dobrim blagom kakor poceni.

Postati združnik se pravi zavarovati se.

Čim krajša pot od producenta do konsumenta blaga — to je zadruga.

Združništvo se ukvarja v svojem narodno gospodarstvenem delovanju z materijo, s pridelovanjem in razdeljevanjem blaga; vendar njega osnova, povod in cilji so duševni in krščanski.

(L. J. Hrdlička)

VAŽNA BESEDA GOSPODINJI

Vsaka družina je država v malem. Tudi tu je potreben red in smotreno gospodarstvo, ako hoče družina živeti srečno in zadovoljno.

Uradnik je odvisen od mesečne plače, ki jo izroči navadno ženi, da z njo vzdržuje gospodinjstvo, plača stanovanje, kupi potrebno obleko in še drugo kar je nujno za življenje. Državni uradnik dobi toliko plače, da krije lahko z njo le najnujnejše potrebe. Zato je ležeče na gospodinji, kako bo s tem pičlim denarjem gospodarila, da bo izhajala brez dolgov.

Vsaka gospodinja, pa tudi starejša in izkušena bode po vedno novih razmerah, cenah in potrebah primorana dobro premisliti, kako bo ravnala z denarjem, izpopolnjevati se bo morala v tem od meseca do meseca. Vsaka izpremema v dohodkih, bodisi zvišanje ali znižanje mesečne plače, izpremema v cenah blaga in živil, stanovanja itd. zahteva novih preudarkov in novih ukrepov v proračunu. Treba je napraviti čim natančnejši proračun za vsaki mesec naprej in to v okviru denarja, ki ji je dan na razpolago. Čim manjša so denarna sredstva in čim številnejša je družina, tem skrbneje bo morala preudariti, kaj je neobhodno potrebno za življenje in čemu se morajo odreči.

Najprej pride v obzir prehrana, stanovanje, obleka in kurivo. Temu sledijo pripomočki h gospodinjstvu, stanovanjska oprema, zdravila, higijena, vzgoja otrok in drugo. Pametna žena bo vedela, da ni mogoče varčevati n. pr. samo pri hrani, ampak mora varčevanje razdeliti, oziroma razširiti na vse potrebe enakomerno. Tako je kaj nesmiselno stradati zato, da boš elegantno oblečen, ali pa narobe, da bodeš skrbel samo za preobilno hrano, pa boš poleg tega zmrzoval in hodil v oguljeni suknji. Ali pa, da si bo gospodinja kupila pretirano drag krznen plašč, mesto da bi si kupila potrebno posteljno perilo.

Pogosto se pripeti, da nekateri ljudje prve dni v mesecu, dokler imajo denar na razpolago, lahkomišljeno zapravljajo za nepotrebno, da jim že proti sredini meseca primanjkuje sredstev za najpotrebnejše. V taki hiši ni reda, ni smotrenosti in se kaj rado maščuje z nepotrebni dolgovi in — prepiri.

V tem slučaju je treba energične roke, ki bo imela dovolj moči, da uravna gospodarstvo na pravi tir. V prvi vrsti je tu poklicana na odgovornost gospodinja, ki drži vajeti v rokah. Če ima količkaj ljubezni do družine in dobre volje, bo poskušala s smotrenostjo izboljšati položaj.

Ne velja pa to samo za gospodinjjo, ki mora nositi največji del odgovornosti, temveč tudi za vse ostale člane družine. Ni samo žena tu, da bo stiskala in čarala, odgovorni so tudi vsi ostali pri hiši. Vsak mora po svojih močeh podpirati skupnost ter se odreči nepotrebni stroškom, ki izvirajo iz osebnih nagnenj. Tako ne bo nobeden, ko vidi mater, kako se na vseh koncih in krajih omejuje — zahteval stvari, ki ne odgovarjajo skromnim hišnim razmeram.

Za vse je potrebna gotova vzgoja k varčevanju, skupnosti in discipliniranosti.

Kakor pa ni pametno brezsmiselno zapravljanje, tako tudi ni prav, če se pretirano stiska v gospodinjstvu. Konečno ni tukaj družina radi gospodinjstva, ampak narobe: pravilno gospodinjstvo je tu radi blagostanja družine.

Gospodinja ne sme pozabiti, da mora biti predvsem mati in žena. To je najvišja naloga žene. Mati naj vzgaja v otrocih veselje do dela in smisel za družinsko zajednico. Vsak izmed njih je član v družini in zato naj se vzgoji za skupnost, za katero se tudi žrtvuje če treba. Ako bo tako vzgojen, bo gotovo napredoval v življenju ter koristil človeški družbi.

Važna je delazmožnost posameznih članov družine, predvsem gospodinje. Pretirana potrošnja telesnih moči se vedno maščuje z boleznijo, kateri sledijo stroški za zdravnika, zdravila in delavno pomoč. Zato naj gospodinja pri vsej svoji vestnosti skrbi, da si ohrani zdravje s pravilno razdeljenim in zmernim delom.

Dobra gospodinja ne bo prezrla skrbi za bodočnost. Zato se bo zavarovala pred raznimi eventualnostmi kakor so: bolezni, nezgode, požar in slično — z večjimi ali manjšimi prihranki — kakršen je pač njen gnotni položaj.

Včasih bo mogoče hranila denar za kaj nujnega, n. pr. za šivalni stroj. Taki prihanki ji pridejo prav tudi za nepredvidene ugodne nakupe.

Opozarjam pa gospodinjo, da ne bo tudi v tem pretiravala, da bi stiskala samo za bodočnost in pri tem prezirala vsakdanje potrebe.

Povsod in vselej naj velja pravilo:

Premišljeno in zmerno varčevanje!

B.

Borci

Ivan Matelič

*Neróni še niso umrli. —
Brezkroni se kopljejo v krvi
zajetni, mižeči, verižniški črvi
na tronu.
Mi smo v pogonu, na vzponu,
mi ljudje.
Mi, oboroženi s srci in s kopjem duha,
mi, ki v nas kri plapola!
Za nas se nikdar nič ne začenja,
za nas se nikdar nič ne menja,
za nas se nikdar nič ne neha,
za nas je napeti napor uteha.
Ne upeha se sila,
le raste nam moč.
Moč energije,
ki vrta in rije,
moč transmisije,
ki poganja svet,
da je kot os razgret.
Mi, oboroženi s srci in s kopjem duha,
mi, ki v nas kri plapola!
Žubor naših dni resen je, strog,
z nami ustvarja že sedmi dan Bog.*

BOLGARSKA KUHINJA O POLETNEM ČASU

Poleti je v Bolgariji veliko bolj vroče ko pri nas in bi bil tam način kuhanja, kakršen je pri nas v navadi, skoro nemogoč. Bolgarska poleti prav malo kuha, njen jedilnik izkazuje za vroči poletni čas le taka jedila, ki se jedó ali sploh surova, ali pa mrzla, in pa taka, ki jih skuha — pek. Surove jedó paradiznike, kumare, paprike, poleg teh je izvrstna mrzla juha tarator, ki ga najdemo na jedilnikih vsake, tudi najboljše restavracije. Narejena je iz jogurta, kateremu se primešajo drobni kosci kumare, pest zrezanih orehov, nekaj drobno zrezanega peteršilja in se prilije precej olja. Po naših pojmih čudna jed, je pa res dobra in osvežujoča! Mrzla jed, ki je največkrat za večerjo, je ljutenica, o kateri pravijo, da je je sto vrst. Nekaj manj je bože, res pa je, da jo delajo povsod drugače. V Severni Bolgariji je v navadi tale: Na žerjavici se opeče kakih osem paprik, pet paradiznikov, dva velika melancana, vse to posoli in pokrije v posodi. V lesenem možnarju se stolče eno srednje veliko glavico česna, pridene soli, nato drugo za drugo opečeno in sedaj olupljeno zelenjavo, vse dobro stolče in močno zalije z oljem. To izvrstno jed se lahko hrani delj časa in se je s kruhom.

Jedi pa, ki jih skuha pek, je treba doma pripraviti, to se pravi, nekoliko opeči ali segreti. Vsega tega pa ne dela bolgarska kuharica na štedilniku, temveč na majhni okrogli, komaj četrť metra visoki pečici, ki se kuri z lesnim ogljem, taka pečica stoji kje na dvorišču ali že kjerkoli izven stanovanja, v velikih stanovanjskih hišah pa jih je videti na zunanjih hodnikih. Na ta način preprečijo, da bi se kvaril zrak v stanovanju in se enem loncu. Že nekaj let kuhajo tudi Nemke »Eintopfsgerichte«, prav tako se Italijani pollaščajo zadnja leta te navade. Ne samo da je manj dela s kuho, tudi cenejša je. Bolgari te vrste jedi zelo cenijo, saj so pa tudi res dobre.

S trga prinese vse potrebno navadno mož; še pred nedavnim časom je bilo to delo izrecno moška zadeva, danes pa že smatrajo, da sta mož in žena enako sposobna za ta posel.

Jedi, ki jih skuha pek, je prav dosti in zelo različnih. Ena teh je n. pr. račka z zeljem! Sodite same, če bi ne kazalo tudi pri nas skuhati kaj podobnega. Kuharica zreže zelje ko pri nas za dušeno zelje in ga popari. Segreje olja — v Bolgariji uporabljajo olje od solnčnic, ki je brez barve in duha —, nareže vanje čebule, ko se je ta zmeščala, pridene žličko paprike, nato dobro ožeto zelje, osoli, okisa, zreže kaka dva paradiznika zraven, dobro premeša, nato pa pokoplje v to zelje račko ali pol gosi, zalije malo z vodo in hajd s široko latvico — giveč imenovano — in njeno dobro vsebino k peku!

Tako kuha poleti večina meščanskih gospodinj in če greš po enajsti uri po ulici, vidiš lahko kar s promenade velike odprtine peči, v njih pa posodo poleg posode. Vse je že kuhano, sedaj se ohlaja. Čez dobre pol ure nato jih gospodinjje že raznesó na svoje domove.

Pa ne le mesne jedi, tudi postne, ki jih pripravljajo iz različne zelenjave, skuha pek. Navadno je vsake take, pri peku kuhane jedi toliko, da je ostane še za večerjo. Ker je začinjena z oljem, jo je mogoče jesti zvečer mrzlo in je prav tako okusna ko topla. Zopet odpade kuhanje!

Ta način kuhanja pri peku je gotovo zelo priporočljiv. Koliko brig in truda je prihranjenega gospodinji, koliko kuriva prištedenega! In kar je mogoče drugod in je pametno, zakaj bi se ne dalo izvesti tudi pri nas? Samo začeti je treba! Naše gospodinjje so iznajdljive, morda bodo te vrstice le dale pobudo za kako olajšavo pri delu v kuhinji. Namen bo dosežen, ako si bo lahko olajšala svoje gospodinjsko delo vsaj toliko, da se bo utegnila poleg vsakodnevnih skrbi posvetiti še čemu, kar bi ji dvignilo duha od enolične vsakdanjosti!

Skoro vsaka nova stavba, ki se danes zida v našem mestu, ima v pritličju trgovske lokale. Da, celo v takih, v katerih jih do sedaj ni bilo, so pritličja adaptirali za trgovske lokale. Ni čuda, če premnogi ljudje špekulirajo, da odvarjajo večje in manjše trgovine, ki radi hude konkurence vegetirajo in pridejo kmalu v konkurz. Kaj radi potem zabavljajo o zadrugi.

JODIRANA SOL IN DRUGO

Poljanec dr. J. L.

»Ali nimaš morske soli na zalogi«? sem vprašal pred leti predsednika naše Nabavljalne zadruge. »Nimam je in je ne morem dobiti.« — »Odkod je inozemska sol, ki jo zadruga prodaja članom?« — »Avstrijska je.« — »Je jodirana?« — »Seveda je.«

Odsihdob se je pri nas mnogo izpremenilo. Poleg prejšnjih solarn na otoku Pagu in pri Stonu smo izgradili nove pri izlivu obmejne Bojane v Jadransko morje, ki merijo 8,6 km², da državna uprava monopolov lahko iz njih zalaga vso državo samo z domačo morskno soljo. Kljub temu še uvažamo morske soli iz Alžira in Maroka, ker je cenejša; tam se namreč v mnogih slanih jezerih na gladini kar sama dela skorja iz soli, ki jo je treba samo posneti, zdrobiti, odposlati.

Morska sol pa ima poleg kuhinjske soli ali natrijevega hlorida v sebi še vedno malce magnezijevega hlorida, ki zelo hlastno vpija vlago iz zraka. Zato zgrmadijo v solarni pri Bojani sol iz solnih gred na kupe ter jih pokrijejo z morskno travo in slamo; tu sicer sol zgubi na zraku 5—10% svoje teže, toda zračna vlaga izloči iz nje skoro ves magnezijev hlorid. Vendar se tudi taka morska sol, če jo hraniš v vlažnih prostorih, — tudi v kuhinjah, ki se ne zračijo dovolj med kuho in po njej —, rada razleze in raztopi. Tudi je ne moreš v solnjači postaviti na mizo kot začimbo, ker je preveč debelozrnata. Vendar naši Primorci radi segajo po njej in po pravici; zakaj vedno vsebuje tudi mrvico joda ali pravilneje rečeno natrijevega jodida.

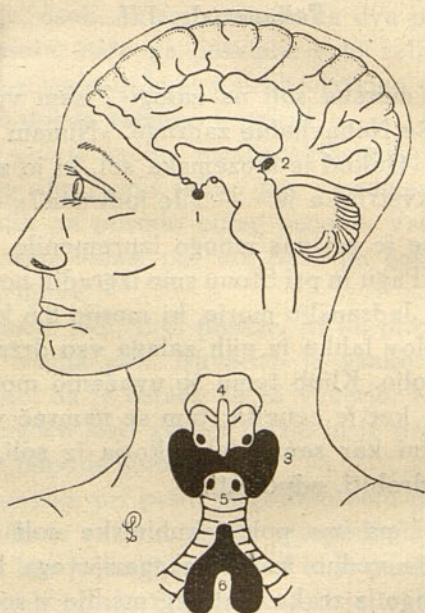
Zvarjeno sol dobivamo v naši kraljevini v Kreki pri Dolnji Tuzli. Iz globočine, kjer je voda iztopila iz solne gline soli, črepajo slanico in jo grejejo, v a r i j o, izparivajo v kotlih ob niz-

kem pritisku. V kotlih se izločajo drobna zrnca kuhinjske soli, ki jo prodajajo kot zvarjeno sol.

Mnogo večje solovarnice ko mi imajo Avstrijci v Salzkammergut; odtod, posebno iz Ausee-a jo dobivamo po monopolski upravi mi tu na severni meji. Avstrijci primešajo slanici, preden jo zvarijo, na 1 kg kuhinjske soli 5 miligramov natrijevega jodida (Na Y); to je njihova jodirana kuhinjska sol.

Zakaj sol jodirajo, to naj pokažejo naslednje vrste.

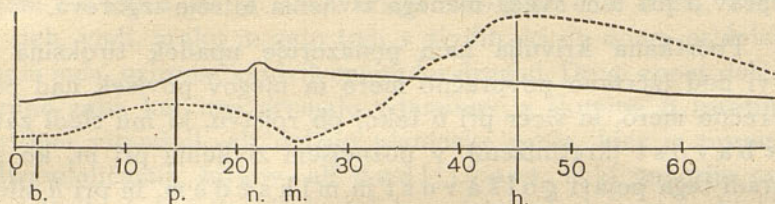
Slika 1.

Človeška glava in vrat z žlezami vložnicami: 1 možganski podvesek, 2 češerika, 3 golšnica, 4 grgavec, 4 obgolšnice, 6 rastna žleza (priželjc).

Ob grgavcu (Adamovem jabolku) leži žleza golšnica (glej sliko 1.); pri zdravem človeku tehta 30—60 gramov in jo jedva otipaš, če pa zboli, nabrekne (ljudje pravijo, da imaš debel vrat) ali močno izraste v golšo. Golšnica ni običajna žleza kakor n. pr. slinavke, ki izločajo v stanicah slino in ta izloček oddajajo ustom. Golšnica marveč na svojski način preceja in predeluje krvne sestavine in v loček vrača krvi

kot pobudnik ali hormon tiroksin, ki vsebuje do 65% joda. Tiroksina je v krvi nekako 50 miligramov ali $\frac{1}{20}$ grama. Skozi golšnico preteče na dan okoli 60 l krvi; ker ima človek nekako 5 l krvi, se vsa kri precedi dnevno dvajnajstkrat skozi golšnico. To dejstvo samo že dokazuje, kako važna je golšnica za život.

Slika 2.

Krivulji, ki ponazorujeta porast in vpadek jodotirina v krvi; čim višja krivulja, tem več, čim nižja, tem manj je jodotirina. Števila pod vodoravno črto pomenijo leta: b = behavost, p = porast ob spolnem dozorevanju (puberteti), n = porast ob nosečnosti, m = vpadek in miksedom, h = silni porast ob Basedovem bolenu.

Nekaj desetletij je namreč od tega, ko so poleg prirodoslovcev tudi zdravniki smatrali golšnico kot nekako pokrneno žlezo, ki je brez pomena za život ter priporočali temeljito operacijo cele žleze, če je golšnica obolela ali se črez mero povečala. Toda prav kmalu so spoznali svojo usodno napako; zakaj operirani bolniki so ali duševno otopeli in se nabuhnili od sluzaste tekočine, ki se je nabirala pod kožo, ali pa so jih lomili strašni krči, ki so jim podlegli. Danes zdravnik nikdar več ne izreže cele žleze!

Hormon tiroksin pospešuje rast, ureja vso telesno presnovo (uporabo kisika v telesu) in posebno jako vpliva na živčevje in po živčevju na vse duševno življenje. Primeri: Dovajali so poizkusni živali 1, 2, ... 10 miligramov tiroksina in doznali, da se je telesna presnova zvišala za 2, 4, ... 20%. Žabje paglavce so pitali z živalsko golšnico; paglavci so hiteli s preobrazbo in se kmalu prelevili v žabice, velike kakor muhe. Če pa pitaš z golšnico kokoši, se ogolijo sredi poletja in novo perje nima v sebi barvil. Tiroksin lahko primerjaš zaklopnici, ki s svojim delovanjem dovaja človeškemu živlenskemu motorju manj ali več goriva, tako da naš život počasneje ali hitreje izgoreva kakor sveča s kratkim ali dolgim stenjem.

Izčrtana krivulja v sliki 2. naj v obrisu predoči, kako v krvi za našega življenja narašča in upada množina tiroksina; tu vidiš pri *p* posebe porast za spolne dozorelosti, pri *n* pa porast pri ženah za nosečnosti. Ali se temu čudiš? Saj je spolna zrelost višek v našem življenju, noseča žena pa se povzpne prav v tem stanju do najvišje telesne in duševne popolnosti, čeprav ji pri tem sveča njenega življenja hitreje izgoreva.

Počrtkana krivulja nam ponazoruje upadek tiroksina v krvi pod izčrtano povprečno mero in njegov povisek nad povprečno mero, in sicer pri *b* takoj ob rojstvu, ki mu sledi zato *b e b a v o s t* (kretinizem), v poznejšem življenju pri *m*, ko se zaradi tega pojavi *g o l š a v o s t* in *m i k s e d e m*, in pri *h* silen porast, ki povzroča *B a s e d o v o v o* bolenje.

Otrok, čigar golšnica prirojeno vloča v kri premalo tiroksina, zastane v rasti, topo gleda, dobi tanke, sloke noge, toda napete ustne in trebuh, nagubano starikavo kožo in vdrtni nosni koren. Shodi pozno ali sploh ne shodi, govoriti ne more, v prav hudih primerih ga je treba nebogljenca še v poznejših letih pitati — žalostna slika *b e b č k a*, ki ga poznamo iz našega Pohorja in Kozjaka.

Kadar se golšnica izrodi iz tega ali onega vzroka v poznejši starostni dobi, tako da vloča premalo tiroksina, tedaj hkrati močno naraste v golšo, in sicer v *t r d o g o l š o*. Bolnik polagoma otopi, telesno počasno presnavlja, telesna toplina se mu zato nekoliko zniža, pod kožo se nabira sluzasta tekočina, ki mu podaja nekak zabuhel izraz; odtod imenujejo zdravniki to bolenje miksedem (mikse = sluz, oidema = otekline). Ta bolezen bi se tudi pojavila, če bi bolniku izrezali vso golšnico ali če bi mu jo pokvarili — z nepravilnim obsevanjem.

Povsem drugačen bolezenski značaj kaže človek, ki mu golšnica tako ali tako (večkrat se tu vmešava druga žlezica vložnica pod možgani, takozvani *p o d v e s e k*) vloča v kri *p r e v e č t i r o k s i n a*: vsa njegova presnova se pospeši, vse snovi, posebe tolšče izgorevajo hitreje, prvotna prijetna živahnost in duševna razgibanost preide prav kmalu v živčno dražljivost, srce utripa hitro in značilno izbuljene oči dokazujejo, da so krvne žile in mezgovnice na dnu očnice prenapolnjene krvi. Zdi se, kakor da so takemu bolniku oči ob silnem nenadnem strahu — stalno osteklenele. To so glavni bolezenski znaki

takozvanega Basedovovega bolenja; tudi tu golšnica rada nekoliko zateče, a ostane mehka, mehka golša.

Najzanimivejše pa je, da sta se bebavost in golšavost po nekaterih krajih nekako udomačili, pri nas n. pr. na Pohorju in Kozjaku, drugod v Evropi po Osrednjih Alpah, Karpatih in Pirenejih. Učenjaki so ta izredni pojav mnogo raziskovali; zdaj meni večina, da je v teh krajih zato golšavost doma, ker je v tleh, vodi, zraku in zato tudi v živilih, ki jih doma pridelajo, manj joda, oziroma jodovih spojin ko drugod. Drugi zopet dolžijo hrano zato, ker ima premalo vitaminov iz skupine B (protinevritični vitamini), ali dolžijo planinske osoje, kjer je premalo ultravijoličastih žarkov, ali dedljivost, neki govorijo celo o golšnih studencih, hišah, šolah, vojašnicah, kakor da bi bila golšavost nalezljiva. Vse kaže, da v tej stvari še ne gledamo jasno. Oni, ki iščejo vzroke golšavosti v nedostatku joda ali jodovih spojin, se po pravici sklicujejo na naše jadransko obrežje, kjer res ne poznajo golšavosti, ker so v zraku in v zemlji zaradi morja vedno mrvice jodovih soli. Prav tako na splošno ni golšavosti v pokrajinah, katerih tla so nekdanj nastala kot morske usedline, n. pr. Apneniške Alpe, Kras, sploh veliki del Dravske banovine, kot usedlina nekdanjega Panonskega morja, in ki kot take vsebujejo iz morske slanice vedno malce jodovih spojin.

Pohorje in Kozjak pa sestavljajo drugačne kamenine, kakor granit (pravilno tonalit), gnajs, blestnik in praskrilavec, ki so jih prej skupno nazivali pragorje, ker so mislili, da so se te kamenine ponajveč strdile iz žarje in da tvorijo prastare plasti zemeljske skorje. Zdaj trdijo zemljeslovci, da so tudi te kamenine (sicer ne vse), bile nekoč usedline iz vode, da pa so se pod vplivom vroče žarje pod seboj, ki je privrela iz zemeljske znotranjosti, tako preobrazile, da jim ne zaznaš več prvotnega lica. Moje zasebno mnenje je, da je visoka toplina zemeljske žarje v dolgih vekih izgnala iz prvotnih usedlin skoro vse dokaj hlapljive jodove spojine, tako da sta zdaj Pohorje in Kozjak res joda revna.

Če zavisi bebavost in golšavost od premajhne množine tiroksina v krvi, potem se da temu kaj lahko pomagati; treba je pač zelo oprezno dovajati krvi joda, ki ga nato golšnica pretvori v tiroksin. Pri bebčkih so najprej res poizkušali z majcenimi mrvicami joda; včasih so uspeli, kmalu pa so se pokazale

tudi zle posledice. Zdaj poznamo učinkoviti hormon golšnice, tiroksin (prej so ga imenovali jodotirin); Anglež Kendall ga je leta 1919 izločil iz živalskih golšnic v kristalcih, Harrington pa leta 1929 čistega. Je to neka jodasta aminokislina. Zdaj lečijo bebavost s samim jodotirinom in dosežajo baje s tem zdravilom prav lepe uspehe; toda lečiti je treba trajno in zdravilo je drago, da se morejo z njim okoristiti pač le bogati poedinci.

S primerno hrano se tudi nekaj doseže; tako priporočajo krešo, salato in česen, ki vsebuje izmed vse zelenjave največ joda, priporočajo dalje morske ribe, posebno slede (slanike) in jeterno (ribje) olje. Prej so zdravniki mislili, da je prav jod učinkovita sestavina jetrnega olja, zdaj pa vemo, da z njim dovajamo telesu pred vsem redkega protirahitičnega vitamina *D*.

Zdravoslovci pa bi radi izlečili bebavost in golšavost v širokih narodnih plasteh, saj je v Osrednjih Alpah skoro vsak tretji človek golšar. Zato so predlagali, naj se živlom pridaja prav malo natrijevega jodila v takem naslastilu, ki ga mora vsak človek uživati, to je v kuhinjski soli. Tako so Avstrijci dobili svojo jodirano kuhinjsko sol, za njimi pa smo jo prevzeli tudi mi tu na severni državni meji.

Preglej še enkrat povprečno krivuljo za tiroksin v krvi! Mogoče drži tvoja lastna krivulja že više nad njo, a si kljub temu še vedno zdrav in normalen; toda če uživaš preveč jodirane kuhinjske soli, lahko polagoma prideš iz dežja pod kap ter se znajdeš nekega dne med pravimi basedovovci. Danes je splošno znano, da učinkuje že sama kuhinjska sol, zavžita v preveliki množini kot strup, kaj pa naj še porečeš o jodirani soli. Saj se vendar nismo vsi rodili v golšnih Osrednjih Alpah, da bi naša tiroksinska krivulja ležala pod povprečno mero ter bi jo bilo treba umetno dvigati z jodirano soljo. Človek potrebuje dnevno kvečjemu okoli 30 gramov kuhinjske soli, a še od teh gramov jih je nekaj že v mesu, jajcih, mleku, najmanj v rastlinski hrani. Jedi ne smeš nikdar tako osoliti, da prevladuje okus po soli nad drugimi!

Zdrava golšnica pravilno deluje, če ji dovajaš s hrano dnevno 50—80 gam joda (1 gama je $\frac{1}{1000}$ miligrami ali $\frac{1}{1000000}$ grama); teh 50 gam pa dovedeš telesu že, če zaužiješ na dan samo 10 gramov jodirane soli.

Kaj pa mi more škoditi ta mrvica jodovega natrija v kuhinjski soli, tako se bo tolažil ta ali oni, kakor se na isti način

ob merici alkohola tolažijo drugi. Prav, prav, ko bi le ne bilo takozvane anafilaksije, to je nenadno povišane občutljivosti za tak in tak strup. Če brizgneš budri pod kožo 1 miligram raztopljenega kurjega beljaka, bi deloval kot tuja beljakovina strupeno, toda živalca izloči takoj protistrupe in zato se ne pojavijo nobeni bolezenski znaki; če pa ponoviš isti poizkus čez 15—20 dni z $\frac{1}{500}$ miligramama, pogine živalca v nekaj sekundah. Čebelarji so, kakor vemo, precej odporni proti čebeljim pikom in jih mnogo prenesejo; toda njih odpornost ima svoje meje in nov pik po tolikih izproži hudo zastrupitev. Kaj se tu godi, tega ne vemo; zdi se, kakor bi se strup nekje nabiral; ko pa je zaloga zvrhoma polna, zadošča premajhna količina, da vsa zaloga prekipi, se razlije po telesu ter ga zastrupi.

Tako je tudi z jodirano kuhinjsko soljo; dolgo, mogoče zelo dolgo jo lahko uživaš, čezmerno uživaš brez zlih posledic, nenadoma pa se pojavijo silni znaki Basedovovega bolenja.

Res so se kmalu začeli oglašati tudi zdravniki, ki so svarili ljudi, naj ne uživajo jodirane soli. Na vseučiliški kliniki v Münchenu so dognali v 37 slučajih, da se je po uživanju jodirane kuhinjske soli čezmerno razvila golšnica ter povzročila Basedovovo bolenje. Nemški zdravniki zdaj ne puščajo v avstrijske kopeli in letovišča, kjer se običajno rabi jodirana kuhinjska sol, nobenega bolnika, ki o njem le sumijo, da se nagiba k basedovovcem.

Ker smo že pri jodovih preparatih, oglejmo si še neke druge! Mnoge ustne vodice, zobne paste in dr. vsebujejo jodovih spojin, »razkužilnih«, kakor pravijo. Ogiblji se jih, če ne poznaš točno njih sestava, ki se navadno skriva za zvenečimi imeni. Za zobe in usta zadoščajo povsem: zobna ščetka, zmeljčeni zobni prašek in zelo razredčena raztopina alkohola ali vodikovega prekisa (H_2O_2), najboljša pa je kar mlačna voda, s katero si po drgnjenju obilno izpereš in očistiš zobe in usta.

Besedo še o raztolščilih. Saj veste, da vladajo danes med ženskim svetom vitke črte in tanki obrisi. Če si okroglega stasu, ti šepetajo ali tudi kričavo po časopisih priporočajo tako in tako raztolščilo, ne povedo pa, da ga navadno sestavljajo jodove spojine, ki sicer res pospešijo telesno presnovo, tako da posebno tolšče hitreje izgorevajo. Povem vam pa, če bi bil še živ, ne hotel bi biti čez 10 ali 15 let v živcih take iztenjene »modne dame«.

Na sliki 1. vidiš zaradi nazornosti v izrezih ob golšnici še štiri kakor riževa zrna debele, 2—5 centigramov težke žlezice ob golšnice, v resnici pa jih golšnica zakriva. Obgolšnice vložajo v kri zdrizast pobudnik paratirin, ki uravnava telesno toplino in urejuje telesno presnovo s kalcijem, ali recimo z apnom, ki po sebi širi in nekako hromi mišice. Če izrežeš obgolšnice, se pojavi tetanija s silnimi krči, kakor sem to opisal v začetku tega sestavka.

Naša Nabavljalna zadruga se vestno trudi, da preskrbuje svojim članom in njihovim rodbinam cenениh, dobrih in zdravih živil. Zato sem prepričan, da bo rada sprejela te-le navete:

1. V mesečnih cenikih naj točno navede, da prodaja avstrijsko jodirano sol.

2. Kakor za druge predmete, n. pr. za sprazeno kavo, kakao in dr. naj preskrbi tudi za to sol vrečice z istim natiskanim napisom, da bodo člani vedeli, kakšno sol kupujejo.

3. Za one člane in njih svojce, ki ne marajo jodirane soli ali ki je sploh ne smejo uživati, naj ima v zalogi tudi kreško zvarjeno sol, ki pa vsaj naj ne bo dražja od tuje, če že kot domač pridelek ne more biti cenejša.

Basedovovcev med nami ni malo; ni treba, da bi to število z jodirano soljo še pomnoževali.

Naš prapor

Kakor se je po vesoljnem potopu pojavila na nebu mavrica kot znak miru in sprave in kakor jo še dandanes po nevihti večkrat razpne mati narava v mogočnem loku na nebesnem obloku, tako je tudi na prvem povojnem kongresu mednarodne združne zveze l. 1921. v Baslu zaplapolala združna zastava v mavričnih barvah v znak pomirjenja in združenja vseh narodov kot simbol združnikov vsega sveta.

Naš mavrični prapor je sestavljen iz osnovnih barv spektruma, v katerem so zastopane vse barve vseh narodov in tako ponazoruje idejno združitev vseh narodov.

Ta prapor, ki se boči na nebu vse veke od stvarjenja sveta, bo tudi v naših vrstah plapolal večne čase. Pod njim se bomo zbirali združniki vsega sveta ter skupno delovali za blaginjo in bratstvo vseh ljudstev. Pod njim bomo korakali z drugimi narodi tudi mi lepši bodočnosti naproti.

Vsi za vsakogar, vsakdo za vse!

Union

bonboni
karameli
čokolada
deserti

Če dober poželiš si tek
in pa življenje zdravo, mlado,
omisli si najboljši lek:
priznano **UNION ČOKOLADO!**

A če te v grlu ščegetâ
in hripa straši po deželi,
te bodo oprostili zla
izborni **UNION KAMELII!**

Če pa še karamelov čar
bi tu pa tam bil kdaj zastonj,
kot zadnja pomagala stvar
bo: **KIKI-BRONHI UNION!**

Če simpatij si damice
iskal doslej zaman s pokloni,
še eno sredstvo, bratec, je:
poskusi z **UNION-BONBONI!**

Morda ti pa za čustva ni
in rad bi samo bežen flirt?
V slučaju tem, zapomni si,
pomaga **UNION DESERT!**

ŠOLA IN DOM

Da ne bo prepozno.

Vsak otrok ima svoj poseben značaj, je bolj ali manj nadarjen, dovolj ali premalo razvit. Vsi otroci istega razreda pa morajo predelati in si osvojiti isto snov, iti isto predpisano pot. Prenapolnjen razred in kratko odmerjeni čas ne dovoljujeta, da bi mogel učitelj v šoli postopati individualno, to pomeni, da bi pri podajanju učne snovi upošteval značaj in duševne zmožnosti vsakega poedinca ter se ukvarjal s posameznim otrokom. Radi tega se more pač tudi dom potruditi ter pomagati šoli in otroku. Žal, da se to godi le poredko.

Ko se bliža semester, ko bo otrok kmalu prinesel izpričevalo, šele tedaj se nekateri starši spomnijo, da bi bilo dobro vprašati v šoli, kako kaj uspeva njih »študent«. No in če tedaj zvedo, da ni vse tako, kot bi moralo biti, se začne doma gorje. Očitki na levo in desno, razburjanje, otrok se sili k intenzivnejšemu učenju, nemir in strah rasteta iz dneva v dan tako pri otroku kot pri starših vse dotlej, dokler ni izpričevalo končno doma.

Vse to nepotrebno razburjenje in strah bi starši lahko prihranili sebi in otroku, če bi bili redno ali vsaj pravočasno šli vprašat v šolo. Tedaj bi bili takoj v začetku zvedeli, kje otroka »čevelj žuli« in lahko pravočasno poskrbeli za primerno pomoč.

V prvem začetku se da z lahkoto zamašiti vsaka poedina »luknja«, zadnje dni pa je to težje, ker se vrzeli množe in so vedno širje. In če je otrok preveč zaostal, tedaj mora mnogo sedeti pri knjigah, kar je zdravju škodljivo. Prosti čas, ki ga je imel prej za oddih in igro, se sedaj zelo skrči ali celo odpade. In čisto naravno je, da potem organizem od dolgega sedenja in

prenapornega duševnega dela oslabi. Ni čuda, če srečujemo tedaj na ulici majhne in velike študente vse blede in upadlih lic.

Vsemu temu se izognemu z malo dobre volje. Pravočasno pojdemo vprašati v šolo in potem mirno doma pogovorimo z otrokom vse nedostatke in slabosti ter skušajmo tako pridobiti njegovo zaupanje in izpričevalo nas ne bo razočaralo tudi tedaj ne, če bi bilo slabo, ker zavest, da smo sami in otrok napravili svojo dolžnost s tem, da smo se potrudili, nas pomiri.

Domače naloge.

Marsikaterim starišem povzročajo nemalo skrbi in jeze. Mnogo se je že prelilo črnila zanje in proti njim, toda nič ne pomaga. Šola jih smatra za absolutno potrebne, brez njih se ne upa zadostiti zahtevam, ki se ji stavijo danes. Kakor prinašajo v hišo mnogo jeze in vznemirjenja, vendar imajo domače naloge tudi mnogo dobrega na sebi.

V domačih nalogah — če se za nje stalno zanimajo — imajo starši najlepšo kontrolo o šolskih uspehih svojega otroka. V domačih nalogah se otrok izkaže, navaja se k samostojnosti. Tu se zrcali njegovo znanje, napredek, duševna zrelost in pridnost, oziroma nasprotno: zaostalost, neuspehi, lenoba, še ne dovolj razvita duševnost.

Kakor vsako delo, tako vsebujejo tudi domače naloge premnoge vzgojne vrednote. S tem, da mora otrok izvršiti neko nalogo, mu je naložena dolžnost, da nalogo sploh izvrši in se tudi potruži, da jo pravilno izvrši. S takim vsakodnevnim delom si otrok privzgoji najlepših čednosti, ki jih potrebuje v življenju, kakor so vestnost, točnost, red, temeljitost, skrbnost in končno radost nad uspelim delom, nad lastno močjo — znanjem. To so čednosti, ki odtehtajo nadarjenost.

Kdaj naj otrok doma dela? Takoj po jedi ne! Tudi zvečer ne! Najpripravnejši čas so popoldanske ure, ko je v sobi še svetlo. Če je naloga predolga, naj se napravi kratek odmor. Toda otrok naj se ne gre igrati od še nedovršene naloge. Sicer pa navajajmo otroka, da izvrši svoje naloge zaporedno in vestno, naj ne bo prepočasen, pa tudi ne površen.

Važno je tudi, kje se otrok uči, kje dela svoje naloge. Odkazati mu moramo najsvetlejši prostor. Sedi naj pravilno in tako, da prihaja svetloba od leve strani. Paziti je tudi, da ga drugi pri delu ne motijo, kakor mlajši bratci in sestrice, pomi-

vanje posode, šivalni stroj, razgovor v njegovi bližini. Vse to moti in odvrtača pazljivost otrokovo ter ga dela nervoznega.

Starši naj izvršeno nalogo pregledajo ter napravijo svoje opazke, ampak dobrohotno in mirno, brez pretirane strogosti in vznemirjenja.

Domače naloge vzamejo otroku vse pre-mnogo prostega časa. Zato bi šola morala paziti, da otroka ne preobremenjuje, da ne daje preveč, pretežkih in predolгих nalog.

Fanton

Smatram, da je združništvo najboljše gibanje našega časa. Njemu naj bi posvetila svoje sile naša mladina, ki hoče služiti narodu. Če bi bil mlad, bi napravil tako. Upam pa, da bom tudi sedaj lahko kaj napravil za združniško stvar pri svojih domu.

(Tolstoj v pismu na znanega združnika Totomianca.)

Milijoni ljudi

uporabljajo in hvalijo
že nad 50 let

Šmol - pasta

Šmol-pasta čisti, barva, daje
čevljem sijaj in konzervira usnje

CLIO ŠUMEČA LIMONADA
v tabletah po 50 par

je odlična brezalkoholna osvežilna pijača za
staro in mlado. Izdeluje se iz prvorazrednih,
zdravju koristnih snovi in je radi svojega
izvrstnega okusa ter prijetno osvežujočega
delovanja že mnoga leta nad vse priljubljena

Union KAKAO

Hočeš dobri gospodinj
lep napraviti poklon?
kupi ji v trgovini
le KAKAO UNIONI

Daj, da blažena poduha
to dehtečo, rjavo snov,
pusti, da nato jo skuha
in ko zajtrk bo gotov

bo družina te objela,
striček boš ji in patron
in zahvalo večno pela
bo KAKAO UNIONI

KRIMINALEN DOGODEK

Minh P. G.

Učitelj je prejel od gospoda N. N. pismo te-le vsebine:

»Spoštovani gospod učitelj! Dogodek kriči do neba! Sicer sem človek, ki razumem otroške nagajivosti, toda kar se je včeraj pripetilo, presega že vse meje. Včeraj proti večeru, bilo je okrog šeste ure, sem poslal našega Julija k mesarju, toda fanta ni bilo od nikoder. Moja žena je bila v skrbeh in mislili smo že vse mogoče. Končno je prišel ves objokan. Trepetajoč po vsem telesu je pripovedoval, da sta ga napadla na cesti dva večja fanta, ga zavlekla v vežo, mu odvzela nožek, nakupljeno blago in ga še zaprla v neko pralnico. Kar pol ure sta ga držala v pralnici. Zahtevam, da oba fantalina eksemplarično kaznujete in da pride ta pripetljaj na prihodnjem roditeljskem sestanku na dnevni red. Ako ju boste samo ukorili, bom protestiral, ker nočem biti sokriv, ako bodo iz teh dveh potepuhov nekoč zločinci. Dogodek smrdi do neba!

S spoštovanjem

N. N.«

Okradla in zaprla v pralnico! To je res višek! Toda kot učitelja ga to pisanje ni spravilo iz ravnotežja, kajti v predalu ima še vse polno takih pozivov, ki kličejo na pomoč proti sirovosti današnje mladine. To so dokumenti nehotnega humorja. Mogoče je pa le kaj resnice, si misli učitelj in se loti preiskave.

»Kdo sta tista dva velika fanta, Julij, ki sta te včeraj napadla?«

»Tonček in Borut iz četrtega razreda.«

Julij je majhen, neznamen in bojzljiv sedemleten otrok, tista dva »goljata«, ki sta ga napadla, okradla in zaprla, sta eno leto starejša. Učitelj pokliče oba »nadobudna nepridiprava«,

dva majhna prebrisana fantiča, ki ne napravljata ravno vtisa »roparskih vitezov«.

»Sedaj pa povejta popolnoma po pravici, kaj sta včeraj napravila z Julijem.«

»Včeraj zvečer,« pravi Tonček, »sva srečala Julija na cesti. Pa sva ga vprašala: Julij, ali se boš igral z nama — ječo? ‚Da!‘ je rekel in smo začeli.«

»Jaz sem bil jetniški paznik,« se oglasi vmes Borut.

»No, kaj si bil pa ti, Tonček?«

»Jaz sem bil šofer na ‚Zelenem Henriku!‘ — Tako se namreč imenuje policijski avto v N., s katerim prevažajo »boljšo gospodo« s policije v jetnišnico. Tončkova mama je imela star otroški voziček, na katerem je vozila časopise iz mesta v predmestje. Zvečer usodnega dne je Tonček peljal prazen voziček, ki so ga bili otroci krstili za Zelenega Henrika, domov.

Policijski voz in jetniški paznik, — torej je manjkal le še zločinec in ravno tedaj je prišel nasproti Julij z zavitkom, v katerem je bila klobasa. Iskrecih se oči sta mu razložila načrt in Julij je bil takoj pripravljen, da bo sodeloval pri kratkočasni in zanimivi igri. —

»Popolnoma pravilno smo šteli, kdo naj bo zločinec in žreb je odločil Julija.«

Seveda ni pri štetju bilo le golo naključje, ampak sta naključju pomagala Tonček in Borut, da bi ne bilo njima treba igrati podrejene vloge.

Julij je torej prišel na Zelenega Henrika. Odhod! Skozi temno vežo na dvorišče in desno v pralnico.

Toda stoj! Borut je v časopisu čital, kako je treba postopati z aretiranci, predno pridejo pod ključ: vsakega je treba prej preiskati. Torej so Juliju temeljito prebrskali žepe in mu odvzeli žepni nožek. Kakšen paznik bi bil to, ki bi pustil jetniku orožje! Nato sta razmišljala ali sme Julij vzeti s seboj v ječo zavojček s klobaso. Borut je branil svoje naziranje in dokazoval, da bo moral Julij od sedaj živeti ob kruhu in vodi. In tako sta se zedinila ter zaplenila deset dek klobase.

Pred pralnico so Julija iztovorili, ga potisnili noter in vrata zapahnili, da je zaškripalo. Do tu se je vse izvršilo v popolnem soglasju in redu. Sedaj se pa začne krivda jetniškega paznika in šoferja Zelenega Henrika. Prijetnemu vonju okusne klobase, do tedaj vestna in stroga uradnika, se nista mogla ubraniti.

Dišeča klobasa pa mladostni apetit in zaplenjen nožek, to so bili trije tovariši kot volk, koza in zelje, katerim ni preveč zaupati. »Galjota« sta si po kratkem obotavljanju odrezala tanek košček, kot bi ga bil s sabljo odsekal. Toda konferenca obeh malopridnežev o končni usodi klobase se je najbrže precej zavlekla (med tem je bilo klobase vedno manj) in Juliju v ječi je bilo že precej težko pri srcu, začel se je dreti in šele po dvajsetih minutah zapora je jetnik prišel spet na prosto.

Sedaj so se v duši odpuščenega kaznjenca porajali interesantni psihološki pojavi. Ogledoval je močno okrnjeno klobaso in si dejal: tega absolutno ne moreš nesti domov, ker potem moraš povedati vse in obtožiti še sebe samega. Najbolje bo reči, da si klobaso izgubil. In res, ostali košček je še pred hišo vrgel za plot ter se v galopu zapodil z izmišljenim izgovorom po stopnicah.

Na prvi stopnici ga sprejme razjarjeni oče z leskovko na hrbtu.

Ako sedaj očetu poveš, da si klobaso izgubil, ti bo gorje, še ta hip ti bo oče nategnil hlače in obdelal zadnjo plat. Sedaj moraš vso zadevo tako zasukat, da te ne zadene očetova jeza.

»Oče, veliki fantje so me na cesti napadli, okradli in zaprli v pralnico!«

Oče je tedaj prijel ubogeга fanta z vso ljubeznijo za tresočo se roko in ga odvedel v sobo. Vso svojo jezo je sedaj zлил v pismo. Mogoče je še isti večer sedel »Pri belemu volu« s stalnim omizjem v posebni sobi...

Učitelj pa izroča sedaj na ta način vso zadevo javnosti.

KR. DVORSKI DOBAVITELJI

„SARDINA“ D. D. SPLIT

Tvornice: Komiza, Velaluka, Trpanj, Postire

Proizvodi: Sardine, skuše, tunine, fileti, ribje paste itd.

Garantira, da so vsi proizvodi konzervirani
v čistem olivnem olju najboljše kakovosti

Zastopnik za Maribor:

IVAN POLANEC, SLOMŠKOV TRG 16, TELEFON 20-86

Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju
ob drugi obletnici smrti

I.

*Ko bi ptiček bil
in znal leteti bi,
bi na Oplenac se spustil,
kjer v grobu kralj naš spi.*

*Nad grobom krila bi razpel
kot zvest čuvar tam stal;
in mile pesmice bi pel,
da slaje bi On spal.*

*O spavaj, kralj, pozabil Te
Tvoj rod ne bo nikdar!
Tam nisi sam, objema Te
ljubezni naše žar.*

II.

*Minili dve sta leti,
kar si nam, Kralj, umrl
kar vsemu ljudstvu smeh je
na ustnicah zamrl.*

*Minilo spet bo leto,
prešlo jih bo sto in sto;
a narod Tvoj Te zabil
o Kralj, nikdar ne bo.*

*Živel boš v naših srcih,
kreposti vseh prvak;
živel boš v pesmih večno,
največji naš junak.*

ŠTIRI DNI

Vsevolod M. Garšin. — Ivan Matelič.

Spominjam se, kako smo tekli po gozdu, kako so švigali izstrelki, kako so padale odstreljene veje, kako smo se plazili skozi glogovo grmovje. Krogle so padale pogosteje. Skozi gozdni obrobek se je pobliskovalo nekaj rdečega, svetlikajočega se. Sidorov, zelo mlad vojščak prve čete (»kako je zašel med nas?« mi je švignilo skozi glavo) je nenadoma počenil in se molče ozrl name z velikimi prestrašenimi očmi. Iz ust mu je curljala kri. Da, tega se dobro spominjam. Tudi pomnim, kako sem na gozdnem obrobku, v gostem grmovju, zagledal — njeга. Bil je velikanski, debel Turek, a jaz sem navalil naravnost nanj, čeprav sem bil slab in suh. Nekaj je tlesknilo in kot se mi je zdelo, je nekaj velikanskega švignilo mimo; v ušesih je nekaj zazvenelo. »Name je streljal,« sem pomislil. A on se je s krikom groze pritislil s hrbtom h gostemu glogovemu grmu. Mogoče bi bilo obiti grm, ali od strahu je bil tako zmeden, da je lezel na bodeče veje. S prvim sunkom sem mu izbil puško, z drugim pa sem zasadił tja nekam svoj bajonet. Ne vem, ali je zarjavelo ali zastokalo. Tekel sem dalje. Naši so kričali hura! padali in streljali. Pomnim, da sem tudi jaz nekolikokrat ustrelil, ko sem bil že zunaj gozda na poljani. Nenadoma se je razlegel glasnejši hura! in mi smo se hkrati pognali naprej. To se pravi ne mi, ampak naši, ker sem jaz zaostal. Zdelo se mi je vse nekam čudno. Še bolj čudno je bilo to, da je hkrati vse izgginilo; kričanje in streljanje je umolknilo. Slišal nisem nič več, le videl sem neko sinjino; morda je bilo to nebo. Nato je tudi to izgginilo.

Še nikdar nisem bil v takem čudnem stanju. Zdi se mi, da ležim na trebuhu in vidim pred seboj le majhen košček zemlje.

Nekoliko travnih billk, mravlja, ki leze s sklonjeno glavo, nekaj plevlanske trave, to je ves svet. Gledam le z enim očesom, drugo mi stiska nekaj trdega, morda veja, na katero se mi opira glava. Grozno neprijetno mi je in rad bi se premaknil, a nika- kor ne razumem, zakaj se ne morem zganiti. Tako mineva čas. Slišim cvrčanje kobilic in brenčanje čebel. Drugega nič. Nape- njam vse sile, osvobodim desno roko izpod sebe in opirajoč se z obema rokama ob zemljo se poskušam dvigniti na kolena. Ne- kaj ostrega, zbadajočega spreleti kot blisk vse moje telo od kolen do prs in glave in zopet padam. Zopet mrak, zopet je vse izginilo v nič.

Prebudil sem se. Zakaj vidim zvezde, ki se tako svetlo lesketajo na temno sinjem bolgarskem nebu? Kaj nisem v šo- toru? Zakaj sem zlezal iz njega? Poskušam se gibati in začutim mučno bolečino v nogah.

Da, ranjen sem bil v boju. Ali morda nevarno? Tipam po nogi, kjer me boli. Desna kot leva noža je pokrita z usirjeno krvjo. Kadar se jih dotikam, je bolečina hujša. To je kot zobna bolečina: brez prestanka, ki zbada v srce. V ušesih zveni, glava je težka. Nejasno se zavedam, da sem ranjen v obe nogi. Kaj je prav za prav? Zakaj so me pustili tukaj? Ali nas niso morda Turki potolkli? Polagoma se zavedam dogodkov, spočetka mot- no, potem jasneje in prihajam do sklepa, da nas Turki nikakor niso porazili. Nikakor ne. Ker sem jaz padel (tega se sicer ne spominjam; a spominjam se, kako so vsi tekli naprej in jaz ni- sem mogel za njimi in je ostala le neka sinjina pred mojimi očmi) — padel na poljano vrh griča. Na to poljano nam je velel naš mali bataljonski komandant. »Fantje, prodreti moramo do tja!« je kričal s svojim zvenečim glasom. In prodrli smo do tja. To pomeni, da nismo bili poraženi. Zakaj me torej niso odnesli? Saj je poljana vsa gola, torej je tu vse vidno. Prav gotovo ne ležim sam tukaj. Streljali so zelo hitro. Treba je obrniti glavo in pogledati. Sedaj mi je to storiti laže. Tedaj, ko sem se bil zavedel in videl travne bilke ter mravljo, ki je lezla z glavo navzdol in se poskušal dvigniti, tedaj nisem padel v prejšnjo lego, ampak se prevrnil na hrbet. Prav radi tega vidim zvezde. Pridvigam se, da bi sedel. To se vrši zelo težko, ker sta obe nogi prestreljeni. Večkrat sem že skoraj obupal. Končno se mi le posreči, da s solzami in z izbuljenimi očmi vendarle sedem.

Nad menoj krpica temno sinjega neba, na katerem miglja velika zvezda in nekaj majhnih, okrog mene pa nekaj temnega, visokega. To je grmovje. V grmovju sem in me niso našli.

Čutim, kako se mi ježijo lasje na glavi.

Vsekakor, kako je to mogoče, da sem v grmovju, ko so me vendar obstrelili na poljani. Najbrže sem se že ranjen priplazil sem, ne da bi se bil zavedal. Čudno je le to, da se zdaj niti giniti ne morem, tedaj pa sem se upal privleči v to grmovje. Morda pa sem imel tedaj le eno rano, a drugi izstrellek me je šele tukaj naredil popolnoma nesposobnega.

Blede rožnate lise so se zazibale krog mene. Velika zvezda je pobleдела, nekoliko majhnih je izginilo. Mesec vzhaja. Kako lepo je sedaj doma! . . .

Neki čudni glasovi segajo do mene. Kot če bi kdo stokal. Da, to je stok. Ali ne leži blizu mene še kak drug pozabljenec, prav tako s prestreljenimi nogami ali s kroglo v trebuhu? Ne, stoki so prav blizu, a v bližini, se zdi, ni nikogar . . . Moj Bog, saj sem vendar to — sam! Tihi, tožeči stoki. Ali mi je res tako hudo? Najbrže. Samo da ne pojmujem te bolečine, ker imam zameglelo, kot s svincem zalito glavo. Bolje je, zopet leči in zaspati ter spat, spat, spat. . . Ali se pa sploh še kdajkoli zbudim? Tudi če ne. Nič zato.

Ta trenutek, ko se pripravljam, da bi legel, osvetljuje kraj, kjer ležim, široka bleđa lisa mesečnega svita. Kar zagledam nekaj temnega, velikega, ki leži kakih pet korakov od mene. Tu pa tam se odbija z njega svetel lesket. To so ali gumbi ali pa orožje. To je ali mrtvec ali ranjenec.

Naj je, kar hoče. Ležem . . .

Ne, ni mogoče. Naši niso odšli. Tu so. Namlatili so Turke in ostali na tej poziciji. Zakaj pa ni slišati ne govorjenja ne prasketanja ognjev? Gotovo od same slabosti prav nič ne slišim. A prav gotovo so tu.

»Pomačajte, pomagajte!«

Divji, zahripli kriki se mi trgajo iz prs, a nanje nikakega odgovora. Glasno se razlegajo v nočnem zraku. Vse drugo molči. Le cvrčki cvrčijo neutrudno kot prej. Mesec gleda žalostno name z okroglim obrazom.

Če bi bil oni tam ranjenec, bi se zavedel ob takem kriku. To je mrtvec. Ali naš ali Turek? Ah, moj Bog! Ali ni to postransko? Sen lega na moje vnete oči.

Ležim z mižečimi očmi, čeprav sem se že davno prebudil. Nočem odpreti oči, ker čutim skozi zatisnjene veke sončni svit; če odprem oči, me bo sonce vanje žgalo. Tudi je bolje, če se ne zganem . . . Včeraj (zdi se mi, da je bilo to včeraj) so me ranili; minil je dan, minila noč, minejo še druge in jaz umrem. Nič zato. Bolje je, če se ne ganem. Naj bo telo negibno! Kako bi bilo prijetno, če bi mogel zaustaviti tudi delovanje možganov. No, teh ne zaustaviš nikdar. Misli in spomini se prerivajo po glavi. Sicer pa ne bo to dolgo trajalo, kmalu bo konec. Samo v časopisih ostane nekaj vrst, češ, naše izgube niso velike; padel je prostak dobrovoljec Ivanov. Ne! niti priimka ne zapišejo; kratko porečejo, padel je samo eden. Neki prostak, kakor kako ščene.

Jasna slika je zablisknila v mojem spominu. To je bilo že davno; sicer je bilo vse moje življenje, tisto življenje, ko še nisem ležal tukaj s prestreljenimi nogami, davno, davno . . . Šel sem po ulici, gruča ljudi me je zaustavila. Množica je molče stala in gledala nekaj belega, okrvavljenega, ki je žalostno cvililo. Bil je majhen, lep psiček: voz cestne železnice ga je povozil. Umiral je prav tako kot sedaj jaz. Neki hišnik je razgnal množico, prijel psička za ovratnik in ga odnesel. Množica se je razšla.

Ali odnese kdo mene? Ne, leži tukaj in umiraj! A kako je življenje lepo! . . . Tisti dan (ko se je bil ponesrečil psiček) sem bil srečen. Hodil sem v nekaki opojnosti in ta opojnost je imela tudi svoj izvor. Vi, spomini, ne mučite me, pustite me pri miru. Zašla sreča, sedanje muke . . . o da bi ostalo samo to trpljenje, da bi me ne mučili še spomini, ki me nehote silijo, da primerjam. Ah, otožnost, otožnost! Hujša si od ran.

Toda vroče postaja. Sonce žge. Odprem oči in vidim pri anevni svetlobi iste grme, isto nebo. Tam je tudi moj sosed. Kako velik je! Spoznal sem ga, to je on sam . . .

Pred mano leži človek, ki sem ga ubil. Zakaj sem ga ubil?

Tu leži mrtev, okrvavljen. Zakaj ga je usoda prignala sem? Kdo je? Morda ima tudi on, kot jaz, staro mater. Dolgo bo zvečer posedevala pred vrati svoje ilovnjače in pogledovala na daljni sever: ne prihaja li njen nad vse ljubljeni sin, njen delavec, njen hranivec?

A jaz? Z menoj je prav tako . . . Celo menjal bi rad z njim. Kako je srečen: nič več ne sliši, ne čuti bolečin, ne smrtne otož-

nosti, ne žeje . . . Bajonet se mu je zadril naravnost v srce. Glej na obleki veliko črno luknjo, okrog nje pa kri. — To sem storil — jaz.

Čeprav nisem hotel tega. Nikomur nisem hotel prizadejati zla, ko sem se šel bojevat. Misel o tem, kako bom moral tudi jaz ubijati ljudi, se me je nekako ogibala. Predstavljal sem si le to, kako bom nastavljal svoje prsi kroglam. In šel sem in jih nastavljal.

No, in kaj! Glupec, glupec! A ta nesrečni fellah (po obleki se mu pozna, da je iz Egipta) — ta je še manj kriv. Prej kot so jih zgnatli na ladjo kot slanike v sod in odpejčali v Carigrad, ni slišal ne o Rusiji, ne o Bolgariji. Ukazali so mu iti in šel je. Če bi ne bil hotel iti, bi bil moral skozi palice ali pa bi mu bil kak paša vsadil kroglo v prsa. Premeril je na pohodu dolgo pot od Stambula do Ruščuka. Mi smo napadali, on se je branil. Vidi se, da smo strašni ljudje, ki se ne bojimo njegove patentirane angleške puške, prodiramo dalje in dalje, a on se zgrozi. Ko je hotel zbežati, ga je neki prav majhen človek, katerega bi bil mogel ubiti z enim samim zamahom svoje črne pesti, naskočil in mu vsadil bajonet v srce.

Kakšna je njegova krivda?

In kakšna je moja čeprav sem ga ubil? Ali sem kriv? Zakaj me muči žeja? Žeja! Kdo ve, kaj pomeni ta beseda? Še tedaj, ko smo korakali skozi Rumunijo ob grozni vročini 40 stopinj po 50 vrst na dan, nisem čutil take žeje, kakršno čutim sedaj. O, če bi že kdo prišel!

Moj Bog! Prav gotovo ima moj sosed v tisti veliki steklenici vodo. A treba se je priplaziti do nje. Ali koliko truda me bo to stalo! Nič zato, moram!

Počasi plazim. Noge se vlečejo, roke komaj premikajo ne gibno telo. Do mrtveca je dva sežnja, zame sicer nič več, a vendar več kot 10 vrst. Kljub temu je treba lestil! V grlu mi gori in me žge kakor ogenj. Brez vode umrješ hitreje. Vsekakor, morda . . .

In plazim počasi. Noge se zatikajo ob zemljo in vsak gib povzroča neznosne bolečine. Kričim in stokam od bolečin, a kljub temu plazim dalje. Končno sem pri njem. Glej, steklenica . . . v njej je voda — mnogo vode! Zdi se mi, da več od polovice. O, vode imam sedaj za dolgo . . . do same smrti!

Ti me rešuješ, moja žrtev! . . . Oprl sem se ob komolec in

odvezoval steklenico, nenadoma pa sem omahnil in padel z obrazom na prsa svojega rešitelja. Od njega se je širil že močan mrtvaški duh.

Napil sem se. Voda je bila topla, a ne pokvarjena in bilo je je mnogo. Ob njej preživim še nekoliko dni. Spominjam se, da piše v Fiziologiji vsakdanjega življenja, da preživi človek več kot teden dni brez hrane, samo vodo mora imeti. Da, tam pripoveduje tudi zgodbo o samomorilcu, ki se je hotel umoriti z gladovanjem. Živel je zelo dolgo, ker je pil vodo.

No, in kaj? Tudi če preživim še kakih pet, šest dni, česa naj pričakujem? Naši so odšli, Bolgari so se razbežali. Ceste ni blizu. Nič zato — umrl bom. Namesto tridnevne agonije sem si naredil tedensko. Ali bi ne bil konec boljši? Pri mojem sosedu leži puška, izvrsten angleški izdelek. Treba je samo iztegniti roko, nato en gib — in konec. Patrone ležijo skoraj na kupu. Ni mu uspelo vseh postreljati.

Ali naj bi naredil konec, ali naj bi čakal? Česa? Rešitve? Smrti? Čakati, da pridejo Turki in mi bodo drli kožo z ranjenih nog? Bolje je, da se sam.

Ne, ne smem obupati, do konca se bom boril, do poslednjih sil. Če me najdejo, bom rešen. Morda so kosti nedotaknjene, tedaj me ozdravijo. Zopet bom videl domovino, mater, Mašo . . .

O Gospod, ne daj, da bi izvedeli vso resnico. Naj mislijo, da sem bil takoj mrtev. Kako jim bo hudo, če izvedo, da sem se mučil dva, tri, štiri dni.

Vrti se mi; popotovanje k sosedu me je popolnoma izčrpalo. In zdaj še ta grozni smrad. Kako je počrnel . . . kakšen bo šele jutri ali po jutrišnjem? In zdaj ležim tu samo zato, ker se ne morem od vleči. Odpočijem in se zopet splazim na staro mesto; k sreči piha veter tja in odnaša od mene zli vonj.

Ležim v popolni onemoglosti. Sonce mi žge obraz in roke. Nič nimam, da bi se pokrnil. Če bi se le kmalu približala noč; ta bo, kot se mi zdi, druga.

Misli se zapletajo, potapljam se v sen.

Dolgo sem spal, ker je bila že noč, ko sem se zbudil. Vse kot prej; rane bolijo in sosed leži prav tako velik in negiben.

Nikakor ne morem, da bi ne mislil o njem. Ali sem res zavrgel vse milo in drago, korakal semkaj po štiri vrste na uro,

trpel glad in hlad ter se mučil v vročini; ali res trpim tukaj te muke samo radi tega, ker je ta nesrečnež prenehal živeti? Ali sem sploh naredil kaj koristnega za uspeh vojne razen tega ubojstva?

Ubojstvo, ubijalec . . . Kdo je to? — Jaz!

Ko sem se bil odločil, da se pojdem klat, mi mati in Maša nista branili, čeprav sta plakali za menoj. Preslepljen s to zamisljivo nisem videl njiju solz. Tedaj se nisem zavedal (sedaj se pa zavedam), kako sem se obnašal do svojih bližnjih bitij.

Ali pomaga kaj spominjati se? Preteklost se ne vrača.

In kakšne čudne opazke je izzvala moja odločitev pri znanjih. »Vidiš norca! Sili se, sam me ve ne kam ne zakaj!« Kako so mogli tako govoriti? Kako se ujemajo take besede z njih predstavo o junaštvu, o ljubezni do domovine in o drugem podobnem? Saj sem bil v njih očeh pravi vitez. A kljub temu nič manj kot — norec.

In glej, odpeljal sem se v Kišinjev; natovorili so mi tornister in druge vojne potrebščine. Odhajam s tisoči, izmed katerih se jih je le nekaj prostovoljno nabralo, podobno kot jaz. Vsi drugi bi bili radi ostali doma, če bi jim bili dovolili. Vendar korakajo prav tako kakor mi, ki smo »zavedni«. Prehodijo tisoč vrst in se koljejo prav tako kakor mi, ali pa še bolj. Izpolnjujejo svoje dolžnosti, ne glede na to, da bi takoj vse vrgli in odšli — če bi jim le dovolili.

Zavel je hladen jutranji vetrček. Grmovje se je zganilo in vzfrfotala je še napol dremajoča ptica. Zvezde so ugasle. Temno sivo nebo je posivelo, prepreglo se je z nežnimi puhačnimi oblaki; sivi somrak se je dvigal z zemlje. Začel se je tretji dan mojega . . . Kako bi to imenoval? Življenje? Agonijo?

Tretji . . . Koliko mi jih še ostalo? V vsakem primeru ne mnogo. Zelo sem oslabil in vse se mi zdi, da se ne bom mogel odstraniti od mrtveca. Kmalu mu bom enak in tedaj ne bova drug drugemu neprijetna.

Treba se je napiti. Pil bom trikrat na dan: zjutraj, opoldne in zvečer.

Sonce je vzšlo. Njegov velikanski krožek, ki je ves razsekan in razdrobljen s črnimi vejami grmovja, je rdeč kot kri. Zdi se mi, da bo danes vroče. Sosed moj — kaj bo s teboj? Že sedaj si strašen.

Da, bil je strašen. Lasje so mu že izpadali. Koža, črna po naravi, je pobledela in porumenela; napihnjjen obraz jo je tako nategnil, da je za ušesom počila. Tam so mrģoleli črvi. Noge, vklenjene v čevlje, so nabreknile in izza njih so silili velki mehurji. Ves se je napihnil kot gora. In kaj naredi sonce šele danes iz njega?

Neznosno je ležati tako blizu pri njem. Vsaj malo se moram odmakniti od njega, kolikor naj me to stane. Ali bom zmoģel to? Roko morem še dvigniti, odmašiti steklenico in napiti se; ali prestaviti svoje teģko, negibno telo? Kljub temu se bom poskušal premikati, čeprav zelo počasi, čeprav le za pol koraka na uro.

Vse jutro mi je prešlo v tem premikanju. Silna bolečina, ali kaj naj pomeni sedaj zame? Saj si niti ne morem več predstavljati občutkov zdravega človeka, ker jih ne pomnim več. Celo privadil sem se bolečinam. To jutru sem se odplazil za kaka dva sežnja in sem se znašel na prejšnjem mestu. No, dolgo se nisem koristil s čistim zrakom, če sploh more biti čist zrak šest korakov od gnijočega trupla. Veter je spremenil smer in prinašal k meni tako silen smrad, da mi prihaja slabo. Prazni želodec se mučno in krčevito stiska; ves drob se mi prevrača. Obdaja me smrdeči, kužni zrak.

Obupujem in plakam.

Popolnoma razbit in omamljen sem ležal skoraj v nezavesti. Nenadoma . . . Ali ni to prevara zmedene domišljije? Zdi se mi, da slišim . . . Ne! Pač, to je — govor! Topot konjskih kopit, človeški govor. Skoro bi bil zakričal, a neki strah mi je zadržal glas. Kaj pa, če so to Turki? Kaj tedaj? K tem mukam se pridružijo še druge, groznejše; že ob misli nanje se človeku ježijo lasje še tedaj, kadar čitaš o njih v časopisih . . . Da, če bi bilo samo to, a ti ljude so za trpinčenje grozovito iznajdljivi. Končno pa, ali bi ne bilo bolje končati življenja v njih rokah kot tukaj umirati? Kaj pa če so to — naši? O, prokleta grmovje! Zakaj si zraslo okrog mene kot gosta živa meja? Nič ne vidim skozenj. Samo na enem kraju je prav majhno okence, ki mi dovoljuje pogled v daljavo, v globel. Zdi se mi, da je tam oni potoček, iz katerega smo pili pred bojem. Da, tam je mostiček iz velikanske skrli, ki je položena črez potoček. Gotovo pojezdijo črezenj. Govor je premolknil. Nikakor ne morem razbrati jezika, da bi

spoznal, v katerem govorijo. Tudi sluh mi je oslabil. O, Gospod, če so to naši... Zakričim. Slišali me bodo tudi od potoka. Tako bo bolje, kot da bi padel v šape psoglavcem. Kaj je to, da toliko časa ne jahajo dalje. Nestrpnost me trpinči. Niti ne čutim več mrliškega smradu, kljub temu, da ni prav nič oslabil.

Nenadoma so se na mostičku pojavili kazaki. Modri kroji, rdeči našivi na hlačah, sulice. Pol čete jih je. Spredaj jaha na krasnem konju črno bradat častnik. Komaj je četa prehajala potok, se je obrnil na sedlu z vsem telesom in zakričal:

»Vdir, naprej!«

»Stojte, stojte, za božjo voljo! Pomagajte, pomagajte, bratci!« kričim. Ali topot iskrih konj, zvenk sabelj in glasni kazačji govor je močnejši od mojega hropečega glasu — zato me ne slišijo.

O, prokleti! V onemoglosti padem z obrazom na zemljo in glasno zajočem. Iz odmašene steklenice, ki sem jo prevrgel, teče voda, moje življenje, moja rešitev, odlog moje smrti. A to zapazim komaj tedaj, ko je ostalo v njej še kakega pol kozarca vode, drugo pa je popila žejna, suha zemlja.

Ali si morem predstavljati otrplost, ki me je obvladala po tem groznem naključju? Ležal sem negibno z napol mižečimi očmi. Veter je stalno spreminjal smer in je prinašal sedaj čist, okrepcujoč zrak, sedaj je naganjal name smrad. Sosed je postal danes strašen, da ni mogoče opisati. Ko sem odprl oči, da bi pogledal nanj, sem se zgrozil. Lic ni bilo več. Zdrsnila so že bila s kosti. Strašen koščeni nasmeh, večni nasmeh, se mi je zdel tako odvraten, tako grozen kot še nikdar, čeprav sem moral neštetokrat držati v rokah lobanje in preparirati glave. Ta skelet v kroju s svetlimi gumbi me je spravil v drhtenje. »To je vojna,« sem pomisli; »to je njena podoba.«

Sonce pa žge in pripeka kot prej. Roke in obraz mi je že ves obžgan. Vodo, ki je bila še ostala, sem popil. Žeja me je tako mučila, da sem na dušek popil vso vodo, ko sem se bil odločil, da jo popijem le požirek. Ah, zakaj nisem zakričal, ko so bili kozaki še blizu. Tudi če bi bili Turki, bi bilo bolje. Mučili bi me bili eno, dve uri, a zdaj ne vem, še koliko časa bom moral tu trpeti in umirati. Mati moja, draga moja! Pulila si boš sive lase, z glavo boš tolkla ob zid, prekolneš tisti dan, ko si me rodila in prekolneš ves svet, ki si je izmislil vojno ljudem za trpljenje.

No, vidve z Mašo niti ne izvesta o mojih mukah. Z Bogom mati, z Bogom moja nevesta, moja ljubezen! Oh, kako težko težko, kako bridko! Skozi srce me spreletuje . . .

Zopet tisti beli, beli psiček. Hišnik se ga ni usmilil, udaril ga je z glavo ob zid in ga vrgel v jamo, kamor mečemo smeti in izlivamo pomije. Bil pa je še živ in je trpel še ves dan. A jaz sem nesrečnejši od njega, ker trpim že dolge tri dni. Jutri bo — četrti, potem peti, šesti . . . Smrt, kje si? Pridi, pridi! Vzemi me!

No, smrt noče priti, da bi me pobrala. Tu ležim pod tem strašnim soncem in nimam niti požirka vode, da bi ohladil žgoče grlo, a telo se mi okužuje. On se je popolnoma razlezel. Miri-jarde črvov pada od njega. Kako mrgolijo! Ko bo že ves razje-den in ostanejo samo kosti in kroj, tedaj — bom jaz na vrsti. Tudi jaz bom tak.

Mine dan, mine noč. Vedno isto. Dani se. Vedno enako. Mine še en dan . . . Grmi šumijo in šumijo, tiho se pogovarjajo. »Umrješ, umrješ, umrješ!« šepetajo. »Ne boš videl, ne boš videl, ne boš videl,« odgovarjajo grmi z druge strani.

»Da, tu jih nikakor ne zagledaš!« se je glasno razlegalo okrog mene.

Zdrznem se in se v hipu osvestim. Izza grma gledajo name prijazne modre oči Jakovljeva, našega narednika.

»Lopate!« kriči. »Tu sta še dva, eden je njihov.«

»Ni treba lopat, ni me treba zakopati, saj sem še živ!« — sem hotel zakričati, a le slabosten stok spravim iz zapekljih ust.

»Moj Bog! Kaj je res še živ? Gospod Ivanov! Fantje! Tecite sem, naš gospod je še živ! Pokličite doktorja!«

Čez pol minute mi vlivajo v usta vodo, žganje in še nekaj. Nato je vse izginilo.

Enakomerno zibajoč se pomikajo nosilnice. To enakomerno gibanje me uspava. Zbujam se, pa zopet zasnivam. Povezane rane me ne bole; neko nepopisljivo blažeče čustvo se razliva po vsem telesu . . .

Stoj! Položi na tla! Sanitejci četrte mene, naprej! K nosilnicam! Primi, dvigni!

To poveljuje Peter Ivanič, naš lazaretni častnik, visok, suh in zelo dober človek. Tako je visok, da vidim v presledkih nje-

govo glavo z redko dolgo brado in pleča, ko usmerim oči na tisto stran, čeprav nosijo nosilnice na ramenih štirje veliki vojščaki.

»Peter Ivanič!« šepetam.

»Kaj je, golobček?«

Peter Ivanič se skloni k meni.

»Peter Ivanič, kaj Vam je rekel doktor. Ali kmalu umrjem?«

»Kaj mislite, Ivanov? Nehajte! Ne umrjete! Vse kosti imate cele. Takšen srečnež! Ne kost, ne arterija. Kako ste prebili te tri dni in pol? Kaj ste jedli?«

»Nič.«

»A pili?«

»Turku sem vzel steklenico. Peter Ivanič, zdaj ne morem govoriti. Pozneje...«

»No, Bog vam pomaga, golobček, spite!«

Zopet zaspim...

Prebudim se v divizijskem lazaretu. Okrog mene stojijo zdravniki, usmiljene sestre in razen njih vidim še znan obraz petrograjskega profesorja, ki je bil sklonjen nad mojimi nogami. Njegove roke so krvave. Opravka ima z mojimi nogami in mi reče:

»No, zahvalite Boga, mladi človek. Živ ostanete. Eno nogo smo vam odrezali; a to je malenkost. Ali morete govoriti?«

O, morem govoriti in jim pripovedujem vse to, kar je tu napisano.

Narava prebujena

Anton Mohor

*Narava prebujena
je kakor mlada žena,
vsa dan in noč drhti,
vsa dan in noč brsti.*

*Ko solnce jo objame
ti prav vsa krila sname
in ljubiti se dá
prelestna zala vsa.*

*In pride maj cvetoči,
vse popje se razpoči —
deviška mati pa...
detetu se smehlja.*

Slovenske gorice

Janko Samec.

*O blažene naše Slovenske gorice,
lepota Šent Lenarta, Svete Trojice,
bogastvo Veržeja sred Murskega polja
in prleška pesem in židana volja!*

*Tu v zgodnji pomladi s prešernimi cveti
vsi griči so kakor za praznik odeti;
pa kmetom v goricah poganjajo upi
ter z drevja zlatnikov smejó se jim kupi.*

*In kakor da pele bi hvalnico Bogu,
oglašajo ptice se v polju in logu;
škrjančki visoko se zibljejo v zraku,
čebele brnijo po pisanem maku.*

*Pa pride poletje in dnevi z njim vroči;
na trtah visijo že grozdi smejoči,
v preksončju se sadje po drevju kuha
in žita zorijo in dajo nam kruha.*

*Ko zemlja pod soncem umira od žeje,
čez hribe Bog s kanglico zlato prispeje
in skrbno jo suče, neutrudno zaliva,
da spet oživita brdo in njiva.*

*Na jesen pa s hribov pojoči klopotci
bahajo se v svet ko pravi mogotci;
in v kmetskih domovih vršé se gostije,
da vino se lansko iz sodov izpije.*

*Potem pa nastopi sredina oktobra
in letina vinska je zrela in dobra.
Tedaj pa prikažejo v vsaki se rebri
veseli trgači z noži in čebri.*

*Konjiči z vozovi po cestah in klancih
sopihajo živo ob starih očancih.
Vmes vriskajo fantje, žarijo dekleta,
saj se jim bogata ženitev obeta.*

*Pa že smo pred zimo! Ob dnevih Martina
kot iskra so živa že štajerska vina.
In kamor te dobra usoda pripelje,
v hramovih objame te rajsko veselje.*

*Vsak dom, ki ponosno sred brd se košati,
povabi prijazno, te k mizi bogati,
kjer vina pijó se rumena ko zarja
na zdravje družine in v čast gospodarja.*

*A on, ko da dal bi srce Prlekije
ti s čašo poslednjo, k slovesu napije
še tebi kot gostu, v čast Bogu Očetu
in v slavo deželi, najlepši na svetu.*

Satiričen sonet

Janko Samec

*O mesto drobno, plitvo ko močvirje,
kjer so se zbrali sami kruhoborci,
da v dnevih lakote ko črni škorci
drug drugemu populijo si perje.*

*Kakó iz tebe zrastejo naj borci
duhá, ki bo prodiral v vsemirje,
ko vsem odrešenik samo oštir je,
zalivajoč jim pamet z vina korci!*

*Prav vsako noč se tvoji vinski hrami
natrpajo z vseh vrst in barv filistri,
kjer za svoj rod, da se v svobodo zdrami,*

*tepó ko klovni se v veseli burki ...
A z jutrom ti duha borivci bistri
spet razgubé se v svet ko lačni ščurki!*

ZASLUŽEK

Jadvigin Š. *iz beloruššine prevedel J. Šedivý*

Mater so mi pokopali blizu mesta. Ne sicer na pokopališču, ampak takole malo vstran, za plotom, češ da ni umrla tako, da bi smela počivati v posvečeni zemlji. Očeta sploh nisem poznal. Samo moja sestra Anka ga je videla dvakrat, ko je bila še majhna in še mene sploh ni bilo na svetu. Rekla mi je, da je bil star, toda zelo dober. In lepo je bil oblečen in obakrat je prinesel denarja in sladkorčkov. Moje oči pa ga niso videle. Na materin pogreb namreč ni prišel. Zakaj ne, ne vem. Osemletno dete sem bil tedaj, Anki pa je bilo štirinajst let.

Z materjo smo živeli v lepi zidani hiši. Zelo visoka je bila, toda mi smo stanovali čisto nizko, skoraj v zemlji. Smešno je bilo gledati skozi naše okno. Samo noge in mig, mig ter zopet noge in šljap, šljap. Vedno so se videle samo noge, kakor da bi bile glave ljudem nepotrebne.

Dobro, v miru in v ljubezni smo živeli. Midva z Anko sva imela celo igrače. Ko je pritisnil pozimi hud mraz, so bile na edinem oknu našega stanovanja krasne cvetlice, ki so ostale na njem žive ves dan. Anka je vzela oglje in narisala na steno enake cvetlice, le da so bile te črne, one na oknu pa srebrno bele. Včasih pa je kapljala z okna voda, prav tako čista kakor iz oči najine matere. Najprej je nastala čisto majčkена kapljica, ki je naglo naraščala, dokler ni postala velika in lesketajoča se ter padla na tla. Nato je sledila druga, tretja ... in vedno se je ponavljala ista pesem: kap ... kap ... kap ... Taka kaplja iz materinih oči mi je nekoč padla na lice. Tako topla je bila, skoraj pekoča, one z okna pa so bile ledeno mrzle in so večkrat zmrznile v dolge, dolge cime! Z Anko sva jih lomila in nosila kazat trgovcu, ki prodaja sladkorčke.

Večkrat je prišla mati zvečer z dela praznih rok. Tedaj nama je pripovedovala. Tako krasno je govorila o majčkenih, ubogih ptičicah, ki nimajo strehe, mi pa jo imamo. Mrzel veter jih zajame in nosi s seboj, do nas pa ne more in lačne morajo iti spat. Vse to nama je opisovala tako živo, s takim sočutjem in s tako žalostjo, da sva si zaželela postati podobna tem božjim ptičkam, da bi tudi naju zeblo in da bi tudi midva legla lačna v mrzli kot. In ulegla sva se brez večerje, mama pa je še dolgo sedela in šivala.

Ko sva ostala po materini smrti sama, nama je bilo v začetku zelo težko. Kakor mlade mačke v gnezdu sva se stisnila in se nisva več razdvajala. Vso noč sva samo dremala v materini postelji, vmes pa je globoko zavzdihnil zdaj ta, zdaj oni. Od začetka nisva bila lačna; preostali kruh je trajal še nekaj dni in v materini denarnici sva našla dva zlatnika. Ko sva jih porabila, mi je rekla Anka: »Adamek, ne bodi poreden! Sedi tam, kjer je začetnica, kakor ti je pokazala pokojna mati, jaz pa grem služiti denarja zate in zase!« Tako je potekalo leto za letom. Anka se je razvila v brhko deklet, a tudi jaz sem se pretegnil, četudi sem tanek in bled. Ko pa je začela veneti radi kašlja, so jo spodili, češ da z jetiko ograža zdrave ljudi. Dolgo sva stradala. Nazadnje jo je spravil v službo neki bogati gospod. Morala je biti zelo težka, ker je tako jokala, preden jo je sprejela. Anka je bila v službi vso noč. Ko se je zjutraj vračala, je imela krvave oči in je večkrat smrdela po vinu in tobaku. Spala je po dne, kolikor ni prejokala. Zakaj, ne vem. Včasih pa mi je pripovedovala tako lepo kakor pokojna mamica, kako bo toliko zaslužila, da se bom lahko naučil obrti in nato ne bo nič več hodila ponoči v službo. Za kamnoseka se bom izučil in postavil na materin grob spomenik, ki bo govoril vsem tako prepričevalno, kakor pokojna mati nama, da so trpeči in stradajoči ljudje enako kot kruha tudi pravice lačni.

Jutro

Ivan Matelič

*Polje se pretegnilo je, gozd zavzdihnil,
zgodnji veter zadnjo zvezdo je upihnil,
v travi so sledovi solz objokane noči,
vlaga, hlad po sončnih žarkih hrepeni.
Vse nestrpno je. Poslušaj ptičji vrisk!
Glej nad zlato goro prvih žarkov blisk!
Iz globeli hušknil v nič je zadnji mrak,
dan stoji na gori čil, spočit, krepak
kot orjak ves silovit in bojevit.
Svet pognal je kakor transmisija stroj,
delo se napelo je, pognalo v boj.
V to nestrpnost, v neučakan ta trepet
sprožil mišic silo in duha polet
človek borec, tvorec, videc, svečenik,
vzornik, upornik, zlodej in svetnik.*

Pomladni večer

Ljuban Slutnjak

Na belem čelu hiše
ko rdeč cvet, glej, se riše
poljub večerne zarje.
Dan sope tiše in tiše,
blesteče kolobarje
utripanja zožuje.
Skoz okenca drobna, odprta,
z zavesami belo zastirta,
z ozar opojno diše,
se v hrepenenju snuje ...

In deklice z belimi prstki,
kot s toplimi, nežnimi brstki
po čelu in prsih se križajo.
Iz dalje pa sanje se bližajo
in s sanjami svetli prividi,
s prividi nebeška omama.
In vsaka začuti se sama
in tiho zavzdihne: Daj, pridi,
ti daljni, neznani, ti ljubi,
odvedi na vrt me srebrni
pod jablano divje cvetočo,
poljubi, prižemi me vročo,
ne daj te prelesti pogubi,
ki v meni se rdeče razcvita,
te luči nikar ne utrni,
ki v meni se blaženo svita!

A stene ko bele ograde
uklepajo željne korake
in kamrice tesno ko rake
zapirajo ude jim mlade,
ovirajo sanje cvetoče,
da spletati ni jih mogoče
v ljubezni opojna dejanja.
Skoz zastorov svetle razpoke
prihaja le hladni mesec
in tihe, srebrne róke
ovija krog belih telesec.
A v dalji prihodnjost poganja,
z rdečimi cveti se bliža,
ljubezni raj jim vse bolj niža ...

EPILOG

F. T.

Nebo je prižgalo svoje neštete lučke, ki prijazno migljajo v temno noč... Iz dalje je slišati otožno rusko melodijo. Čisti glasovi se zlivajo v krasno harmonijo. Lahka sapa jih zanaša, človeku se zdi, kakor da bi šla procesija: — Daleč so še! — Kmáin bodo tu! — Odhajajo!

— Da, prav tako, kakor če bi šla procesija — na Sveto Goro! — tako se je zamislil mlad fant, ki je sedel na klopici v temni senci, pod visokimi drevesi, zavít v siv plašč avstrijskega soldata. Glavo je podpiral z desno roko in nemo zrl pred se v tla... Tam, nekje daleč, na toplem jugu je bila njegova misel.

Z vso dušo se je vdal lepoti prekrasnih sanj.

Druša melodija je udarila na njegovo uho, zategli unisono — »Onam onamo...«

Skočil je na noše, plašč mu je zdrknil raz pleča — oči so plamtele, dvignil je roko — visoka, vitka postava, kakor iz kamna izklesana. Le hip je tako postal, kmalu se je spustil v tek navzdol...

Tisti moment je prihajala iz ozadja — ona. Začudena je obstala. Gledala ga je, tako visokega in vitkega, bil je kot bog ognja, sile, lepote. Srce ji je bilo hitreje. — Že je iztegnila roko, zagrabila je — v praznoto... Nekaj časa je še zrla v temno noč razočarana, a potem utrujena sedla na klopico...

Precej glasne stopinje je niso zbudile.

Ana Vasiljevna, jaz sem tukaj!

Mirno je vstala. — Hvala Vam lepa, gospod Ivan, da ste prišli — ponudila mu je roko, katero je on rahlo stisnil in poljubil.

— Prosim Vas, gospod Ivan, sedite! — Vidite, prav nič se Vas nisem ustrašila. In veste zakaj? Ves ta čas, kar ste tam doli

pelj s svojimi tovariši, sem mislila, da sedite tu pri meni kakor sedaj!

— Oprostite gospodična, ali ste že dolgo tukaj?

— Ne, prav tisti hip, ko ste tako nenadoma planili pokonci, sem prišla in začudena obstala tik za vami.

— Ah, potem že dolgo tu čakate, oprostite da sem bil tako malo obziren, vsega tega je kriva ona pesem.

— Nič za to, saj vem, kako ljubite petje in tudi sem vam že rekla, da sem bila ves ta čas z vami.

— Da, petje ljubim, silno ljubim! Nobena umetnost ne vpliva tako silno name, kot ravno pesem. Ni s čopičem, ni s peresom ne more človek tako določno izraziti svoje duše, kakor ravno s pesmijo. — Gotovo ste tudi Vi slišali ono vašo otožno melodijo, ki so jo mladeniči peli prej tam nekje za pokopališčem — ta je mene povelja tja daleč, daleč, v mojo domovino.

— Zdelo se mi je, da sem na Sv. Gori, od koder je krasen razgled na našo ravan, tja do morja Adrijskega . . . Videl sem našo bistro Sočo, bele ceste, naše snežne planine, sive kraške skale, zrl sem naša zelena polja, prijazne griče in na njih bele cerkve z visokimi zvoniki . . . Vso krasoto svoje domovine sem imel pred sabo, vso njeno radost, in vso njeno bol . . .

Oči so mu žarele, pripovedoval je tako živo, kot bi stavil pokrajino na platno. — O zgodovini teh belih cerkva ji je govoril, bajko, ki jo šepetajo naši sivi hrasti; o veselih vriskih planinskih pastirjev, o žuborenju potočkov, o visokih, vitkih smrekah, o temnih borih . . .

Glas mu je zvenel kot srebrna struna, kakor če bi pel pesem o svoji domovini, tako ji je govoril. In ona je gledala v njegove iskrece se oči, ga poslušala z izredno pozornostjo, kakor da bi požirala njegove besede. Zvene so ji kakor prekrasna, še neslišana melodija iz tujine, o kateri je že večkrat sanjala in po kateri je tako hrepenela.

— Na Sv. Gori sem stal, a po vijugasti cesti navzgor je šla procesija in lahki veter je prinašal do mene težke vzdih, vroče prošnje vernega ljudstva . . . Vse to sem videl in slišal, in zdi se mi da — poslednjikrat . . .

Pri poslednjih besedah je plamen v njegovih očeh ugasnil, glas je upadel in beseda — poslednjikrat — je tako tiho šepetajoče šla preko njegovih usten, kakor onemu, ki umira in sklonil je svojo ponosno glavo.

— Kaj vam pa je, Ivan? — prijela ga je za roko.

Komaj viden smehljal je šinil preko njegovega lica — »Oprostite, gospodična Ana, da sem postal tako sentimentalen, prav gotovo Vas nisem mislil dolgočasiti. Vidim, da sem slab kavalir, ki zna ženske le plašiti.« — Vstal je.

Sklonila je glavo ... Tedaj se je skozi vejevje prerilo nekoliko svetlih mesečnih trakov, ki so božali njene debele kite, a v travi so blesteli srebrni biseri, ki so lili iz njenih oči.

— Gospodična Ana, vi plačete? — Pokleknil je pred njo in jo prijel za roke — toda takoj je spet mrzlično vstal, žalostno vzdihnil. Spet je sedel poleg nje, ona je naslonila svojo glavo na njegove rame in pridušeno ihtela ...

— Pogledajte, gospodična, kako lepo blestijo zvezde! Ali slišite slavčka? — Krasna noč, božanska, gorje mu, ki v taki noči plače, gorje mu, ki mora biti v taki noči sam!

— Ali ste sami?

— Sam sem, gospodična! Doma imam le mater, ki mogoče tudi plače.

— Ali jo ljubite?

— Ljubim, kakor more sin ljubiti svojo mater.

— Torej niste sami!

— Sam sem, gospodična, vi me ne razumete.

— Jaz sem z vami in tudi jaz vas —

Z odločno gesto je stegnil roko proti njej in žalostno rekel: Prepozno, gospodična, prepozno! Glejte, tudi jaz sem mislil prej napraviti to neumnost, pa prehitro sem se nečesa domislil. Ah, kaj bi dal za ta moment pred enim letom, pred enim mesecem! — toda danes je prepozno. In veste, zakaj je danes prepozno? Še nekaj ljubim. Svoje spomine iz mladeniške dobe, svoje tovariše, v krogu katerih sem bil deležen toliko veselja, in od katerih me je odtrgala kruta roka te vojske. Mnogo, premnogo jih ni več, poginili so kakor zver na lovu, niti branili se niso, niti bežali. Kako naj bi dvignili roko proti onemu, ki jim je prinašal tako zaželjeno narodno svobodo, proti onemu, katerega so se že v ljudski šoli učili spoznavati kot brata! Njih puške niso govorile, njih bajoneti niso okrvavljeni, vršili so svojo dolžnost, kakor jim je velevala domovina: padli so brez boja — junaki, mučeniki! A njih nedolžna prelita kri vpije do neba po

maščevanju in na nas, ki smo še ostali je, da poravnamo ta sveti dolg. Napolniti hočemo s svojimi trupli še one nezagrnjene jame, da bi ne prišlo spet isto gorje na naše potomce. — Tam na jugu Rusije, ob Črnem morju, tam nekje se zbirajo še ti ostali, ki so pripravljeni žrtvovati svoje življenje za narodne ideale, katerih deviza je: »Ali s ščitom, ali na ščitu!« To so živi mrtveci, strašni v svoji osveti. In tja se odpravljam tudi jaz, mogoče jutri, mogoče po jutrišnjem odpotujem k svojim tovarišem, da še enkrat zaživim v njih krogu ono lepo dobo mladosti in skupno z njimi položim svojo glavo na oltar domovine.

— Torej je res da odhajate?

— Da, gospodična, mogoče jutri, mogoče po jutrišnjem.

— Ali si še mogoče ne premislite?

— Ne, dovolj sem premišljal!

— Vidite, gospod Ivan, zato sem vas povabila na sestanek, ker sem slišala o vaši nameri in ker se za vas bojim, bojim se za vas, Ivan, — prijela ga je za roko — in ne pustim vas!

— Anica, rekel sem vam že, da je prepozno.

— Ne, še ni prepozno! Pomislite vendar, kaj bi rekla vaša mati, — saj ve, da ste v ujetništvu?

— Da, pisala mi je.

— Torej vidite, in gotovo vas nestrpno čaka. Ali hočete, da doživi strašno razočaranje? In kaj porečejo vaše zelene gore, vaše bele cerkve, bistre vode in vaš bajni gozd, kamor ste tako radi zahajali in se naslajali ob melodiji prirode. In jaz, jaz bom . . . Naslonila je svojo glavo na njegova kolena.

— Veste, kaj bodo rekli? — Daj, pokaži nam, kje je tvoj grob, da ga posipljemo z rdečim cvetjem, da ga okrasimo z lavorovimi venci. Glej, tu leži eden, tam drugi in tretji in četrti! Ej, mnogo jih je junakov, sokolov! Daj, pokaži nam svoj grob! Kaj, nisi bil ž njimi, ti —

— Ne, ne, Anica, ne morem! Da, pred letom, pred mesecem, ko še teh grobov ni bilo, tedaj da, a danes imamo še eno večjo dolžnost.

— Ivan, ti si junak! Idi, izvrši svojo dolžnost in — vrni se, jaz te bom čakala! Ali smem?

— Moj poslednji vzdih bo tvoje ime, Anica, — poljubil jo je na čelo.

— Bog s teboj, Ivan!

— Bog s teboj, Anica!

PRED BITKO

Kot otrpel val so stale nepregledne množice na holmih in so čakale na šumečo plimo, ki jih zajame in povleče s seboj. Jeklo je rožljalo, konji rezgetali, orožje zvenelo. V močvirnati nižini so stali zavezniki. Oklepi in bajoneti stotisočev, plapoleči praporji in zijajoča žrela topov, ponosni polki mladega cesarstva, vsa gonobeča posest zavojevalca dežel se je lesketala v soncu, ki je prepajalo meglo in klicalo smrt.

Pero zgodovine je čakalo na ime, ki so ga morale boreče se množice s krvjo in trpljenjem izteptati iz žehteče zemlje. Že je bila pripravljena neizprosna usoda s kocko v roki.

Z nagnjeno glavo je sedel na belcu, desnico oprto ob bok in je govoril. Govoril je svojim zvestim, svojim vojščakom, ki jih je preustvaril iz smrdečega blata mrtvega časa v najetnike in nezadovoljne demokrate za voljno orodje svoje jeklene pesti in za službo njemu samemu.

»... Ne bojte se smrti! Če kljubujejo vojščaki smrti, jo preženejo v sovražne vrste...« Belec Velikega, Neranljivega se je vznemiril. Kratek potegljaj vladarja sveta in konj je vztrepetal in obstal. Napoleon je premolknil, roka mu je trdnejše oprijela škripajoče usnjene vajeti. Belec se je pod njim zmanjšal, obrazi človeške množice so se zganili, cesarjeve ustnice, ostre kot rezilo, so postale tanke črte, oči so se zabliskale in držale množico kot vkoreninjeno. Veliki vojskovodja, ki je hladno pretehtoval življenje in smrt milijonov, je pritisnil nogo ob streme, da bi se zdel miren.

V zraku so krožile lačne vrane in nestrpno krakale.

Parizani, »14. de ligne« so stali kot ukovani. Smeh in šala sta zamrla. Z malimi, kot jeklo bodečimi očmi je držal množice v napetosti, njihove poglede je vklenil v svojega, njihove misli je usmeril v svoje obličje.

»Vojščaki, vašim rokam je usojeno, da izpremenijo obraz sveta!«

Grmeč vzklik olajšanja obvladanih človeških množic, ki je težko čakala, da odstrani svoj pogled, je vzvaloval čez gričevje in prepodil smrtne vrane tja, kjer je stal sovražnik. Pritisk s kolena in vbodljaj z ostrogi je odtrgal belca z mesta. Vzklikali so mu, zveri njegove volje. Temna rdečica utrujenosti se je prikazala na Bonapartovem mišičastem obrazu. Bitka je bila dobljena.

»Maršal Ney, dajte povelje za napad!« ...

Zamuda

Ljuban Slutnjak

*Čas na mojem licu
je uklesal gube.
Zbogom, ure mlade,
moje ure ljube!*

*Kaj bi gorel v grozi,
kaj bi se le čudil:
Ure sladke sreče,
eh, sem pač zamudil!*

*Sanjam o objemih,
mislím na poljube,
vroče in opojne —
vse je plen pogube!*

*Vem, zaman v minulost
se oziram s tugo:
Vse, kar šlo skoz čas je,
več ne pride v drugo!*

*Kaj zato, če so mi
usta žejna, suha,
če sem sam in beden
bolj od potepuha:*

*Kadar me objame
in poljubi gruda —
kaj takrat mi mar bo
sladkih ur zamuda!*

ZA KRATEK ČAS

(Castor in Pollux.)

Lik

1	a	a	a	a	a	6	a	a	a	a	a
2	a	a	b	b	d	7	d	d	d	e	e
3	f	h	i	i	k	8	k	k	k	k	l
4	l	l	n	n	n	9	n	o	o	p	r
	r	r	s	t	t	10	t	u	u	v	z
											ž

- 1 draga kovina 6 kovina
 2 instrument 7 pristojbina
 3 zdravnik 8 vrsta aparatov
 4 mavec 9 ptič
 5 rasa črncev 10 žlahtni plin

V diagonali nekaj, česar se veseli vsak zadrugar

Aksiom

$$\overset{\text{DR}}{\text{G}}\text{A} = \overset{\text{DR}}{\text{G}}\text{A}$$

Prava pot

V	E	*	T	*	K	*	A	H
B	O	*	R	*	A	*	D	A
M	E	*	P	*	T	*	A	T
T	I	*	U	*	I	*	S	A
A	B	*	B	*	B	*	U	R
G	O	*	A	*	A	*	Č	E
T	R	*	I	*	A	*	E	R
T	R	*	O	*	A	*	O	J
K	O	*	K	*	R	*	K	O
K	R	*	Z	*	O	*	O	M
P	A	*	O	*	E	*	R	S

Mesto zvezdic vstavi črke, da dobiš besede. Vstavljene črke — od zgoraj navzdol — dadó smernico za pravo pot

Ulomki

$$\frac{n}{r} + \frac{\dot{z}}{o} + \frac{u}{b} + \frac{a}{c} + \frac{m}{e} + \frac{r}{i} + \frac{d}{r} + \frac{i}{l} + \frac{s}{j} + \frac{a}{a} + \frac{z}{m} + \frac{e}{e} + l = ?$$

Poišči iz imenovalca imeni mest: Maribor-Celje; po istem vrstnem redu jemlji črke iz števca

Najboljša reklama

Dol, rog, las, osa, sak, oha, alt

V vsaki besedi spremeni po eno črko, da dobiš rek!

Konjiček

e	o,	m	e	v
e	d	l	z	i
j	č	B	i	s
e	d	j	č	g
e	e	l	e	o.

Aritmogrif

1, 14, 15, 18, 7 — 16, 18, 3, 6 — 15, 4, 10, 14, 17, 16 — 1, 7, 18, 20 —
8, 9, 10, 4, — 16, 6 — 19, 4, 11, 10, 3, 9, 2, 3, 6 — 13, 14, 10 — 19, 4, 11, 4 —
1, 14, 5, 6, 7 — 20, 7, 6, 2, 4 — 17, 11, 18, 3, 9 — 8, 9, 10, 14 — 16, 6 —
19, 4, 11, 4 — 19, 4, 11, 10, 3, 9, 2, 3, 9 — 12, 9, 10, 14.

Ključ:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 2, 6 = založba

8, 9, 10, 6, 11, 9, 12 = težak

13, 14, 15, 14, 16, 6 = pogreška

17, 18, 19, 9, 2, 3 = tlačan

20, 14, 7, 8, 6 = četa

Križaljka

1		2	3		4	5		6
	⊗	7		⊗	8		⊗	
9	10	⊗	11	12		⊗	13	
14		15	⊗		⊗	16		
⊗	17							⊗
18			⊗		⊗	19		20
21		⊗	22		23	⊗	24	
	⊗	25		⊗	26	27	⊗	
28								

Vodoravno: 1. visoka šola, 7. Egipt. božanstvo, 8. veznik, 9. kratica za kem. element, 11. dvoživka, 13. osebni zaimек, 14. abesinski dostojanstvenik, 16. nižje božanstvo starih Slovanov, 17. bič, 18. poslanec, 19. sanje, 21. pomol, 22. veznik, 24. egipt. božanstvo, 25. predlog, 26. upanje, 28. matematična veda

Navpično: 1. pripadnik izumrlega naroda, 2. ploščinska mera, 3. darilo, 4. mik, 5. veznik, 6. sveta žival v Egiptu, 10. del roke, 12. elektroda, 13. del dneva, 15. ruda, 16. glas, 18. plaha žival, 20. upanje, 22. tečaj, 23. čut, 25. pritrdilnica, 27. 3,1415..

Nagrade.

Za pravilne rešitve zgornjih ugank razpisujemo večje število nagrad, ki jih bo določil žreb. Čim več rešitev, tem lepša bo nagrada.

Rešitve smejo poslati le člani naše zadrúge ali njih svojci, a samo eden na zadružno številko. Na rešitvi je treba navesti zadružno številko, ime in stanovanje.

Rešitve je treba poslati, oziroma oddati v zadružni pisarni najpozneje 1. februarja 1937. Celjski člani lahko oddajo v prodajalni v Celju.

Posebna uganka

Dajemo nagrado 1 par čevljev. žreb določi med pravilnimi rešitvami dobitnika.

Iz sledečih 36 zlogov sestavite besede 1. do 12., katerih začetne in zadnje črke, čitano od zgoraj navzdol, dajo stavek:

a, če, da, dič, do, du, e, ge, hi, jour, kop, ku, li, lij, lja, ma, mas, na, nal, ni, ni, ni, njē, no, nov, o, ra, ri, ru, sma, u, van, van, vē, vo, zo.

Pomen besed:

1. mesto v Vardarski banovini; 2. francoski pisatelj; 3. Turki; 4. rudnik; 5. staro germansko pleme; 6. država v USA; 7. vrsta salate; 8. pripadnice slovanskega naroda; 9. pravi priimek sovjetskega državnika; 10. dnevnik (franc.); 11. opis Jezusovega življenja in delovanja; 12. staro-babilonsko mesto.

Kazalo

Rodovnik dinastije Karadjordjevičev	6
Resolucija	8
Gospodinjski dnevnik	9
Kalendarij	10—33
Dohodki in izdatki v letu 1937	34—35
Ob 15. obletnici Zadrúžnega dela Antona Reherja	37
Fanton: Zadrúžni pokret je na pohodu	40
Prof. Jan Šedivý: Češkoslovaško zadrúžništvo	46
Dr. Toyohiko Kačava in japonsko zadrúžništvo	52
Vršič Gabrijel: Ali špecializirano ali pa integrirano zadrúžništvo	56
Povej: Kaj je zadruga?	60
Prof. Lojze Bizjak: Žena in zadrúžna misel	62
Janko Furlan: Dečje zadrúge	66
Prof. Degen Friderik: Zadrúžništvo v Dravski banovini	70
XV. redna skupščina Saveza nabavljalnih zadrug	82
Anton Reher: Poslovanje Nabavljalne zadrúge drž. uslužb. v Mariboru	85
Kako postanem član in kake ugodnosti mi nudi zadruga	96
Kupujte za gotov denar!	102
Zadrúžno zavarovanje	105
A. C.: Potreba nas združuje	108
Janko Furlan: Gospa Vida	116
B.: Važna beseda gospodinji	128
Ivan Matelič: Borci	130
Bolgarska kuhinja o poletnem času	131
Poljanec dr. J. L.: Jodirana sol in drugo	133
Naš prapor	140
Fanton: Šola in dom	142
Minh. P. G.: Kriminalen dogodek	146
Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju ob II. obletnici smrti	149

Vsevolod M. Garšin-Ivan Matelič: Štiri dni	150
Anton Mohor: Narava prebujena	160
Janko Samec: Slovenske gorice	161
Janko Samec: Satiričen sonet	162
Jadvigin Š.: Zasluzek	163
Ivan Matelič: Jutro	164
Ljuban Slutnjak: Pomladni večer	165
F. T.: Epilog	166
Pred bitko	170
Ljuban Slutnjak: Zamuda	171
Za kratek čas	172

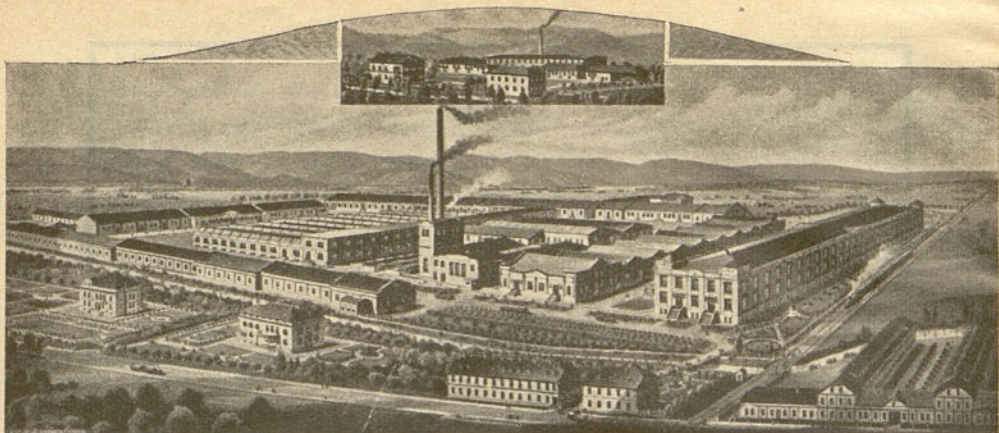

Vsak strokovnjak vam lahko pri-
trdi, da odgovarjajo izdelki

› *Ljudske tiskarne* ‹

d. d. v Mariboru, Sodna ulica 20
vsem zahtevam moderne grafike
ter so tudi najcenejši

NAJVEČJA JUGOSLOV. INDUSTRIJA VOLNENIH TKANIN

Vlada Teokarović i Comp.

Paražin

Priporoča
cenjenim zadrugarjem
svoje proizvode kakor:

VSE VRSTE VOLNENEGA BLAGA ZA OBLEKE
UNIFORME, PLAŠČE, KOSTIME ITD.

Stalno velika izbira najokusnejših in modernih desenov, volnenih odej,
robcev, Bere-kap, industrijskega in ročnega pletiva in tako dalje

VSI IZDELKI SO IZ GARANTIRANO ČISTE VOLNE

Brezkonkurenčne cene!

Neprekosljiva kakovost!

Garancija za stalnost barv!

DR. OETKER - ju zaupanje daruj,
z njegovo pomočjo si srečo kuj!

TOVARNA FRANC ZORN, družba z o. z.

Lepodvorska ul. 23, LJUBLJANA VII., Medvedova c. 32

izdelovanje
kovčegov, aktovnic,
šolskih map, nahrbtnikov, pasov,
lovskih predmetov in potovalnih potrebščin

Radič i drug

BELI MANASTIR

TVORNICA SIRA I MASLACA

ima stalno na skladištu svežeg putra, Emmentalera, Ovarer sira, Trapista, Eidamera i kutija Emmentalera „ALPES“

Krepčilo in zdravje!

Ali Vas še ni nikoli pošteno glava bolela? Ali pa tudi veste, da je skoro vedno pokvarjen želodec povod takim bolečinam, ki se znajo včasih do neznosnosti stopnjevati?!

Temu se da pomagati! Najboljša pomoč bo tista, ki zlo izkorenini: Ko bode želodec zopet v redu, preneha tudi glavobol in slabo razpoloženje samo od sebe. Že 300 let se uporablja naravna

ROGAŠKA MINERALNA VODA

ali slatina pri vseh obolenjih in močnih prebavnih organov in to s sijajnimi uspehi. Učinkuje poživljajoče na delovanje želodca, pospešuje izločevanje prebavnih sokov in olajšuje iztrebljenje. Vsled pospešenega presnavljanja se prenapolnjeno črevo izprazni in neprebavljeni ostanki hrane, katerih plini zastrupljajo ves organizem, se odstranijo.

Rogaška slatina pa ne prinaša samo zdravja, ampak Vas tudi pokrepi! Je izvrstna namizna pijača ako se jo pije samo, ali pa tudi pomešano z vinom in sadnimi soki.

PRI RAZNIH OBOLENIH SE UPORABLJA: TEMPEL pri slabem apetitu, želodčnem in črevesnem katarju, pri lahkem zaprtju in slabokrvnosti. ~ STYRIA pri kroničnem želodčnem in črevesnem katarju, pri čirih v želodcu in na črevesih. DONAT pri zaprtju, žolčnih kamnih, gihtu in sladkorni bolezni.

Zahtevajte naša zdravniški preizkušena navodila, kako jo je treba uporabljati pri zdravljenju doma!

Uprava zdravilišča Rogaška Slatina

*Varaždinska
industrija svile d. d.*

Varaždin

TELEFON 159

BRZOJAVI, „VIS“

NAŠI PROIZVODI:

KREPDEŠIN,
KREPSATEN, KREP MAROKEN, ŽORŽET
MODNE SVILENE TKANINE, SVILA ZA PODSTAVU,
ŠALOVI, MARAME OD NARAVNE I
UMJETNE SVILE

KUPUJTE DOMAČU ROBU!

**HRANILNICA
DRAVSKE BANOVINE
MARIBOR**

Centrala: Maribor

v lastni novi palači na oglu Gosposke-Slovenske

Podružnica: Celje

nasproti pošte, prej Južnoštajerska hranilnica

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Najbolj varna naložba denarja, ker jamči za vloge pri tej hranilnici Dravska banovina s celim svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo. Hranilnica izvršuje vse v denarno stroko spadajoče posle točno in kulantno

TOVARNA ZA KIS

produkt

---

družba z o. z.
LJUBLJANA

---

*Natural kis 12% - Vinal kis 9%.
Natural estragon kis za vla-
ganje kumarac in sočivja 12%.
Tehnično in higijenično naj-
modernejša kisarna v državi*

TOVARNA BUČNEGA OLJA

Albert Stiger

SLOVENSKA BISTRICA

Bučno olje, zajamčeno pristno,
znamke „KRONA“, se dobavlja
v popolnoma čisti kako-
vosti in brez usedline

Glavno zastopstvo in skladišče:
JOSIP HOLZMANN, Maribor, Maistrova 14
Telefon interurban šte. 24-84

Zadružniki!

Zahtevajte in proučite
splošne pogoje in tarife

ZADRUŽNEGA ZAVAROVANJA

Saveza nabavljajnih zadrug
državnih uslužbencev

za razne vrste življenjskega, posmrtnin-
skega in kolektivnega zavarovanja
Zadružno zavarovanje Vam nudi najpo-
voljnije pogoje ter najcenejše tarife

Vsa pojasnila bodeite dobili v svoji za-
drugi ali neposredno pri

ZADRUŽNEM ZAVAROVANJU
(Beograd, Poenkareova ul. 21)

Zadružna moka

*Dobiva se iz mlinov našega Saveza,
ki se nahajajo v Molu in Adi, v Po-
tisju, kjer uspeva najboljša pšenica.
Mlini izroče letno 1000 vagonov
m o k e z a d r u g a m*

Zadružna restavracija

*Najboljša in najcenejša hrana se dobiva v Zadružni
restavraciji Saveza nabavljajnih zadrug državnih
uslužbencev, Dečanska ulica 12. Za abonente obed
in večerja Din 380'-. Obed Din 9'-. večerja 7'-*

Zadružno prenočišče

*Moderno prenočišče (s centralno kurjavo, z umi-
valnicami z mrzlo in toplo vodo v sobah) se
nahaja v Beogradu v Dečanski ulici 12 kot za-
družna ustanova Saveza nab. zadrug drž. uslužb.*

Petovia d.d. Ptuj

Prepričajte se o solidnosti naših izdelkov!
Moški, ženski in otroški čevlji vseh vrst.
Hišni čevlji in copate v najrazličnejših
izdelavah.

NAJNOVEJŠE MODNE KREACIJE
PRVOVRSTNE UDOBNE OBLIKE

Velika zaloga v prodajalni:

Pia' čevlji *Maribor*
Gosposka ul.17

Nakaznice izdaja Vaša zadruga v Mariboru, Rotovški trg številka 2

PODRUŽNICA KNJIGARNE LJUBLJANSKE UČITELJSKE TISKARNE MARIBOR

*Šolske in vse druge znanstvene in leposlovne knjige,
zemljevidi, vse šolske tiskovine, šolske in pisarniške
potrebščine, šolski zvezki in dnevniki, pisemski papir,
črnila za šolo in dom, barvice, čopiči, krede, radirke
itd. ~ „Jasnit“, svetlopisni papir za kopiranje načrtov*

Palača banovinske hranilnice, tel. 2628

SIEGEL & DRUG, Ljubljana

PLETENI IN BOMBAŽEVI IZDELKI
LASTNE MEHANIČNE TKALNICE
SVITAVI ČSR, WIEN
LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA ŠT. 108

A. Šarabon, Ljubljana

Ustanovljeno l.1886

Uvoz kolonijalne robe / Veletrgovina s
špecerijo / Velepražarna za kavo / Mlini
za dišave / Glavna zaloga rudninskih vodá

›SIVA‹

MEHANIČKA TVORNICA ČETAKA,
KEFA, ZUBNIH ČETKICA, METALA ITD.

OSIJEK I.

Fabrika trikotaže in rokavic

ŠUMADIJA A. D.

Beograd, Miloša Velikog ulica broj 92
Direkcija 25-1-72, knjigovodstvo 23-3-58, barvarna Umka 27

Izdeluje: Vse vrste moškega, ženskega in otroškega triko-perila od bombaža, svile in volne, tako letno kakor zimsko (podloženo). Vse vrste kožnih in triko rokavic letnih in zimskih, moških, ženskih in dežjih podloženih in nepodloženih. Vse vrste finega svilenega perila in druge vrste konfekcije. Francoske beretke, dečje, moške in ženske v veliki izbiri. Cene zelo povoljne

Pohištvo, posteljnina, tapetniški izdelki,
preproge, linolej, zavese

Strojna pletarna posteljin žičnih vložkov. Izdelovanje
posteljin odej / Zaloga vsega tapetniškega pribora /
Najnovejše tkanine za pohištva in zavese kupite po
najnižjih cenah pri

Franjo Novak, Maribor

Vetrinjska ulica 7 / Koroška cesta 8 / Telefon 2905

**MLEKARSKA ZADRUGA
NA VRHNIKI, r. z. z o. z.
DRAVSKA BANOVINA**

*Proizvaja polnomastni emendolski sir v hlebih po
80 do 90 kg / Surovo maslo znamke „KRIM“ in
mehki sir v škatljicah znamke „JAZON“ / Zmerne
cene, solidna postrežba /*

A. Podliessnig

veletrgovina papirja in tovarna papirnih vrečic

Maribor, Badlova ulica šte. 7

Telefon 24-48 / Poštni predal 48

„Sidol“

prizn. najboljšo sredstvo za čiščenje in poliranje vseh vrst kovin

Domači izdelek!

Erklavec Gustav

Ljubljana-Moste, Kodljevo 10

Brzjavke: Erklavec

Ljubljana Moste /

Telefon interurb. št. 25-91

Trgovina na veliko in malo s kislim zeljem in repolastnega proizvoda, dalje s krompirjem in deželnimi pridelki / Cene konkurenčne!

Priporoča se tvrdka

GREGORC & Co.

VELETRGOVINA ŠPECER. IN KOLONIJALNEGA BLAGA

Brzjavni naslov: Gregorc Ljubljana / Telefon 22-46

»HAG«

TRGOVAČKO D. D. ZAGREB

Kratka roba na veliko

PRI NAKUPU MASTI, SLANINE IN
OGRSKE SALAME PAZITE NA
PRIZNANO NAJBOLJŠO ZNAMKO

HERZ

BANATSKI KARLOVAC

Bizjak keksi

MARIBORSKA MEHANIČNA
TKALNICA IN APREJURA

Doctor & drug

MARIBOR
PREDILNICA - BARVARNA

„CETINA“

najveća jugoslavenska tvornica tjestenina i keksa

OMIŠ
Telefon 3

SPLIT
Telefon 168

ZAGREB
Telefon 64-94

preporuča svoje produkte odlične kvalitete / Ilustrov. katalozi i cjenici na zahtjev gratis

T V R D K A
JOSIP BAUMAN

veležanjarna, izdelovalnica ruma, konjaka, likerjev in sadnih sokov v Št. Ilju pri Mariboru priporoča svoje izdelke kakor: poznano pristno domačo slivovko, raznovrstne likerje, pelinkovec, rum, pristno droženko, pravi naravni brinjevec, tropinovec in gorski malinovec. Ceniki in vzorci na razpolago!

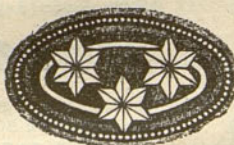
Poglejte me,

kako sem vesela in zdrava,
ker uživam vedno

„**ETA**“

ovsene kosmiče, ki krepijo
mišice, pospešujejo pre-
bavo in jačajo kosti!

Nogavice, kratke nogavice in beret kape z znamko

so najboljše!

ZALETTEL FRANC

ŽGANJEKUHA IN DESTILERIJA

Št. Vid nad Ljubljano

Poštni č.k. račun 14.094 / Telefon 8

Prva in najstarejša renomirana tvrdka

M. URBAS

(Lastnik M. Urbas). Ustanovljeno 1823
LJUBLJANA, SLOMŠKOVA UL. 13
poleg mestne elektrarne.
Zaščitna znamka.

Utisnjena na vsaki leseni špili.

Priporoča pristne

kranjske klobase

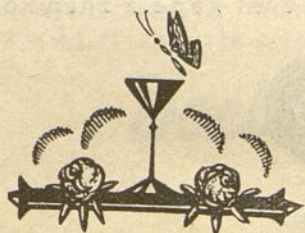
priznane kot „specijaliteta“
lastnega izdelka — Na malo in
veliko. — Po pošti in železnici.

Brzjav: URBAS LJUBLJANA
Telefon 33-22

JUGOSLAVENSKE TEKSTILNE TVORNICE MAUTNER D. D.

Tkaonica i odio tiskare „Cosmanos“
Sv. Pavel pri Preboldu / Predionica
Litija / Skladište: Zagreb, Trg Kralja
Petra 7

Gostilničarji!

Nudite gostom najslajnejše jugoslovensko

Berment-vino

črnilno s Fruške gore
v sodčkih od 50 litrov naprej ga pošilja

B. MARINKOV

Fruška gora, Srem. Karlovci

Odločilnega pomena

za vrednost kake juhine začimbe je njena vsebina začimbnih snovi in njena finoča. Za najbogatejšo in najfinejšo med vsemi označujejo autoritete soglasno

Maggi-jevo začimbo

ki jo zato razumna in varčna gospodinja izključno uporablja. Zahtevajte vsled tega vselej in izrecno Maggi-jevo začimbo ter pazite točno na to, da Vašo stekleničico napolnijo iz velike Maggi-jeve originalne steklenice z rumeno-rdečo etiketo na kateri se nahaja ime Maggi

Medić & Zankl

barve, laki, firnež in vse druge v to stroko spadajoče stvari

Maribor, Glavni trg 20

Točna in hitra postrežba

Solidne cene

Krixon

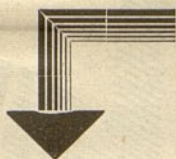
USMRTI VES MRČES!

kot ruse, ščurke, mrčes v kuhinjah in kletah, mravlje itd.

Skrbite, da bo Vaš dom brez mrčesa!

Praktična pršilna tuba (zašč.) Vam omogoča najudobnejšo uporabo, ki si jo morete zamisliti

V pršilni tubi Din 7.—

Ali Vas nadlegujejo podgane?

Raxon

USMRTI ZANESLJIVO VSE PODGANE

Ljudem in domačim živalim zajamčeno neškodljiv.

Se uporablja v mnogih državah z največjim uspehom.

V prometu se nahajajo različni preparati, ki jih same ali pomešane med hrano uporabljajo za vabo podganam. Žal pa ne izpolnjuje vsak preparat glavnega pogoja, da bi bil ljudem in domačim živalim neškodljiv. Eno sredstvo pa, ki so ga priznani strokovnjaki odlično ocenili, je naš „Raxon usmrti vse podgane“, ki zajamčeno učinkuje pri hišnih, poljskih ali vodnih podganah.

„RAXON“ je odobren za prosto prodajo z rešenjem m.n. za soc. politiko in narodno zdravje, senit, odd. S. Br. 10231 z dne 14. V. 1936
Steklenice s škropitko že od Din 15.— naprej!

INDUSTRIJA PLATNENIH IZDELKOV D. D.

Jarše, pošta Domžale

Izdeluje vse vrste platna za krojače, prevlake za preproge, gracila za zastore, platno za žimnice, belo laneno platno, brisače, brisalke, namizno perilo, platno in bourett za oblike, za dame in gospode, platno za plahte, platno za slamnjače in vreče, sedlarsko ciatno, platno za nahrbtnike itd. Vsi navedeni izdelki se dobijo v vsaki boljši manufakturni trgovini

za pranje perila!